

Vatra veche

Vatra veche

8

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul I, nr. 8, octombrie 2009 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coşbuc
VATRA, 1971 *Redactor-şef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuş

— Liviu Ştef, „Spre Piaţa Muzeului (Ulei) —

VATRA VECHE DIALOG CU GEORGE VULTURESCU

ISTORIE ȘI PICTURĂ

După “bisericile de lemn” și “satul sășesc”, teme asumate programatic, Liviu Ștef mai trece o “vamă”, cea a Cetății medievale a Sighișoarei. O temă îndrăzneată, care duce cu ea povara atâtor imagini plastice, realizate ieri și azi de artiști de toate calibrele, fără însă a putea vorbi de lucrări memorabile. E paradoxal, dar Cetatea medievală încă nu și-a găsit pictorul care să-i “scrie” istoria pe pânză.

Picturalitatea cetății medievale îl subjugă pe artist, îi impune metafore ale culorii pe care însă nu le poate despărți de memoria afectivă. Oricare loc al Cetății poate fi decupat plastic, fiecare își are relevanța și semnificația sa culturală, istorică, poate să însemne ceva. Rămâne pictorului să găsească acel ceva, care să facă diferența specifică între real și pictură. Notorietatea Cetății impune pictorului să facă cu ochiul adevărului arhitectural, să nu trădeze “originalul”, dar rămâne emoția artistică să dea tonul, să încline balanța.

Cetatea medievală e și aceeași și mereu alta. Fiecare anotimp decontează altfel prețul peisajului, luminile și umbrele își schimbă mereu strălucirea, în arșița verii, în limpezimea aerului sub reflexele zăpezii, în moliciunea bacoviană a toamnei, ori în unduirile verdelui naturii în primăvară. Într-un fel e cetatea în goliciunera iernii și altfel la umbra deasă a arborilor care stau de strajă la ziduri de cetate, ici și colo.

Mai e apoi dinamica spațiului – între austeritatea, pustiul decorului și animarea lui cu personaje. Dar ce personaje s-ar potrivi Cetății medievale? Cele cu timp sau cele fără de timp? Care e dimensiunea temporală cea mai potrivită pentru a defini cetatea în spiritul și istoria ei?

Liviu Ștef optează pentru varianta renunțării la prezența umană, oricât pitoresc ar putea induce vestimentația de epocă. Străzii întortochiate, alei îngrămădite între ziduri, ori siluete zvelte de turnuri sau biserici nu sunt puse în relație cu dimensiunea umană, rămânând arhitecturii să-și aroge dreptul de ființe, de viață.

Cetatea medievală a Sighișoarei rămâne o provocare, o temă deschisă, care nu-și epuizează interpretările. Un ciclu de lucrări și

Arcada de la intrarea pe stradella Cositorarilor (60 x 50)

albumul corespondent sunt un fapt de cultură pe care Liviu Ștef și l-a asumat cu temeritate, îndrăzneală, respect, responsabilitate. Pentru că e prima încercare coerentă, de ansamblu, de a transcrie plastic peisajul unui spațiu medieval cu atâta istorie. O încercare abordată fără complexe, nu și fără ezitări, dar autorul și-a îndeplinit programatic scopul. El propune o viziune credibilă, viabilă. O cetate medievală care poate să reziste atât la testele de fidelitate, cât și la cele artistice. Liviu Ștef a rezonat la spectacolul culorii, la mistica geometriilor, a simțit vibrațiile peisajului medieval, aducând timp și dând timp compozițiilor sale.

Autorul s-a detașat de locuri comune, de mituri de notorietate, a ales simplitatea și sinceritatea rostirii plastice, într-un echilibru al

monumentalului cu banalul.

Încrăzător în misiunea sa, Liviu Ștef adaugă încă o faptă meritorie în biografia sa de artist, o faptă care are toate șansele să ducă la (re)descoperirea unui loc, a unei istorii, a unei civilizații care nu se lasă îngenunchiată de vremuri.

NICOLAE BĂCIUȚ

Vară rece (70 x 70)

SIGHIȘOARA MEDIEVALĂ ÎN PICTURĂ

Cetatea Sighișoarei, considerată drept cea mai frumoasă și mai bine păstrată cetate medievală din Transilvania, cu înfățișare de veritabil oraș muzeu în natură, păstrează în zidurile sale nenumărate pagini de cronică vie și plină de emoție.

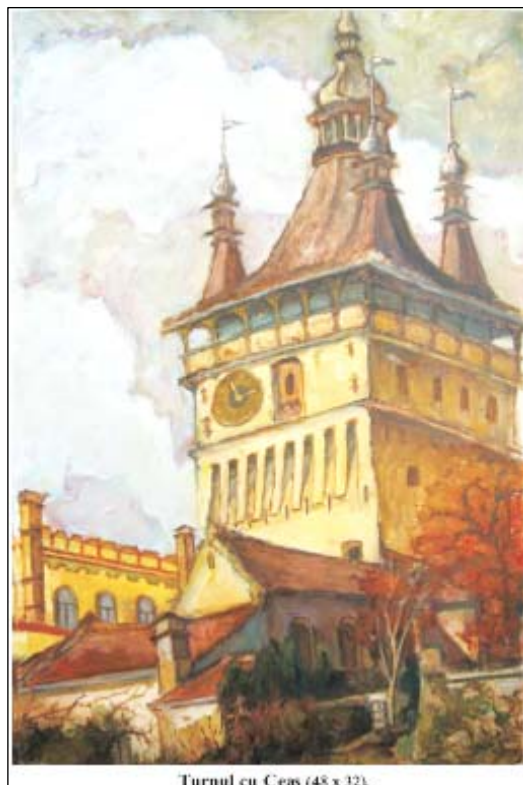
Numeroasele personalități politice, științifice și culturale ca: Nicolae Iorga, Ion Simionescu, George Călinescu, Vasile Drăguț, s-au întrecut în a releva farmecul și pitorescul localității; iar entuziaștii săi admiratori i-au atribuit divese denumiri ca: „Perla Târnavei”, „Mărgăritar al Transilvaniei”, „Nürnberg transilvan”, „Oraș fermecător”, considerând-o, o adevărată bijuterie a culturii medievale transilvane.

Originile ei se pierd în negura timpului. Undeva, lângă Sighișoara, se găsea cetatea Dacică Sandava, apoi mai târziu o fortificație romană întărită, denumită Castrum Senarum sau Capisternarum, unde s-au găsit urme ale legiunii a XIII-a Gemina ca: monede romane emise între 108 – 248 după Hristos, opaițe, inele de aur etc.

Cetatea actuală a fost întemeiată de coloniștii germani, veniți de pe malurile Rinului și Moselei, din Saxonia și din Flandra, la inițiativa regelui ungar Geza al II-lea (1141-1161) primind în folosință pământ crăiesc, cu obligația de a apăra granițele de est împotriva năvălirilor popoarelor asiatice și de a plăti impozite. Documentar, localitatea este atestată din 1280 sub forma de Castrum Sex, iar în 1289 sub numele de Schespurch, devenită mai apoi Forma românească de Sighișoara apare în scris într-un document emis de Vlad al II-lea Dracul în anul 1431.

Stabiliți în Transilvania, primind pământ crăiesc, (fondus regius) și bucurându-se de drepturi deosebite, deseori în dauna vechii populații autohtone, provenită din simbioza dacilor și a coloniștilor imperiului roman, sașii s-au impus prin organizare, muncă, respect și ca apărători ai drepturilor primite, precum și prin tradițiile culturale din locurile de unde proveneau.

Pentru a se apăra de năvălirile din est, sașii aducând cu ei cunoașterea construirii de cetăți apărate de ziduri și bastioane, au trecut la ridicarea unui sistem defensiv lung de 930 de metri, ce înconjură cetatea, prevăzut cu 5 bastioane și 14 turnuri de apărare ca: Turnul cu Ceas, Turnul Tăbăcarilor, Turnul Cositorarilor,

Turnul Frânghierilor, Turnul Măcelarilor, Turnul Cojocarilor, Turnul Croitorilor, Turnul Cizmarilor, Turnul Fierarilor, care mai există și astăzi. Au dispărut Turnul Giuvaerghiilor, Turnul Dogarilor, Turnul Lăcătușilor, Turnul Morarilor.

Sașii, organizați în bresle, ale căror statute au fost reînnoite în 1376, atestă existența a 25 de branșe meșteșugărești, organizate în 19 bresle, care au funcționat până în 1884, devenind apoi ne semnificative din punct de vedere economic.

Cetatea a fost construită în secolele al XIV-lea și al XV-lea, ca urmare a avântului economic al breslelor, încât a putut fi semnalată laudativ de Enea Piccolomini, viitorul papă Pius al II-lea, cu ocazia unei vizite în Transilvania. De asemenea, în 1564, italianul Giovanandrea Gromo face descrierea Transilvaniei pentru Cosimo de Medici, realizând o prezentare fidelă a orașului și a locuitorilor lui.

De Sighișoara este legată șederea lui Vlad al II-lea, Dracul, aflat în grațiile lui Sigismund de Luxemburg, rege al Ungariei și împărat la Sfântului imperiu romanogerman, așteptând momentul să se urce pe tronul țării Românești. Tot aici se naște în 1431 fiul său, Vlad Țepeș, atât de mult controversat pentru ororile și crimele de care a fost acuzat pe nedrept.

Furtunile vremurilor feudale s-au abătut cu putere asupra locuitorilor acestei cetăți ca: invazia tătarilor din 1241, războiul țărănesc din 1514, condus de Gheorghe Doja, prădarea ei în 1601 de trupele generalului Basta, pierderea a 2000 de locuitori la ciuma din 1603 încă a 4000 de suflete în 1709. Martoră a suferințelor este și în războiul antihabsburgic între 1703-1711, precum și în cel din 1848, în bătălia trupelor intervenționiste cu armata revoluționară maghiară.

De amintit incendiile din 1676, care au distrus trei sferturi din case, sau inundațiile din 1777 și 1870, ce au acoperit multe case și au făcut numeroase victime.

Odată cu constituirea Statului Național Român, Transilvania devenind parte integrantă a României, Sighișoarei i se atribuie titlul de capitală a județului Târnava Mare, până în 1945, când odată cu noile reforme politico-administrative, impuse de regim, își pierde calitatea de capitală de județ, devenind simplu municipiu.

Ea a fost gazda unor mari oameni de cultură și știință cum sunt: Joseph Haltrich, filozof, poet, culegător de legende săsești; Zaharia Boiu, poet, publicist, membru al Academiei Române; Hermann Oberth, inventator, părintele fondator al rachetelor în trepte și al astronauticii; Horea Teculescu publicist și animator cultural; Ilarie Chendi, critic și istoric literar.

În ciuda existenței mai multor stiluri arhitectonice diferite (gotic târziu, baroc, rococo, clasic și neoclasic) predomină aerul de burg medieval. Acest lucru face ca, în decembrie 1999, Sighișoara să fie trecută pe lista patrimoniuului universal UNESCO.

În ultima săptămână a lunii iulie, Sighișoara este gazda „Festivalului medieval”, eveniment care atrage o mulțime de turiști și formațiuni artistice, transformând cetatea într-un carnaval al prieteniei și fericirii.

Încă de la intrarea în oraș, călătorului i se dezvăluie o metaforă a primirii ospitaliere, priveliștea panoramică a cetății, cea mai

frumoasa și mai bine păstrată așezare a evului mediu. Oadevărată încântare.

Într-o monografie cu titlul „Sighișoara”, de Emil Giurgiu, (Editura Sport Turism 1982), cetatea este descrisă astfel: „Sighișoara, cetate ce a rezistat cu zidurile ei, poartă patina vremii fără a avea atmosfera dezolantă a ruinelor... Iarna cetatea pare un tablou de Bruegel, dar cu deosebire primavara și toamna, când coloritul specific al clădirilor cetății, cu îmbinarea ciudată de vechi și nou, amestecul de stiluri și contraste

izbitoare, presărate parcă de penelul magic al unui pictor flamand, îi dă o atmosferă aparte, oferind cu generozitate vizitatorilor farmecul și grația, îmbinând armonios trecutul cu prezentul”.

Ea oferă un spectacol pitoresc rar, de aer medieval, care își mai păstrează puritatea, devenind punct turistic pentru admiratori, artizani fotografi, pictori. Mari pictori români au imortalizat-o în opere care astăzi fac parte din patrimoniul muzeistic național sau universal. Gheorghe Petrașcu, Gheorghe L. vendal,

Pericle Capidon, Trude Schullerius, Johanna Fabritzus Dancu sunt doar câțiva artiști plastici care s-au apropiat cu căldură de frumusețile Cetății Sighișoarei.

Deși un număr apreciabil de pliante și albume o redau în fotografii, prea puține albume de pictură sau pliante pictate au apărut cu această cetate fermecătoare, fapt care l-a adus pe autor la decizia realizării acestui deziderat. Un album de pictură cu această perlă a Transilvaniei.

Majoritatea lucrărilor sunt realizate în toamne târzii, ierni și începuturi de primăvară, când denudată de frunzișul stufos al verii, Sighișoara apare în adevărata ei splendoare policromă. Atunci, aidoma „Rățuștii cea urâte”, din basmul omonim al scriitorului danez Hans Christian Andersen, rățușca cea urăta se transforma într-o lebedă grațioasă, grație pe care „Bătrâna Doamnă” din cele „șapte cetăți transilvane” o va purta mereu ...

LIVIU OVIDIU ȘTEF

Biserica Mănăstirii (50 x 40)

VATRA VECHIE DIALOG CU GEORGE VULTURESCU

„Am fost fericitul salahor al unui vis de poet”

-”Poetul și administratorul” – o formulare celebră a lui Virgil Mazilescu. Cât este poetul George Vulturescu și administrator și cât îl ajută administratorul pe poet?

-Îți răspund de la obraz că ”administratorul poate s-o sfeclească în orice moment”, cum bine zice Virgil Mazilescu, dar poetul nu sfârșește atunci când intră în „administrație”, ci doar când se lasă „administrat”. În „administrație” el poate spori cultura, poate face interferențe între domenii ale culturii, poate reclădi și pune în lumină valori. Nu mă ajută cu nimic „directorul” care sunt la Cultura județului Satu Mare, prietene Băciuț. E un pahar gol, o formă fără fond: eu, scriitorul, i-am dat „administratorului” consistență, valoare, sens. Ministerul Culturii și administrația locală m-au vrut mereu un fel de „socotitor”, responsabil al unui „ghișeu” prin care flutură hârtii pentru recensăminte electorale. Știi bine, ca și mine, că această **problematică a patrimoniului** este o gogoasă politică în spatele căreia se ascund interesul unor firme, afaceri și bani. Adevărul e trist: cum poate opri „administratorul” care sunt dărâmarea unei clădiri când firma agresoare este finanțatoarea partidului X? Când aprobările pentru renovări și clasări sunt cumpărate de geambașii locali direct de la zarafii din București? I-am dat sânge, forța mea creatoare, mi-a supt seva celor mai buni ani din viață, ca un vampir, „administratorul”. Și drept răsplată m-au demis, **prin fax**, fără nicio

„judecată” față către față, oameni care n-au lucrat în cultură, care n-au știut niciodată ce am făcut eu la Satu Mare... Știi care e diferența dintre mine și ei? Acest vers al aceluiași poet: „eu când mă trezesc dimineața mai arunc afară două trei lopeți/ de pământ reavăn, dar primarul cum își începe activitatea prietene?” (mică istorie sumbră...)

-Administrez o publicație, “Poesis”, care există prin poezie, fiind una dintre puținele publicații românești care se ocupă în așa măsură de poezie și lumea sa. Ce i-a asigurat notorietate acestei publicații? Ce ar putea-o falimenta?

-Nu te lași de termeni manageriali – a „administra”, a „falimenta”? Îmi amintesc că Ivo Andrić spunea cât de adâncă și străveche este neîncrederea tuturor „oamenilor faptei” față de **fantezie** - și de tot ce vine de la ea -, dar toți profită de pe urma ei! În arta de-a visa nu sunt falimente: **Poesis**, poete Nicolae Băciuț, este un vis: desenez titluri, așez pe pagină texte, schimb copertile, răspund la telefon și scrisori, cer articole, poeme, traduceri, interviuri, iată, de **20 de ani!** Nu am avut „redacție” plătită niciodată. Am fost fericitul salahor al unui vis de poet: să fie la Satu Mare o „revistă de poezie”...

-A devenit poezia o chestiune de provincie, de vreme ce poeți importanți nu mai fug ca mai ieri spre Capitală, se mulțumesc cu inconvenientele provinciei, dar nici nu mai mizează pe miracolul Capitalei? Te-a tentat vreodată să te “dezrădăcinezi”, să dai Satu Mare pe București?

-Nu am făcut revista ca să fug cu ea (pe aripile ei?) din Provincie, ci să aduc – prin ea, **pe aripile ei** – literatura, poezia de valoare la Satu Mare. Sunt de „stil vechi”, greoi, ca bătrânii ardeleni care voiau abecedare aici, gimnazii, atenee populare, muzee, case române. Satu Mare a fost o pepinieră – de aici se pleacă spre alte zări (**Grigore Maior** ca să îmbogățească școlile Blajului; **Vasile Lucaciu** să facă din Șișești Maramureșului un sanctuar; **Aloisie Ludovic Tăutu** ca să fie Consilier Eclesiastic și să îngrijească tipărirea întregii corespondențe papale de la Vatican; **Dimitrie Sfura** să devină prefect de studii la Preparandia din Oradea Mare unde-l are ca student pe Iosif Vulcan; **Ioan Silviu Selagianu** la Beiuș, profesor, de unde corespundează cu Eminescu; **Otilia Marchiș** – **Cozmuța** ca să devină secretara lui Anatole France și să ia premiul „Femina” la Paris; **Costa Carei**, **Valentin Strava** și **Octavian Șireagu** la Cluj și București, unde vor face reviste și vor traduce scriitorii maghiari din Transilvania; **Gh. Bulgăr**, **Livia Bacăru** și **Gabriel Ștrempel** ca să îngrijească ediții și să lucreze la Institutele și

Biblioteca Academiei din București; **Radu Enescu** la Oradea, ca să îmbogățească panoplia de la „Familia” ... etc.). Așadar, din provincia Sătmăr se pleacă purtând („pe aripi de albine”?) polenul acestor spații și, unii se mai întorc, adeseori, **pe scut**. Exemple ți-aș putea da de la **Vasile Lucaciu** (hăituit, neluat în seamă după alegerile din 1920, se retrage bolnav și neagreat, la casa parohială din Satu Mare, așteptându-și doar sfârșitul. Precum scria într-o scrisoare: „... Nu am pe nimeni. În luptele mele am avut cel puțin dușmani, acum, la bătrânețe, nu mai sunt băgat în seamă și nu mai am nici dușmani măcar...”), până la poezii **George Boitor** și **Grigore Paul**, care după accidente/sinucideri au fost aduși în cimitirile din satele lor – Supur și Cămârzana...

-**„Înainte”, „Cântarea României” a produs o inflație de scriitori... de masă. Nici „capitalismul” de azi nu a fost zgârcit, prin mecanismele economiei de piață, a creat condiții pentru o altă inflație de scriitori. Ce pericole aduce această inflație?**

-M-aș feri de termenul „inflație” ca termen normativ. Nu tot ce e mult e rău (Nu zicem niciodată „e inflație de stele în seara asta”...). Rău e când *cantitatea* – plasată prost în context – *devine pârghie valorică*. Problema cu numărul „mare” al cărților proaste – a revistelor cu vipuri și politicieni răsfirați pe plaiul cu boi sau cu orice suportă hârtia -, nu este atât circulația lor, cât **cauționarea** lor, trecerea lor dintr-o categorie a „drepturilor omului” (homosexualitate, feminism, secte religioase, minorități și regiuni culturale) într-o categorie a valorii. Aici ar fi de lucru: în termeni de „ecarisaaj”, mă rog, de criterii, în „capitalismul” pieței de care vorbești.

Cu inflația din perioada „Cântării României” ce să mai faci acum ? Sunt operante criteriile de azi asupra celor de ieri ? În cea mai recentă **Istorie** a literaturii (N. Manolescu) este loc pentru M. Beniuc, Nina Cassian, Maria Banuș, Eugen Barbu, Ion Gheorghe, Titus Popovici, Aurel Baranga, Adrian Păunescu, dar nu sunt incluși Adrian Marino, Gabriela Melinescu, Marin Mincu, Ioan Em. Petrescu, Ion Mircea, Nora Iuga, Liviu Petrescu etc. Cum să nu prolifereze cocleala (asta e „inflația”, prietene, un sentiment de greață), matrapazlăcul, accesul la grație doar prin apartenență la redacții și edituri. Dar este acesta un „pericol” dacă știi să-ți alegi tabăra?

-**Într-o producție anuală de mii de titluri noi de carte, cum se mai descurcă critica literară? Dacă luăm în calcul tirajele modeste, difuzarea precară, ce șanse mai are o evaluare apropiată de adevăr? Și criticii sunt oameni, nu pot citi tot ce se**

scrie? Nu e șubredă o scară a valorilor în aceste condiții? Pot fi ignorate, nebăgate în seamă cărți importante din considerente tehnice? Dar din considerente extraliterare?

-Nu am timp pentru critica literară ca „instituție” normativă (castă, grup de presiune, juriu pentru târguri internaționale, traduceri, proiecte financiare). Unii critici m-au introdus în antologiile lor, alții nu; unii m-au comentat în istoriile și studiile lor, alții nu. Nu sunt „făcut” de critică, nu sunt întreținut de ea, nu știu să trăiesc și să scriu pentru a fi *în grațiile* cuiva. E o onoare să fi fost de câteva ori în viață în preajma unor critici de o mare onestitate și probitate profesională. Ca și meseria vechilor acari din stațiile de triaj, meseria de critic dispare încet, încet: nu că tablourile de comandă sunt mai sigure, ci pentru că sunt „mutifuncționale”...

Sigur că orice considerent „tehnic” nu trebuie explicat prin considerente „extraliterare”, dar aș arăta cu degetul spre **doi critici**: unul care, deși pretinde că ți-a citit cartea, scrie doar despre cum vrea el să fie poezia ta; celălalt care acceptă să facă parte dintr-un juriu **național** și dă verdicte de pe cele 5-7 cărți ale editurii care-l promovează, precum cocoșul ar putea scoate un cucurigu „național” de pe grămada de moloz dintr-o curte oarecare. În aceste cazuri lași lehamitea aceea românească să bălțească: „și criticii sunt oameni...”

-**Știm cu toții că s-a făcut „politică literară” la greu, la noi. Cum mai funcționează azi găștile, grupurile? Ce-i poate aduna, ce-i poate despărți azi pe scriitori?**

-Nu mă interesează „găștile” literare/politice. Le văd „la lucru” peste tot, îi poți deosebi. Nu merită un „studiu de caz”, dar sunt de luat în seamă „energiile” care debordează în unele grupări (nu în cele care devin „găști”), tendințele care pot fi un pas înainte. Este ciudat, Nicolae Băciuț, că în literatura noastră orice grup se „oficializează” repede și-i dispare *aerul tare*, ozonat, al accesului la idee. Arena grupurilor de azi e doar socialul, nu secretul, miracolul de dincolo de ecran. Uite, un „manifest” precum cel al lui Vasile Baghiu (*himerismul*) putea crea o confrerie de inițiați. Nimeni nu vrea drumurile sălbatic, netrasate, stîncoase. Toți doresc „cărarea cea dreaptă” spre o Meka apropiată, cu un aer casnic, gospodăresc, cel mult o sală de academie.

Așadar ce ne poate uni azi? Neoespressionismul? Parabolicul? Ludicul? *Background*-ul? Ego-ficționarii? Apocaliptica textului?... Dacă mă gândesc bine, nici statutul pe care l-am votat, de curând, pentru Uniunea Scriitorilor, nu ne-a prea adunat: au ieșit la

iveală disfuncționalității, grupuri de presiune, jurii comandate, fonduri care nu ajung la filiale, oboseală, greață de parveniți.

Și, în fond, de ce afița dramă? Muntele e la îndemână dacă vrei să-l urci, iar marea e un lac cu multe bărcuțe...

-Se scrie mult, se publică mult, chiar dacă uneori în tiraje simbolice. Se mai citește, însă? Cine mai citește literatură, cu atâta ofertă concurențială pentru clipele de răgaz?

-Sunt mai multe lucruri de luat în considerare. Se scrie mult? Ia să vedem: Ion Mureșan n-a publicat de câțiva ani; Florin Iaru își tot amână romanul; Nichita Danilov, Petru Cimpoșu publică câte un volum pe an, ca să dau câteva exemple. Criticii literari abia dacă scot un volum la 2 ani. Ideea că **se publică mult** vine din altă parte: editurile – care nu se respectă – publică orice, oricât și pe oricine. Nu, prietene, **scriitorul român nu e mai prolific ca altădată**... Uite, mie mi-e dor de un volum de Marta Petreu (n-a mai publicat poezie din 2006 de la **Scara lui Iacob**, (Ed. C.R.) Angela Marinescu din 2006 (**Limbaajul dispariției**, Ed. Vineia), Ion Mircea din 2004 (**Prororoca**, Ed. C.R.).

Despre **cine citește** azi este iar de discutat. Și mai ales **ce se citește** azi. Să nu-mi spui că volumele „erotice” ale lui Emil Brumaru – care cică s-au vândut – vor conta în ansamblul operei sale! Știm **ce se vinde** azi și ne dăm imediat seama **cine citește**. Dar criticii literari crezi că sunt „la zi” cu aparițiile scriitorilor contemporani? Una dintre cele mai vehemente observații aduse **Istoriei** lui N. Manolescu este chiar acesta: n-a mai urmărit evoluția scriitorilor de lângă el ...

Dacă vrei să știi, în ce mă privește, îți spun: eu îi citesc pe scriitorii români. Le caut cărțile, la târguri (pentru că la Satu Mare **nu se difuzează** unele apariții editoriale), le urmăresc receptarea critică și mă bucur în „ceasurile mele de răgaz” de reușitele lor. Trist ar fi să credem că **sunt cărți doar pentru clipe de răgaz**: nu clipa de răgaz o caut, de interval, de dincolo de ecran, ci clipa provocatoare la lectură ca la un eveniment crucial. Aștept, mereu, cărțile care să mă jupoaie, care să-mi crească precum niște dinți din creier în timp ce citesc, ca să pot mușca cu ei merele vieții și ale morții...

-Unii scriitori, dincolo de “administrație”, s-au implicat și în politică, fără a face figură aparte între politicieni? De ce ratează scriitorul în politica românească?

-Cred că e greșit să spunem că „s-au implicat în politică”. Corect este: unii scriitori **s-au salvat în politică**, pliindu-se, căptușindu-se. Spune-mi: ce mai era azi Păunescu fără

mandatul de deputat? Ce a ales să fie azi Dinescu, cel cu securist la poartă, dacă nu în fruntea dosarelor de la CNSAS? Nu s-a implicat Ana Blandiana în alegerea lui Emil Constantinescu în pofida lui Nicolae Manolescu? Ce s-a câștigat? Ce s-ar fi putut câștiga? Scriitorul român e un mazilit în politică, ca-ntr-un ev mediu prelung în care e nevoie de un firman de aiurea. **Am fost contemporani** – doar fizic, cu trup de legumă – **cu cele mai grave agresiuni asupra limbii române** în Basarabia, Ucraina, Serbia, Ungaria. S-a semnat vreo petiție – măcar – de scriitori? Erau **în viață** vreo câțiva care puteau ridica vocea. Dar unii erau în avionul lui Iliescu, alții în cel al lui Constantinescu, alții în cel al lui Băsescu.

De ce ratează scriitorul român în politică? Dar oare „ratează”? În celebra scenă a președintelui Băsescu și a filosofului G. Liiceanu, acesta nu s-a simțit umilit când primul om al țării i-a spus că preferă „tinichigii”. Era filosoful **de față** sau doar „administratorul” de la Humanitas? În fond, nu avea dreptate N. Manolescu să-l introducă în **Istoria** sa pentru „manifestul havelian” **Apel pentru lichele și Ușa interzisă**? E ușor să te desparți de Noica (ideea *peratologiei*) și mai greu să-ți găsești propria *limită*...

-E scriitorul un personaj incomod pentru epoca sa? E un tolerat? E un profitor? Care e condiția... ideală a scriitorului român contemporan?

-Scriitorul de azi este un mare caraghios: se lasă „recitat” fără să fie scos la rampă din fundul sălii; se lasă inclus în manuale, studii, antologii fără să fie retribuit – doar pentru fericirea de-a fi „selectat”; își lasă înlocuite cărțile, ideile de trei rînduri în presă; se lasă furat de atribuțiile pedagogice și de vizionar al vremii sale. Incomod zici? Vezi pe cineva să-l tragă de mîneacă pe un președinte care spune că sunt mai importanți „tinichigii” decât „filosofii”? L-ai văzut pe G. Liiceanu, pe M. Cărtărescu cum au sărit să-l apere, că doar „altceva a vrut să spună”? Nu, prietene, scriitorul nu mai e incomod: e măsurat și găsit „corespunzător” pentru Institutul Y, pentru Parlamentul Z, pentru Ministerul X ... A fost vreun scriitor (și erau destui) incomod în Parlamentul României? A cerut editarea operelor lui Caragiale (că despre Eminescu nu spun nimic, pentru că „nu dă bine” în Europa) în locul afișelor dizgrațioase de la alegeri? A cerut cineva ca **timbrul literar** (vezi perioada interbelică) să fie achitat la scară națională? Nu. Toți se războiesc cu trecutul comunist. Acum se poate. Acum au curaj. *Au prezentul nu ni-i mare?*

Dar noi, cei cîțiva scriitori de la „instituțiile deconcentrate” care am fost schimbați prin fax la o comandă politică? Am luptat, am demascat încălcarea legii funcționarului public? Nu, am tăcut, n-am vrut să se știe că **scriitorii nu contează în sistem**. Las că nici Uniunea Scriitorilor n-a scos un cuvînt, nu era „în chestie”. Președintele e plecat în slujbă la UNESCO, va veni doar la alegeri. Regret să spun: scriitorul de azi e tolerant, profitor, laș, se gudură ca toți din jurul nostru. Suntem ocupați: fugim acasă să scriem. Suntem scriitori de sîmbătă, de duminică (Am furat ideea de la prietenul Adrian Alui Gheorghe). În rest: suntem soldați de nădejde ai epocii noastre...

-Se știe că puțini scriitori pot trăi exclusiv din scris!? Din ce-ar putea trăi scriitorul ca să poată și scrie, fără să facă compromisuri și fără să-și irosească timpul pe care l-ar putea folosi pentru scris?

-Dragă prietene, **scriitorul trebuie să poată trăi din scrisul său**. Asta e singura alternativă pentru care ar trebui să ne batem, ca scriitori. Mă uit în jur și-mi fac cruce: știți că sunt lefuri și funcționari pentru probleme „de cultură” la primării, consilii județene? De ce n-ar fi corect să fie, **acolo**, scriitori? A gândi strategia culturală, etnografică, rețelele de conexiuni dintre etnii, microregiuni, istorii identitare și turism cultural fără scriitori? Dar puzderia de publicații locale (jurnale, pliante, broșuri, foi electorale, afișe și reclame)? E atîta agramatism în ziarele de pe tarabe (naționale sau locale), atîta „cultură” de *pub*-uri, de șuşanele „mondene”, atîta inflație de *vip*-uri al căror atuu este doar datul în stambă și trasul fermoarului. Dar la puzderia de posturi locale (cîte 5/7 posturi într-un orașel), TV, radio, cine este angajat? Sau: acum sunt la modă cărțile „religioase”, monografiile despre mănăstiri, școli, localități, instituții. Dacă nu transpare nicio vocație din aceste rînduri, **măcar corectura, stilizările ar trebui să treacă pe sub ochii unui scriitor!**

Și mai sunt universitățile. Acum 2-3 ani, la Congresul de Poezie de la Botoșani, Al. Mușina a propus înființarea unui post de „poet laureat” al universităților, care ar putea avea un rol cheie în gestionarea unor evenimente de creație culturală, de promovare a unor lecturi cu autorii. Desigur, **lecturile**. Se plătesc undeva? La teatre, la Case de cultură, la radio sau TV sau la serile din cafenele? Da, prietene, scriitorul ar putea trăi din toate acestea și din altele. Dar **toate aceste atribuții i-au fost răpite, însușite** de veleitari și tele-jurnaliști, prezentatori și referenți care citează după ureche împrăștiind agramatism. Dar, tot atît de adevărat este că și

scriitorul de azi **se lasă furat**, redus la o voce din **culise**, redus la un text-cașcaval din care poate oricine să-și însușească un rînd, să-l dea pe blog, să „tragă” din el o interpretare. Dacă unul a ajuns plătit pentru textul său, el nu va mai protesta pentru celălalt scriitor. Cîte salarii iau unii scriitori? Câți trăiesc doar din ajutorul social? Solidaritatea, drepturile apărute prin asociații ar fi o soluție, dar...

-Visul unui scriitor este să fie citit de cât mai multă... lume. Și spun «lume», gândindu-mă că unei literaturi îi stă bine să călătorească și în alte limbi. Ai fost tradus, ai publicat traduceri în “Poesis”. Noi suntem mari importatori. Nu cred că ne-au scăpat netraduse mari cărți ale literaturii universale. De ce nu suntem și noi traduși pe măsura valorii literaturii române?

-E adevărat: am trăit din „traducțiuni”, suntem o literatură în care s-a „importat”. A și fost, acest lucru, în favoarea noastră în anii comunismului. Dar acum, în vremea „din urmă”, a deschiderii europene suntem mai atenți să importăm rețete, teme, mixaje, seriale comerciale, nu mai suntem atenți la fondul valorilor. De aici și slabul succes al cărților noastre în străinătate. Dar și mai slab este PR-ul editurilor noastre, programele oferite de instituții care ar trebui să ne reprezinte – tendințele literare, individualități, valori specifice – în străinătate (I.C.R. –ul, de pildă). Dacă te uiți la lista de „aleși” ai acestor instituții se vede, cu ochiul liber, că în ultimii ani au fost scoși ca „reprezentativi” doar cîteva nume, din cei apropiați, dintr-o clientelă care doar rareori ne-a făcut cinste. Mulți autori se descurcă pe cont propriu – accesînd programe, intrînd în legătură cu scriitori, traducători. Astfel de relații directe am încurajat și eu la/ prin „Poesis” cu scriitori din Ungaria, Ucraina, Serbia, Germania, SUA. N-am fost surprins să nu aud o vorbuliță în România, acasă, despre aceste rezultate: nu făceam parte din nici o gașcă, din niciun program finanțat de comisiile „unice”, așa că ... Dar, într-o zi, **voi izbîndi, singur**, precum sunt la masa de scris...

Târgu-Mureș, 17 februarie 2008 – Satu-Mare, 11 august 2009

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: George Vulturescu, la Păltiniș, lângă vila în care a stat în ultimii patru ani de viață Constantin Noica (8 august 2009 – foto: N. Băciuț)

Grigore Vieru - lacrima lui Eminescu

“Vin ca poet dintr-o mare suferință”
(Grigore Vieru)

L-am cunoscut personal pe Marele Poet. L-am întâlnit la diverse activități culturale. De repetate ori a fost oaspetele de onoare al bibliotecii noastre. Am avut marele noroc să-mi dăruiască cartea sa “Acum și în veac” cu dedicație:

“Prietenilor mei de la biblioteca “Târgu-Mureș”, bucurându-mă că au norocul de frecvență acestei biblioteci. Cu dragoste Gr. Vieru. 26.XI.2001”

Dumnezeu l-a înzestrat cu un excepțional har poetic, cu bunătate, cu lumină, cu duioșie, cu compasiune, cu o inimă de copil.

Grigore Vieru a însemnat mult pentru noi. Nici o clipă nu ne-am îndoit că este al doilea Eminescu, el însuși afirma că nu reperezintă decât o lacrimă de Eminescu.

Un stupid accident rutier, care a provocat moartea lui Grigore Vieru, a bulversat întreaga societate. O mare tristețe, o jale greu de descris a copleșit Basarabia, trecând fulgerător Prutul, apoi Carpații, și Dunărea, avînd prelungi ecouri oriunde este cinstit verbul românesc. Scriitorii, oameni de cultură, cititorii de toate vîrstele care i-au îndrăgit opera deplîng decesul preamatur al poetului – un adevărat simbol al Renașterii naționale basarabene.

O amploare nemaipomenită au luat și diverse manifestări omagiale, în zeci și sute de instituții de învățămînt, culturale, inclusiv în majoritatea absolută a bibliotecilor din Chișinău, din orașele și satele basarabene. La biblioteci și librării au crescut brusc solicitările de cărți semnate de Gr. Vieru.

Grigore Vieru a fost cu adevărat un poet național, foarte iubit de multă lume și, cu siguranță, cel mai cunoscut scriitor al nostru, atît în Basarabia-i natală, în rîndurile românimii de la vest și de la est, cît și dincolo de aceste frontiere geografico-spirituale. Are cele mai frumoase cărți, în cele mai bune ediții și cele mai mari tiraje pentru un poet contemporan.

Poetul a fost un adevărat pedagog al neamului, modelînd în spiritul binelui și frumosului generații întregi de copii și adolescenți și devenind un autentic scriitor al poporului. Volumele sale sunt cărți de referință în procesul literar, cultural și educațional, contribuind în mod substanțial la înnoirea mentalității și viziunii privind destinul istoric al neamului nostru și locul său în contextul civilizației contemporane. A semnat peste o sută de cărți de poezie, multe dintre acestea fiind traduse și în

alte limbi, precum și importante lucrări didactice – *Abecedarul*, *Albinuța*, etc.

Nici pînă la Vieru, nici după el nu a existat alt poet ca să fie admis și *pus la lucru* atît de metodic în fiecare casă cu copii. *Albinuța poetului* nu mai are odihnă deja trei decenii.

Timp de aproape jumătate de secol a creat o poezie deschisă ca o carte de citire și a devenit un educator de conștiință, modelînd mai multe generații de tineri în spiritul demnității, al iubirii de părinți și al cultului pentru mamă, în spiritul dragostei de tot ce conferă individualitate neamului nostru: graiul, istoria și tradiția românească.

Nu există abecedar sau manual de literatură în care să nu fie incluse creațiile Măriei Sale, nu există crestomații sau cronici literare fără numele său. A scris și pînă și muzică la versurile sale, creația fiindu-i solicitată pentru spectacole la teatre, creșe și aule universitare.

Dar principalul e că numele Marelui Geniu nu dispune niciodată de pe buzele copiilor. Soare, Pace, Lumină, Bunătate; mamă și copil, izvor și ram, o furnică sau o albină – iată temele creației sale, creație pe care a ridicat-o la rang de sacru - un fel de început al tuturor începuturilor, izvor al vieții și al veșniciei.

Grigore Vieru a murit la 74 de ani neîmpliniți, dar – prin cele pe care le-a realizat: cărți, poeme, articole, cântece, manuale școlare, activitate extraliterară etc.- ca și cum ar fi trăit câteva vieți, nu o singură viață. Trecut la cele veșnice în chiar ziua Sfântului Grigorie cel Mare, poetul Grigore Vieru va rămâne o pierdere grea și irecuperabilă a întregii literaturi și culturi românești.

CLAUDIA ȘATRAVCA,
director Biblioteca Publică “Târgu-Mureș”,
Chișinău

Foto:Grigore Vieru, dând autograf sub
privirile Claudiei Șatravca

Dumitru Irimia – O altă citire...

Acolo, privind în gol, aveam să înțeleg, încă o dată, că marile spirite pot trece prin umbra lumii demn, discret, solitar, lăsând urme adânci, pentru totdeauna.

La 5 iulie 2009, simțind chemarea tainică a cerului, Profesorul Dumitru Irimia a plecat spre lumină, căutând re-intrarea în armonie cu Ființa Lumii. Timpul trecut devine inoperabil vorbind despre Profesorul Dumitru Irimia. Domnia Sa este unul dintre oamenii care rămân, unul dintre oamenii rari. O conștiință, un spirit, un *homo universalis*, savant, lingvist, eminescolog, un om de o frumusețe morală rară, un Dascăl de excepție, al cărui profil spiritual a păstrat academismul autentic, nealterat de urâtul lumii.

Profesor universitar doctor, cu peste 40 de ani în slujba Universității „Al. Ioan Cuza” din Iași, inițiatorul *Catedrei Eminescu* și al *Colocviilor Eminescu* (cu 34 de ediții), al Conferinței internaționale *Limba română azi*, decan al Facultății de Litere, director adjunct al Institutului Român de Cultură și Cercetări Umaniste – Venezia, vicepreședinte al Societății de Științe Filologice din România, Coordonator al proiectului de cercetare „*Studii despre Eminescu*”, în cadrul Centrului Național de Studii „Mihai Eminescu” din Ipotești, Coordonator științific al ediției multimedia, apărută în *Anul Eminescu - Eminescu. Opere* -, autor a peste 350 de studii științifice, Doctor Honoris Causa al Universității „Alec Russo” din Bălți, al Universității de Stat din Chișinău, profesor la universități italiene: Venezia, Torino, Milano, Napoli, Salerno, Dumitru Irimia este unul dintre cei mai importanți filologi români contemporani, așezat în descendența lui A. Philippide și Iorgu Iordan. În opera sa se întâlnesc lingvistica generală și filozofia limbii, istoria limbii și gramatica limbii române, lingvistica comparată a limbilor

romanice și comparativismul cultural, poetica și retorica, stilistica literară și stilistica funcțională.

Structura gramaticală a limbii române. Verbul, Iași, Ed. Junimea, 1976, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Iași, Ed. Junimea, 1983, *Structura stilistică a limbii române contemporane*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, *Structura gramaticală a limbii române. Numele și pronumele. Adverbul*, Iași, Ed. Junimea, 1987, *Morfo-sintaxa verbului românesc*, Iași, Ed. Universității „Al. I. Cuza”, 1997, *Introducere în stilistică*, Iași, Ed. Polirom, 1999, *Gramatica limbii române*, Iași, Ed. Polirom, 1997, 1999, 2000, 2004, 2005, 2008 – sunt lucrări ce numesc preocuparea Profesorului pentru ființa limbii, înțeleasă în toate nuanțele și adâncimile ei.

M. Eminescu, Despre cultură și artă, Ed. Junimea, Iași, 1970; *Limba poetic eminescian*, Ed. Junimea, Iași, 1979; *M. Eminescu, Poezii* (Argument, comentarii, note), Ed. Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 1994; *Mihai Eminescu, Opera poetică* (Cuvânt înainte, Note asupra ediției), Editura Polirom, Iași, 1999, 2000, 2006; *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume*, Editura Axa, Botoșani, 2002, vol. I-II; *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice. I. Arte*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2005; *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor postume*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2006, vol. I-II-III-IV; *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Semne și sensuri poetice, II. Elemente Primordiale*, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2007 – sunt titluri pe care Dumitru Irimia le-a înscris în itinerarul exegetic eminescian, cu bucuria celui ce încearcă în cerul ființei lui, *ajungerea la Eminescu*.

L-am invitat pe Profesorul Dumitru Irimia la Tg. Mureș, pentru a lansa și aici, într-o zi-sărbătoare, *Dicționarul Eminescu*. Cu eleganță și noblețe, Profesorul a acceptat. La 21 ianuarie 2008, în Tg. Mureș, Palatul Culturii, „**Sub raza gândului etern...**”, a fost sărbătoare. Și lumină! Profesorul ne-a introdus în *Poveste – semn poetic esențial în creația eminesciană*. Și *Povestea* părea fără de sfârșit...

„Un repertoriu complet al tuturor cuvintelor și expresiilor folosite de Eminescu, spunea Petru Creția, ar fi încă un *document al geniului*. Avem acest document prin *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, coordonat, cu scrupule de descifrator, de profesorul Dumitru Irimia. Invincibile argumentum în deschiderea spre marea cultură a umanității, a semnelor și sensurilor poetice eminesciene; cu toate exigențele lexicografiei poetice; cu sensibilitatea și relevanța de a se numi și *testamentul unui eminescolog*.” (prof. dr. Valentin Marica – poet, publicist, Senior Editor la Societatea Română de Radiodifuziune, Studioul Regional Tg. Mureș)

„Dinspre Eminescu prin *limbajul firii* sau *Eminescu. Limbajul firii...* este sensul lecturii propuse de eminescologul Dumitru Irimia, coordonator al volumelor *Dicționarul limbajului poetic eminescian*. Exegetul desemnează critic reperele artei poetice eminesciene: *Poetul este întemeietor de lumi semantice* [...]. *Poetic definește metaforic limbajul firii* [...]. *Poezia este atributul eternității*”. (conf. univ. dr. Luminița Chiorean, Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș)

„*Dicționarul limbajului poetic eminescian* coordonat de Dumitru Irimia este un proiect îndrăzneț și necesar. O notă aparte aduce secțiunea dedicată câmpului semantic *Elemente primordiale*. E un demers hermeneutic complet asupra sensului ontopoetic eminescian, într-o lectură pertinentă și de bun gust, autorii găsiind, de fiecare dată, soluții optime sub raport tehnic și estetic.” (prof. univ. dr. Cornel Moraru, Universitatea „Petru Maior” Tg. Mureș)

„*Dicționarul limbajului poetic eminescian* - inițiat și coordonat de Dumitru Irimia - este una dintre cele mai prestigioase cărți din destinul editorial al lui Eminescu. Lucrare fundamentală - cea mai importantă lucrare de eminescologie de la finalizarea ediției Perpessicius - ce-și va pune amprenta pe exegeza eminesciană viitoare, *Dicționarul*

limbajului poetic eminescian este o izbândă. Cu rigoare și rafinament, prin suplețea interpretărilor, conjugate cu o excepțională mânăuire a limbii române, eminescologul Dumitru Irimia descifrează „semne și sensuri poetice” printr-un limbaj subtil și creator așezat într-un document de lexicografie poetică ce are un puternic relief al imaginilor pe care le poartă.” (prof. dr. Mioara Kozak, Colegiul Național „Unirea” Tg. Mureș)

La Târgu Mureș, în ianuarie 2008, cu un spor pentru toți cei prezenți, a fost Sărbătoarea!... La Târgu Mureș, eminescologul Dumitru Irimia a generat starea de grație eminesciană, pe care am fost bucuroși să o

străbatem. Am trăit, cu sensibilitate și mirare, *întru* Eminescu. În fața întrebărilor ființei și în fața nerăspunsurilor la aceste întrebări, Profesorul căuta intrarea în rezonanță, anistoric, cu spiritul eminescian și cu Ființa Lumii: „Așezarea lui Eminescu față cu dimensiunea divină a lumii este poate cea mai profundă din cultura românească”; „Iubind, îl crezi și îl re-crezi pe celălalt, creându-te și re-creându-te pe tine”. Destins și ferm, discret și creator, ceremonios și firesc, nobil și uman, cu candoare și blândețe, trăitorul *întru* Eminescu înălța fântâni. Apoi coloane...

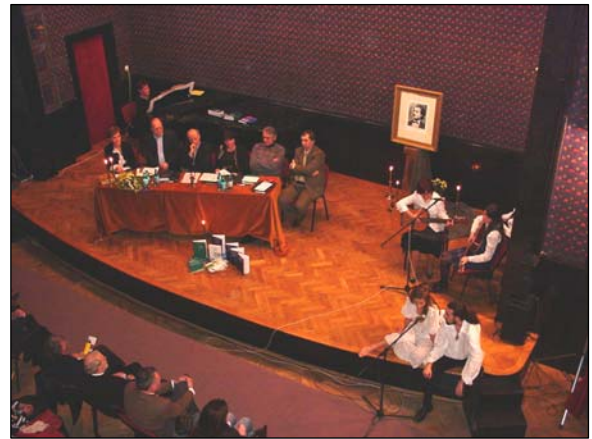
Am văzut în Profesorul Irimia omul complet. Cele trei dimensiuni ale spiritului său stau într-un viu echilibru: Dascălul de excepție (profesor de *Stilistică, Poetică, Teoria limbii, Lingvistică românească, Poetică eminesciană, Stilistica și poetica imaginarului*), cercetătorul-savant, dar și inițiatorul și coordonatorul cu merite remarcabile în activitatea cultural organizatorică (Colocviul *Eminescu*; Conferința Internațională *Limba română azi*; Colocviul Internațional *Mihai Eminescu* - Anul Eminescu - aniversare UNESCO, Venezia; *Dinu Lipatti – 50 de ani de la moarte*, aniversare UNESCO, la Venezia și Treviso, 2000; *Săptămîna Brâncuși* – în colaborare cu Universitatea

Ca'Foscari din Venezia, cu Fundația Guggenheim și cu Centrul Cultural „G. Pompidou” din Paris – Venezia, 2001; *Sacro ed estetico negli affreschi dei monasteri della Bucovina*, Padova 2001, cu participarea I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și al Bucovinei, Udine 2001 și 2006, Pordenone 2002 ș.a).

În priveliștea vieții, unde nu a făcut nimic din ceea ce a simțit că nu-l reprezintă cu adevărat, Dumitru Irimia a lăsat ceva adevărat și durabil, trecând dincolo de hotarul nestatornic, înscris în nemargini de timp. Întâlnirea mea cu Profesorul Irimia stă sub semnul Providenței. Din cărți, l-am cunoscut devreme. Întâlnirea cu omul s-a întâmplat (prea) târziu. Am avut, însă, șansa participării la un univers ales. Am avut șansa unei *întâlniri* ce trebuie contemplată într-o uimită tăcere. Una dintre *întâlnirile* rare,

ce mi-a înrămat un segment din viață într-un fel de neuitat și mi-a restituit, sporită, încrederea în frumusețea lumii de „gândiri și de imagini”. Întâlnirea cu Profesorul Irimia, în lumea eminesciană cea fără de margini, m-a făcut, prin nemăsura lui, să încerc mersul pe nisipuri mișcătoare și nu pe drumuri bătătorite, să străbat praguri de gând, spații întinse, cuprinderi largi, într-un spațiu al ideilor și al sincerității. Întâlnirile în locul acela înalt, în lumea logosului au fost o bucurie! Ținuta intelectuală și știința de carte a Profesorului impresionau. Există oameni care pentru ceilalți sunt daruri și în a căror vecinătate ești traversat de ceva întremător,

primești învățătură și putere, venind parcă din adevărul, parfumul și reverența altor vremi.

Acum, cuvântul se pregătește mai degrabă pentru tăcere. Cu pietate și cu dragoste. Bucuria spunerii este umbrită. Profesorul străbate Marea Trecere. Rămâne vorbirea în taină, în adânc, cuvântul nemaivrând să rodească. Au rămas multe gânduri ce se doreau duse la capăt; *Dicționarul Eminescu* trebuie continuat, ediția Zoe Dumitrescu Bușulenga – Maica Benedicta, de asemenea, alături de altele, multele proiecte în care Profesorul era angrenat, în care credea și care se cereau împlinite. Dar *timpul n-a mai avut răbdare* înghețând, parcă, într-un hotar al pustiirii. Pentru cel ce a scris cu ochii spre cer, ultimul text la care a lucrat – cu câteva zile înainte de plecarea *dincolo*, se cerea a fi unul eminescian. Și așa a fost, asigurându-și, parcă, rămânerea în tinerețea fără de sfârșit a lui Eminescu. *Cele din urmă și cele dintâi* s-au întâlnit la porțile ființei. Acum, cuvintele nu mai pot rodi. Și se așază, se odihnesc, se ostoiesc: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”...

Pe cerul unei culturi, Dumitru Irimia rămâne un călător credibil, într-o lume tot mai puțin credibilă: „Și dacă pentru sufletul meu / nu-i loc aicea, ci numa-n stele...”

Drum bun, Domnule Profesor!

MIOARA KOZAK

Fotografiile au fost realizate la manifestarea „Sub raza gândului etern”, desfășurată la 21 ianuarie 2008, la Târgu-Mureș, care l-a avut ca invitat de onoare pe prof. dr. Dumitru Irimia.

Cronica literară

Adi Cusin - LA SPARTUL TÂRGULUI

După cum își amintea Cezar Ivănescu, Adi Cusin a izbucnit în lirica mediului studentesc ieșan, ca un copil teribil, gen Nicolae Labiș, cu care de altfel seamăna și fizic. Incendiul magnific provocat spontan, alimentat tot mai puțin, pe parcursul trecerii timpului (doar patru volume de versuri antume) și prea puține manifestări publice, s-a transformat într-o spuză sub care jarul mocnește încă. Vreascul, cu care scormonesc acum prin spuza în răcire a volumului postum, îngrijit de soția sa Fraga și fiica Oana, LA SPARTUL TÂRGULUI (Redacția Publicațiilor pentru Străinătate, București, 2008) a luat foc și după ce a ars, nu s-a carbonizat ci a înflorit.

Cu ce a impresionat Adi Cusin, atât de puternic, în volumul său de debut AFI (1968)?

Bănuiesc că prin prospețimea talentului său nestăvilat. Lirica sa a adus în cetate aromele unei căpițe de fân. Nu că autorul ar fi introdus teme sătești în lirica orașului, pentru că a fost un poet citadin, dar a adus prospețimea unui suflet țărănesc genuin, cu arome pure, vegetale creând imagini surprinzătoare, memorabile. Poemele lui Adi Cusin se rețin ușor, pentru că ele corespund profunzimilor sufletului nostru colectiv: tristețe senină, accente subtil ironice, dor fără leac, contemplație romantică: „Pe bulevardul din centrul orașului/ S-a răsturnat o căruță cu fân. / Fluierături, girofaruri, claxoane - / Caii priveau rugători la stăpân. // Parfumuri arogante cădeau ruinate / De-o brazdă de iarbă cosită-n imaș. / Polițiști agitați împingeau către ziduri / Ulița satului intrată-n oraș. // Veniți de-adunați - sendemnau trecătorii - / Ce-a mai rămas dintr-un templu ucis. / Adulmecau amintirile florii / Precum anticarii un vechi manuscris. // Pe-atunci treceau lins prelin limuzine, / Proastele de ierburi se luau după roți, / Monumentul de fân începuse să scadă / ca o pradă ușoară împărțită-n tre hoți. // A mai rămas doar o mână de paie / Nici de-o saltea pentru-un somn de păgân. / Orașu-adormise cu capul pe-o piatră / și visa că-i purtat de-o căruță cu fân.”

Cuprins de un inexplicabil „mal de siecle”, sufletul poetului s-a retras în carapace, comunicând tot mai rar, maldărul de fân

proaspăt fiind îngropat tot mai adânc în amintire. Volumele următoare UMBRA PUNȚILOR (1970), STAREA A TREIA (1974) și ȚARA SOMNULUI (1994) sunt marcate de un accentuat dezinteres existențial.

LA SPARTUL TÂRGULUI se deschide cu aceeași deziluzie față de valorile vieții: „De câte ori deschid fereastra / Aceeași conjunctură nefavorabilă / a astrelor. / Drept pentru care o închid binișor.”

Bolnav, convins de sfârșitul iminent, Adi Cusin, în volumul lăsat moștenire, dialoghează cu Dumnezeu, pe fondul inventarierii vieții sale efemere: „Am sădit un poem / Am răspândit în lume prunci / Mi-am coborât părinții-n / mormânt / Am respectat nouă din cele / Zece Porunci. // Am o casă, un gard / și-o lumină târzie. / Nu mai e nimic de făcut. // Nu mă pune-n situația / de-a scrie.”

Când a dispărut tentația scrisului, înseamnă că Dumnezeu i-a luat harul: „Dumnezeu profită de / ocazie, / Răsfoiește o carte / și trage un pui de somn / pe sofa. / Distrat, la plecare, / Mută un semn de mătase / la o pagină unde se sfârșea / Viața mea.”

Poetul are senzația că s-a născut prea târziu, *La spartul târgului*: „Am venit după, / am trecut pe lângă - / Mâna ta albă / într-a mea lăsată / Un semn între a fi / și nicodată.”

Poetului deziluzionat existențial nu i-a mai rămas decât să treacă prin vămile văzduhului: „Cu o mână mă sprijin de-o cârjă / de apă, / Cu cealaltă mână de-o pală / de vânt. / Numai un pas îmi mai trebuie, Doamne, / Să trec printr-un foc și un strat / de

pământ.”

O ultimă încercare disperată de a se agăța de viață eșuează: „Mă scapă Domnul / printre degete / ca pe o monedă / de argint. / Până-n străfundul / vârstei mele / m-arunc / În palmă să o prind.”

„Stau la pândă asupra / trupului meu / Ca o jivină asupra / altei jivine. / Atunci când va fi să-lucid / pe Cel Rău, / Desparte-mă Doamne, de mine.”

Poetul este convins că după dispariția sa nu-i va rămâne nici amintirea: „Cu preț redus, la ultima strigare, / Se vinde titlul meu nobilitar. / Emblema casei - un brăzdar și-o floare / Cu care în amurgul lumii ar.”

Moartea e resimțită eliberatoare numai în primă instanță, apoi legăturile cu pământul, în

special cu familia căreia i s-a dedicat cu trupul și sufletul îl trag înapoi: „Sufletul meu ia viteză / Spre cea mai curată / lumină. / Mi se umplu de nemurire / plămâni. / da vai! / În nopți înstelate se vede / cum cad / Ca un pietroi împins / cu piciorul / Din rai / peste buza fântâni.”

Adi Cusin a plecat dintre noi pastrându-și tonul hâtru: „Tocmai acum mi-am cumpărat domnia / Cu-o acadea la Porțile Cerești / Ca să-mi arăt și eu filotimia / perdanților eterni din București.”

Poetul a simțit că i s-au terminat cuvintele și nu a mai reușit să adauge a 101-a scrisoare către Dumnezeu, la cele 100 ale eminențelor cenușii, publicate de un editor imaginar:

„Iubite Domnule René Guittou, dacă într-o zi veți deschide ușița cutiei poștate destinată Scrisorilor către Dumnezeu și nu veți găsi acolo nicio scrisoare, înseamnă că Dumnezeu a luat-o împreună cu sufletul meu.”

În urma poetului Adi Cusin a rămas un miros de liliac din vremuri romantice, mai pure: „Îngroapă-ți fața și închide ochii / Într-un buchet nebun de liliac / și ai să simți mireasma unori rochii / Ce le-au purtat domnițele-n alt veac.”

LUCIAN GRUIA

SCRISUL CU ÎNGERI

Motto: „Văd sunetul, aud lumina.”

(Traianus)

Oricât am încercat să descifrez, hermeneutic, titlul volumului de versuri „Când s-au fost spus Îngerii”, de Traianus (Traian Vasilcău), Ed. Epigraf, Chișinău, 2009, n-am reușit să-mi explic nici temporalul, nici trecutul perfect, nici pasivul, nici adevăratul subiect și, atunci, am lăsat lucrurile așa, înțelegând că rămâne o taină, pe care cartea o duce cu ea în călătorie.

Poezia scrisă de Traianus cucerește de la prima lectură și îl ademenește pe cititor, nu doar prin registrul religios abordat cât, mai ales, prin dorința de a aparține acestei lumi curate, adevărate, drepte, cântate: „Avea să-n ziuă,/ Avea să-n noapte,/ Avea să-n cântec,/ Avea să-n dor,/ Avea să-n lume,/ Avea să-n toate,/ Avea să-nvie/ Și să nu mor” (Exercițiu poematice, 1).

Dacă altădată forța creatoare din literatura lumii era concentrată în spațiul sud-american, de o bună bucată de vreme, centrul de greutate, pentru ceea ce înseamnă talent, influență geografică și putere de manifestare în scris, s-a

mutat încet, dar sigur, spre poezia și proza care pornesc și din Republica Moldova. Acest accent schimbat, benefic, protector, se simte și la Traianus, care privește poezia cu

responsabilitate, își pune ordine în lucruri, în

ființă, în vers, cu gândul la ce va fi postum, și care consideră Divinitatea o garanție pentru lumea de aici/ de dincolo: „Ce rămâne-n mîine/ Știi doar Tu, Stăpîne./ De-mi vor fi păgîne/ Vremile sau nu-/ Vai, cunoaște-o nime/ Și, zidit în rime/ Sau în străinime/ De-oi fi-n veșnicie -/ Porunci-vei Tu!”

Poezia lui Traianus e un dialog cu muzica și cu ploaia, cu moartea și cu Dumnezeu, elemente care se împlinesc unul pe celălalt. Ce fel de dialog – veți spune – e și acesta? Vreo invenție de-a poetului sau de-a criticului? Nu e, oare, vorba de un monolog și am încurcat cuvintele? Nu, eul liric rostește, în prezență, în absență, în singurătate, replici ale jocului poetic, așa cum am întâlnit și la Tudor Arghezi. Decorul prinde viață. Grădina, noaptea, veșnicia răspund ca-ntr-un ecou al tăcerii. Ardoarea de-a sta de vorbă cu cineva îl face pe poet să invite și să aștepte:”De-o vecie viscolește/ Cu luceferi, nu cu nea./ Astă seară o să vină/ Dumnezeu la o cafea.”

Unele fragmente lirice conduc la izvoarele nesecate ale cântecului vechi: „Duce-m-aș și m-aș tot duce/ Buciumaș la o răscruce/ Și-ntr-o zi din crinul dulce/ Să fiu cucului o cruce”, „Fost-am tânăr ca un crin/ Da moartea-mi era vecin”, „Doamne, Doamne, am de toate/ Nu-mi ajunge numai moarte.”

Vocea de poet a lui Traianus e ușoară ca un înger, ea păzește și nu lasă nicio piatră să tragă zborul în jos. Câteva exemple amintesc de Francois Villon sau de Esenin: „Va ninge cu psalmi într-o zi/ Pe dragostea lumii uitată./ Va ninge și va viscolii./ Eu n-am să mai vin încă-odată.” (Refren psalmodic) sau ”Bântuit de îngeri, hăituit de-o stea/ Mi-am vândut aseară veșnicia mea.” (Cîntec orfan)

În căutarea unei identități, poetul se definește uneori: „Un orb, pe care nu-l ajută nimeni/ Să traverseze cerul, am ajuns” iar, în

clipele de împăcare cu sine, îndrăznește chiar să lase un epitaf: „Când voi muri pământ nu va mai fi/ Să mă-ngropați în cerul inimii.”

Cheia de boltă a expresivității artistice – metafora- este descoperită în multiple forme: „monastirea ierbii”, „brațele zăpezii”, „psalmii ciocîrlilor”, „straiul lacrimii”, „ochii crinului”, „vama ierbii”, „luna-cap de dac frumos”, „luna-candelă în vînt”, ceea ce înseamnă că lumina poeziei vine din interior și apoi străbate până departe.

Imaginile poetice „Un șes cu lumînări ce-au dat în floare/ pe care gîndul lunii le-o cosi” și „Din trupu-mi crește iarbă și înfloresc și plîng./ Zărilor nu mă lasă din însumi să mă frîng” depun mărturie că poetul trăiește starea poeziei din care nu se mai poate desprinde, ca pe o rugăciune pe care n-o poate uita, fiind parte intrinsecă a perechii eu-tu, scrisă chiar „eutu mereu”: „Eu-tu însuși./ Tu-eu însumi/ Rîzi în plînsu-mi/ Plîng în rîsuți.”

Cele două talere ale balanței, poetul și poezia, în echilibru cu Dumnezeu, se prezintă ca o jertfă pe altarul creației inspirate și laborioase. Ceea ce se întâmplă în cartea lui Traianus poate fi înțeles drept o renaștere a poeziei, scrisă cu litere mari.

ELENA M. CÎMPAN

Gabriel Stănescu – În căutarea libertății

În
preambulul
recentului
volum de
versuri O
SPERANȚĂ
NUMITĂ
MAYFLOWER
(Ed. T, Iași,
2008), poetul
își deconspiră
mesajul:
”Oprimat de
Biserica și
Guvernul
englez, un mic

grup de credincioși (...) care se îndârjeau să practice propria religie, s-au îmbarcat pe vasul Mayflower cu gândul de a se stabili în miraculoasa Lume Nouă (...) Mayflower a devenit simbol al libertății de credință în epoca colonizării englezilor în America și tot timpul

după aceea, într-o țară prin excelență a emigrației și a emigranților (...) Mitul acesta al libertății, care fascinează și intrigă în egală măsură atât pe oricare persecutat – religios sau politic – în țara sa de origine, cât și pe asupritori, de călăi și iude, rămâne viu, viguros și credibil prin acea soteriologie imanentă care a fost dintotdeauna model și îndreptar al ființei umane.”

În căutarea libertății de conștiință, Gabriel Stănescu s-a luptat cu îngrădirile impuse la noi de regimul totalitar comunist, prin odioasa Securitate care împânzise țara cu informatorii ei de teama cărora nu-ți puteai exprima nemulțumirile. Idealul prosperității, democrației și al libertății umane era America: „Ani în șir am pândit orice prilej / Să ajung în America / (...) / Ani întregi am încercat să trec fraudulos / Fâșia arată păzită de grăniceri / Și câini polițiști / Jur-împrejur pământul e albit / De oasele fugarilor / Mă antrenam zilnic să trec Dunărea înot / Plină și ea de cadavrele celor care eșuaseră / (...) / Și dintr-o dată m-am pomenit / A crește ca o ciupercă / pe lemnul putred / Al legendarei Mayflower.”

Ajuns în America cu statutul de refugiat politic, Gabriel Stănescu a cunoscut pe propria-piele ceea ce credea că reprezintă cel mai înalt stadiu al libertății realizat pe pământ. Și a fost profund dezamăgit. La tot pasul au apărut îngrădirile (multe din ele de altă natură decât în țara de obârșie), dar esența ființei umane fiind pretutendeni aceeași, limitele profunde au cauze ontologice.

Dacă în România omul devenise o piesă într-un mecanism condus politic, în America robotizarea se datorează goanei după înavuțire: „Am venit în această țară / În speranța că ei vor trăi *altfel*” Dar și acest altfel e resimțit alienant pentru ființa umană: „Producem mai multe și mai diversificate / Bunuri de consum / Decât acum zece ani / Dar mâncăm și ne îmbrăcăm mai prost / Decât acum zece ani / Producem mai multe automobile / Și la fiecare trei minute / Suntem implicați într-un accident de automobil / producem tot mai multe medicamente / Dar suntem tot mai bolnavi”.

Gabriel Stănescu îmi pare o picătură de mercur care experimentează continuu fără a se putea liniști vreodată: „E ceva care mă face să mă grăbesc / Să trăiesc orice eveniment sub semnul urgenței.” Și totuși rămâne un optimist irecuperabil: „Îmi place să văd jumătatea plină a sticlei / Nu jumătatea goală / partea luminoasă a lucrurilor / Nu cea întunecată.”

Și care este partea plină a vieții lui Gabriel Stănescu dincolo de lungul șir de eșecuri?

Licențiat al facultății de Filosofie București (1977); devine membru al Uniunii Scriitorilor din Romania (în 1990); a publicat peste 15 volume de versuri și 7 de eseuri, a fondat: Editura Criterion Publishing (Atlanta, Georgia în 1995), Asociația Internațională a Scriitorilor și Oamenilor de Artă Români (1995), revista *Origini-Romanian Roots* (1997), *Caietele internaționale de poezie* (1997) și a obținut titlul de doctor în filosofie cu teza „Particularitățile etno-culturale ale românilor americani. Contribuții la studiul comparativ al etnosului românesc” (2002).

Gabriel Stănescu e convins că lupta contează mai mult decât rezultatul efemer. Aceasta constituie scopul condiției umane: „Cât prețuiește Doamne această viață / Fără memorie / Fără supraviețuitori / Fără învingători / Fără Înfrânți? // Beau pentru ca să pot uita repede // (Beau să mă uit?)”; „*Va putea cunoaște cineva / Lumea înainte ca ea să dispară? / Cu această întrebare își încheie un poem / Din septembrie 1961 Jack Kerouac / Când încă nu-l măcinase boala neiertătoare.*”

Volumul se încheie nostalgic și rotund, cu scena în care urmașii navigatorilor vaporului Mayflower admiră admirativ vaporul devenit între timp epavă: „Ce catarg minunat exclamă unul dintre supraviețuitori / Învrednicindu-se să creadă că doar astfel / Corabia a trecut prin atâtea furtuni / ce pânze zdravene! Se minuna altul / Ce astrolab grozav! / Ce hărți meșteșugit întocmite! Își dădură alții cu părerea / Toți se minunară admirativi entuziaști / Fără să-și dea seama că falnica corabie / Nu mai era acum decât o biată epavă.” (*final*)

Petre Țutea afirma că pot exista o mântuire individuală sau una colectivă. Gabriel Stănescu, cel care și-a dedicat viața afirmării spiritualității românești în lume, dacă se va mântui, o va face cu neamul său.

LUCIAN GRUIA

Pe Lunca cireșului

Prin volumul de proză „Lunca”, a patra carte semnată de T.P. Săsărman, scriitorul aduce în fața noastră lumea pârvenilor, a luncanilor, un univers pitoresc care prezintă personaje conturate psihologic după umorul caracteristic lui Săsărman, de la milițianul Simpoieș la

George-a Docii Vasăle a poștașului, profesorul Radu Zăgrean, tâna Floare, Vasile-a lui Ilie-a Roatii, lelea Docea, Mădălina, Gabor și Tereza. Cartea, apărută la Editura Karuna abundă în zicale ale luncanilor de genul: „nu-s pieton, că-s pârvean”. Unul dintre cele mai bine conturate personaje țărănești din ultimii ani este George-a Docii, tâmplarul pescar sau pescarul-tâmplar, însurat cu Măriuca, cel care spune că „minciuna face parte din meserie”. Săsărman reușește să-și descrie personajele atât fizic, cât și psihic atât de bine încât ai impresia că te afli în mijlocul lor, la fel ca în „Loștrița” lui Voiculescu, pescuitul este o adevărată filozofie: „a prinde păstrăvi este un mod de viață”. Deoarece eroul „avea o știință să ia peștele”. În câteva cuvinte, activitatea lui George poate fi contabilizată astfel: 20.000 păstrăvi din râul Rebra, fabricarea a 800 de uși și ferestre, vreo 2-300 de cruci și sicrie. Dincolo de meserie, avea un suflet larg, „așa cam cât căușul dintre Munții în care se adăpostea satul”. Pentru a vedea „argintul solzilor zbatându-se pe prund”, personajul făcea fel și fel de improvizații pentru peștii mai șmecheri, schimbându-și îmbrăcămintea și, mai ales, clopul: „verde, nu chiar verde, în jur de verde, pe lângă verde, dar tot verde să fie”. Lemnul, pe care îl mângâia ca pe o femeie frumoasă, lustruindu-l, era lucrat clandestin, în podul casei, de pomină fiind vizita omului legii, care s-a ales, în luna noiembrie, cu o baie bună pentru reumatism trainic în râul satului. Apoi, prin intermediul scriitorului care a trăit o bună perioadă din viață în Parva, tâmplarul își face prieteni pe directorul Finanțelor pe județ. Domnul Iacob, își dă seama că „trăia doar din arvună și aldămaș”. Eroul nostru iubea și armele, riscându-și libertatea pentru adrenalina braconajului. Portretul lui Radu Zăgrean scoate în evidență un dascăl de țară care, cu mult calm și răbdare, prin perfecționism, reușește să creeze un adevărat cult pentru literă în rândul sătenilor. O altă întâmplare hazlie este cea cu găleata de bere și

cu lelea Saveta, gestionara crâșmei. Tâna Floare avea o căsuță joasă, clădită din bârne de lemn, la ferestre cu flori galbene. Gândul ne duce la Irinuca lui Ion Creangă, însă de această dată avem de-a face cu o femeie vrednică cu „o limbă unsă cu miere”, care a rămas cu replica „măi, mândra lelii, eu nici te laud, nici te ocărăsc, numai-ți spun că nu ești bun”. Tâna Floare era un adevărat distribuitor de „stropșeală”, adică țuică, spre bucuria celor care o vizitau când se închidea bufetul. Ea a fost măritată cu evreul Rubringerl Moise, reîntors din pușcărie cu numele de Cat Solomon. Și tâna Floare a fost ridicată și dusă la lagărul din Auschwitz, însă arătând costumul românesc ea a fost eliberată. Pline de vociune sunt zilele trăite de cuplul Gabor și Tereza, doi unguri stabiliți la Parva, care la nunți jucau ceardaș. Tereza, o femeie frumoasă, și Gabor, „mare cât un husar, bun la bolovani, dar moale și îngăduit la minte” își coordonau viața după principiul „muncarea-i fudulie, beutura temelie”. „S-au iubit, au trăit și au fost îngropați din mila satului”, structurează la final, precum ar face popa la rugăciunea de iertăciune, scriitorul.

Cartea se încheie cu portretul dedicat groparului Hojdea, cel care a dus pe ultimul drum tot satul, însă lui nu se știe cine i-a săpat groapa de veci. Proza tradiționalistă, cu inflexiuni moderne, lasă frâu liber "guri" personajelor fără a pune bip nici măcar la cele mai rușinoase cuvinte, tocmai pentru a păstra acea atmosferă a satului transilvan. T.P. Săsărman ne aduce povești care rămân în eternitate prin slova care se leagănă devenind scriere precum apa dătătoare de viață printre bolovani râului repede de munte. Păstrând acea dulceață, pe alocuri dură, pe alocuri mieroasă, scriitorul ne aduce oameni, locuri și fapte creionate cu o rigurozitate și cu o franchețe cum arareori întâlnești.

MENUȚ MAXIMINIAN

Jocul cuvintelor - “Dulcele meu amar”

Este o modă în rândul scriitorilor să-și adune opiniile publicate în reviste și ziare, între copertile unei cărți. Și când dincolo de această modă aduni gânduri creionate cu talent de-a lungul unui an calendaristic, în care ne întâlnim cu toate problemele națiunii „dantelate” de scriitor prin intermediul penelului lucrurile nu pot decât să bucure cititorul. Elena M. Cîmpan

prezintă, prin intermediul Editurii Eikon, „Cartea de joc”, al optulea volum personal, care, precum o floare albastră eminesciană, aduce un tril de pasăre pe aripa încărcată a literaturii.

Drumul cărții, elaborat pas cu pas într-o

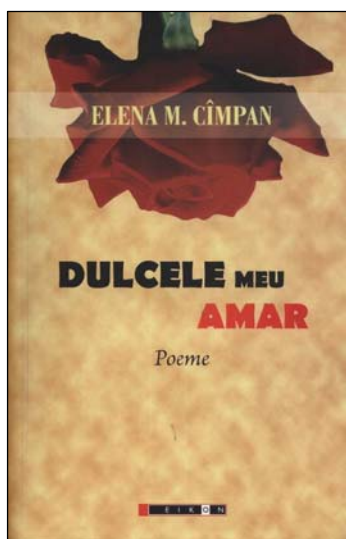

atmosferă a pribegiei inimii, în care luna rotundă saltă pe cerul înstelat vara și „pleznește de frig” iarna, este unul al bucuriei împărtășite. Asta știe să facă Elena M. Cîmpan, să-și comunice eficient în metafore încărcate de trăiri adânci gândurile omului care vede, consemnează și transmite cu semnal maxim spre receptor.

Cartea este, precum toate lucrurile, alcătuită dintr-un sistem care, gând cu gând, filă cu filă, propune o dezbatere cu cărțile de față a jocului în care vrând-nevrând suntem cu toții dansatori. Ca într-o fotografie de album vedem, într-o oglindă perfect transparentă, gândurile scriitorului, jurnalistului, profesorului și, dincolo de acestea, a omului Elena M. Cîmpan, care știe să se confeseze, să povestească, să sfătuiască, să spună că nu e bine sau că e bine, fiind într-o comunicare directă cu cititorul de care n-o desparte nimic. Nici măcar acea mult discutată relație între numele de pe carte și cititor nu mai este tradițională deoarece fiecare frază scrisă de Elena M. Cîmpan te apropie și mai mult de scriitorul care reușește să coboare de pe soclul rigid în lumea de zi cu zi. Acesta este și rolul celui care scrie, să fie înțeles de oameni, și Elena M. Cîmpan reușește din plin să aducă în fața noastră lucruri pe care le înțelegem, le împărtășim și, prin intermediul „Cărții de joc”, le trăim, intrând în hora cuvintelor.

Elena M. Cîmpan ne-a obișnuit cu jocul cuvintelor, structurând o personalitate distinctă în rândul scriitorilor. Volumul de poeme “Dulcele meu amar”, apărut la Editura Eikon din Cluj-Napoca, ne-o aduce pe scriitoare într-o ipostază care i se potrivește ca mânușa pe mâna unei doamne: poetul suflet: “scriu/ din/ mijlocul inimii/ ca/ dintr-o/ biserică/ așezată/ pe deal...”. Cartea, structurată pe 11 capitole, inserează într-un dialog perfect între inimă, minte și personalitate, poezii în care sacrul este într-o adevărată simbioză cu profanul, completându-se

reciproc, dând astfel naștere poemelor. “I-am spus gândului să uite/ inimii să nu doară/ lacrimilor să nu curgă/ buzelor să nu tremure/ ochilor să nu te mai vadă/ mâinilor să nu te mai caute/ dar ele nu m-au ascultat” descrie sentimentul dragostei, poetul care se vede depășit de această stare a iubirii, care curge prin vene precum viața și pe care știe s-o prezinte într-o ipostază cu totul deosebită. Întreaga carte este, de fapt, o mare dedicație iubirii, Elena M. Cîmpan făcându-ne părtași la contactul ei cu: “dorul de copac/ vorba de ploaie/ iubirea de soare”. Nu putea lipsi din schema dragostei

sentimentele pentru mamă față de care, la fel ca noi toți, poetul ajuns pe alte meleaguri simte o “vinovăție”: “am ajuns târziu la mama/ ultima destinație, mereu/ doar pentru că rădăcinile sunt cu mine/ de ele mi-e dor tot mai greu”. Capitolul “Casa din cuvinte” este o adevărată construcție, pas cu pas în 10 cuvinte-poeme, “casa-carte” din “cuvinte-zile, cuvinte-clipe”. Versurile sunt precum “femeia de cuvinte”, slovele adunate fiind precum cântecul păsărilor primăvara. Tulburătoare este și poezia “Primul ghiocel”: “primul ghiocel e/ ca prima noapte/ ca speranța că morțile se pot număra/ că și pentru ele există un infinit”, continuându-se în același registru în “Prințul nopții”: “prințesa zilei – dimineața/ pierdută de al nopții prinț”, regăsindu-se mai târziu într-un nou răsărit de soare. Cartea este precum un anotimp de litere bine conturat, poeta scriind din puncte cardinale “cu sufletul ce-n părți pătrunde”. Solidarizându-se cu colegii de breaslă, poeta descoperă că ziua poetului este comună: “două lumi/ două ceasuri/ într-un muzeu de sfială”. Volumul se încheie cu un poem dedicat autoarei, Melania Cuc afirmând în motto: “Elena M. Cîmpan scrie ca un elev care așteaptă să primească nota 10”. Nota maximă va fi, cu siguranță, acordată de critica de specialitate volumului “Dulcele meu amar”, în care Elena M. Cîmpan ne prezintă inima prelungită în vers.

MENUȚ MAXIMINIAN

Un Moromete al 'istoriei' literare

Născut la Gura Văii (Podari), județul Dolj, în ziua de 7 iunie 1939, la două săptămâni după moldo-valahul Răzvan Theodorescu, universitarul craiovean Marin Beșteliu este o figură ilustră a criticii, dar mai ales a istoriei literare românești de la cumpăna mileniilor. Pornind de jos, el și-a asumat destinul copilului de la talpa țării, hărăzit cu tenacitate și răbdare, bună cumpănire a rosturilor vieții, temeritate și capacitate de a se lua la trântă, fără înfricare, cu toți balaurii de serviciu. Nimic din ceea ce a realizat nu i-a picat din cer. Dimpotrivă, a fost rodul exclusiv al fibrei sale de luptător tăcut pentru automodelare și pentru parcurgerea, pas cu pas, a trudnicei Golgote a cunoașterii.

De la părinții, bunii și străbunii săi, de pe malul drept al Jiului, în coasta sudică a Craiovei, a învățat că e musai ca, la Drum, să nu pleci fără merinde și fără încălțări. Merinde energizante i-au fost basmele, poveștile și cântările copilăriei, cultura tradițională atât de bogată și expresivă. Încălțări și-a făurit mai ales singur, cu inspirație și siguranță de sine, nu din piele de struț ori din aceea a șarpelui casei, ci, cu înfrigurare, din aripa chemărilor spre absolut, a năzuințelor irepresibile, vâsbind viguros, ca un vultur carpatin, spre zenitul împlinirilor multiple.

În anii 1967-1972, am avut norocul de a-l cunoaște și de a beneficia de îndrumările sale. Făcea parte din grupul celor mai fragezi asistenți universitari, recrutați de Magistrul, Al. Piru, fondator al Facultății de Filologie din Craiova. Alături de Eugen Negrici și de regretatul Titus Bălașa, Marin Beșteliu n-a fost deloc scortșos, autoritar, distant. Dimpotrivă, tustrei ne-au primit cu altruism în inimile lor. Erau aproape derutante, pentru noi, atitudinile, comportamentele și sentimentele de colegialitate, de încredere, ba chiar de prietenie surâzătoare, cu care ne raspundeau. Fără să le-o fi mărturisit vreodată, eu, Viorel Mortu (Coman), Aurel Diaconu îi priveam cu încântare, îi prețuiam și îi iubeam ca pe frații noștri mai mari, pe care PreaBunul Dumnezeu ni-i dăruise, în acei ani ai adolescenței noastre de aur, ani ai formării ca oameni, ca viitori profesori și creatori întru cinstirea Limbii Române.

Din acele vremuri voi menționa doar câteva detalii. În anul al IV-lea de studenție, Marin Beșteliu (fratele de atunci, maestrul de acum) era asistentul Profesorului Al. Piru, la

cursul de *Istoria literaturii române – Epoca marilor clasici*. Am îndrăznit să redactez, spre finele anului respectiv, lucrarea *Sentimentul timpului la Mihai Eminescu*, pe care am prezentat-o în seminarul pe care îl conducea. În anul următor de studii, al V-lea, Marin Beșteliu era deja titular al cursului de *Istoria literaturii române contemporane*. Ca lucrare de an, mi-am ales *Poezia lui Ioan Alexandru*. Iar ca teza de licență: *Principiul constructiv al romanului Pădurea spânzuraților de Liviu Rebreanu*, pornind de la o suită de dezbateri lansate în seminarul condus de Titus Bălașa.

Spre deosebire de alți colegi ai mei din acei ani, în 1971-1972, pe când mi se încredinșase funcția (neplătită) de redactor șef al revistei *Cadran Universitar* (publicație a Uniunii Asociațiilor Studenților din Craiova), am beneficiat de sprijinul aceluiași Marin Beșteliu, desemnat ca îndrumător din partea Rectoratului Universității din Bănie. Acele momente le-am (re)evocat în revista europeană *Lamura*, ediția din iunie 2009 (*Călător prin presa craioveană: Semne ale nevăzutei stafete*).

Partea cea mai substanțială a carierei lui Marin Beșteliu o constituie aceea de profesor universitar, ales în mai multe rânduri șef de catedră, decan la Litere și prorector (pentru studii) al Universității din Craiova. Mai bine de 33 de promoții se pot mândri că l-au avut fie asistent sau lector, fie conferențiar, profesor universitar ori conducător de doctorat.

Dar, dacă toate acestea ar putea trece, după vreo opt-nouă decenii, în uitare, activitatea de istoric literar a rigurosului Marin Beșteliu va rămâne înscrisă, pentru totdeauna, în patrimoniul cultural național al românilor. Toate exegezele și cartile scrise de Marin Beșteliu – începând de la teza de doctorat (*Elemente fantastice în romantismul românesc*, 1973) și *Imaginatia scriitorilor romantici* (1979) până la studiile fundamentale, de referință, *Alexandru Macedonski și complexul modernității* (1984) sau *Tudor Arghezi – poet religios* – dau seamă despre o personalitate de prim-plan a domeniului, formată la școala genialului George Călinescu și a hermeneutului de tip universitar, Al. Piru.

Acribia documentării, dreapta judecată de valoare, capacitatea de analiză și sinteză, rafinamentul argumentelor, știința și arta construcției se conjugă fericit, la Marin Beșteliu, cu profunzimea și structură moromețiană.

Meditativ și tăcut, fin observator și comentator avizat, om al faptelor, ci nu al vorbelor, cu un special simț al umorului și al ironiei de sorginte ancestrală, Marin Beșteliu

este un eclatant, armonios și necesar stâlp de pridvor al Spiritului Olteniei (spirit românesc la modul absolut), pe cât de european, pe atât de universal.

Recentul său debut în roman, cu un tom savuros - al cărui titlu, *Copilul partidului*, prin tenta ironică, ne duce cu gândul la trilogia postuma *Chinușii nemuririi* de Victor Papilian -, probează apetența lui Marin Beșteliu pentru extinderea arealului de exprimare a talentului său remarcabil.

DAN LUPESCU

Linda Bastide ne trimite ... Contra sperieturii

Este o carte bilingvă recent editată de Confluente, în Valea Jiului de Linda Bastide, celebra scriitoare pariziancă, în traducerea și îngrijirea foarte merituoasei scriitoare petrilenice Elisabetei Bogățan. Ilustrațiile amintind desenele preșcolarilor noștri, sunt ale Nataliei Aparicio. Două povești – lecție pentru școlarii francezi care vor să învețe româna și a celor români, care vor să învețe mai subtil franceza. Linda Bastide este și astfel o prietenă de suflet a literaturii române, poeta și plasticiana de renume, dar și editoarea cu o vastă operă, din care nu se putea să lipsească delicata literatură pozitivistă pentru noua generație. Din opera ei tradusă în lume, e remarcabil că traducerile în română sunt nu mai puțin de șapte cărți! Colaborarea ei cu noi este astfel exemplară și stă sub semnul afinității francofone și, de ce nu?, românofone.

EUGEN EVU

Starea prozei

Strada Taborului

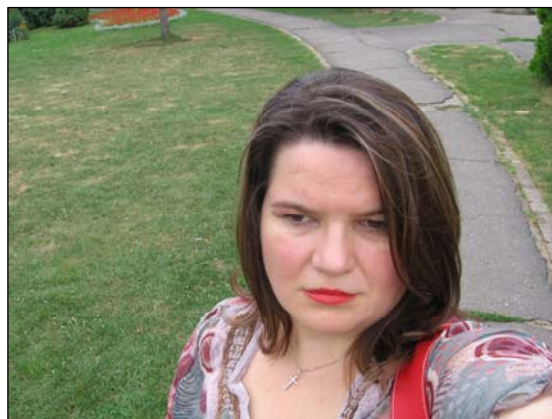
- Hai, bine că ne văzurăm și ne mai vedem când ne-ntâlnim.

S-au despărțit în graiul acestor vorbe, însă inima le înota în lacrimi, nu pentru că ar fi știut ce le va pune în cale destinul, ci mai degrabă pentru acel ritm al simțirii pe care-l ai când constăți că rar îi poți vedea pe cei dragi. Sunt prieteni pe care-i duci o viață în suflet, au acolo un loc al lor care te-ncălzește numai gândind la ei. Nu ți-au fost de ajutor când greu era să faci față propriilor nevoi, din cauza acelorași lipsuri din biata lor viață, însă au știut să asculte, au știut să înțeleagă și, mai ales, au știut să mângâie. Cuvintele lor au pansat degerăturile sufletului tău, te-au încălzit și ți-au adus bucurie.

Multe ar fi vrut Goia, ar fi vrut el multe, dar n-avea curaj să spună „Gata! De-aici voi trăi după voia și numai voia mea.” Plecă prin nămeți golit de disperare. Zăpada ce-o strivea sub bocanci îi apărea în imagini ciudate. Îi vorbea după inima și sufletul său, îi vorbea ca-n fiecare an despre fărâmele lui de încredere și-ntotdeauna simțea în fața ei prezența unei puteri care-l susține, îl ajută și-l muștră. Confuzia senzațiilor nu-l neliniștea și nici nu-și muncea gândul să afle care-i pare mai insistentă. Se opri în fața bodegii lui Moș Pârlea, bătu întâi, dar văzând că nimeni nu-i răspunse ținu îndelung degetul pe sonerie. Pașii grăbiți se auzeau din ce în ce mai strident în podelele vechi din care se ridicau adesea arome putrezite. Moș Pârlea, cu o căciulă rusească trasă pe ceafă, deschise. Văzându-l pe Goia, spuse cu un aer de oarecare ușurare :

-A ! Tu erai ! Intră, bădie șă biruim una mică... O întrat az una ași la mine... Voia pită... E sângură, bădie, n-are bărbat. Asta am aflat tot iscodind-o de-i place pită friptă bine, or mai blondă. Îi dau una blondă, ea nu zâșie nimica. Da' lu' bărbatu cum îi place ? ... S-o zuitat la mine și m-o spus că n-are. Stai să vezi cum : « N-am om, Zâșie el odată că după șe pleacă să-ntoarse în tătă zăua, iar dacă s-o-ntâmpla să nu vie, atunșie asta o-nsemna că io mi-s slobodă la măritat. Da' mi-i tot dor de el că bun om mi-o fost. » Ai, ce zâșim Goie, de-o ieu de nevastă ?

-Taci, mă ! Nu-i poți spune așa, tam-nisam, că tu o vrei. Are muierea treburile ei, fete, flăcăi ceva și tu geaba te bagi în samă.

-Ei, asta-i. Când o văd o-nghesui aișea în dos și, gata !, i-a mea. Îi văzut tu muiere sângură să nu pice ?...

-Ți s-o dus Pârleasa de trei luni, ș-amu cauți alta ? Măi, Pârleo, da'-i treaba ta, nu mă bag. Dă-mi o bere și m-oi dușe-acasă.

-Ț-oi da, numai hai una mică ș-un tabac !

-Nu-mi trebă țuică. E târziu. O bere numai și te las.

În semiîntunericul încăperii, Moș Pârlea căuta printre lăzile din dosul paravanului, timp în care bolborosea gânduri ne-nșirate. « Să nu mă bag, auzi, de parcă s-o sfârși pământul... Să mă bag, rămân de mirul lumii. O fi muierea dracului ? De, zâșie că i-o fost drag bărbatu-su.” Tu de ce nu te bagi? N-o ști ea nevasta toate. Vezi doar pe-acolo ce și cum.

-Cât îți las pe sticlă, nea Fane? Ză-mi repede, că mi-s uzi nădragii de frig...

-20.

- Uite-aici și sănătate!

-Sănătos să fii, Goio, sănătos. Ce zici? Privighetoarea cântă întotdeauna unui trandafir proaspăt deschis. Eu oare n-aș putea îndrăzni să fiu privighetoare?

Cu un zâmbet sincer și limpede Goia ieși din bodegă adăugând doar „Sănătate, nea Fane, sănătate!”

După ce amuți scîrțîitul ușii de la bodega lui Moș Pârlea, Goia-și continuă mersul prin nămeți. Nu stătea departe... Ajuns în fața porții, se opri o clipă de parcă și poarta, și casa, și tot i-ar fi necunoscute. Le privi absent, cu gândurile aiurea. Numai o clipă doar, pentru a-și veni apoi în fire și continuând drumul spre ușa casei. Aprinse felinarul păstrat de la străbunicul și intră bătând ușor în tocul ușii. Nimeni nu-i răspunse, nimeni nu-l întâmpină. Ajuns în prima odaie, zvîrli pe pat tot ce avea pe el și se rostogoli peste haine cu mâinile sub cap și privirea ațintită în tavan.

-Ce faci?, întrebă Rodia din camera alăturată. Vino și mănâncă!

-Goia-și continuă meditațiile fără să răspundă nevestei. Privindu-l atent, i se putea observa privirea îngândurată încercată nu de grijile unui om ce-și duce viața modest, fără alte ambiții. Goia avea privirea unui ins care e în căutarea lui însuși. Privea tavanul și-și imagina dincolo de el o altă lume. „Dacă până număr la zece nevasta nu mă cheamă din nou la masă, plec, plec de-acasă... Mă duc la Pârlea să nu-i refuz una mică.”

-Goio, ce faci, Puiule, de nu vii la masă? Iar se răcește mâncarea până vii tu!, se auzi blând și rugător glasul Rodiei.

-Vin, Puiul meu, vin imediat! Îmi mai odihneam oasele să se așeze. Era să le pierd pe drum, iacă-tă! M-am întâlnit azi cu Alec... ce zici? De când nu l-am mai văzut, oare?

-Cu Alec? Unde v-ați întâlnit?

-Când ieșeam de la lucru, urca în mașină. Mi s-a părut numai că o fi el. M-am apropiat, era să-mi cer scuze, dar îl auzii pe el: ”Nu ești tu, Goia, cumva?”

... ”Io mi-s, bădie!”, îi spuse și iacă-tă, hâr-hâr, am ajuns pân' aici. L-am chemat înăuntru, da'să grăbea, că de-abia a venit și spunea că nu stă mult pe la mă-sa.

În timpul acesta, Goia se așezase deja la masă și mânca încet ce-i pusese Rodia dinainte. Vorbea în timp ce mesteca, rostea cuvintele pe un ton calm, încâlcit, aproape monoton, încât Rodia nu înțelese aproape nimic din cuvintele lui.

-Ce face Alec pe-aici?, întrebă Rodia curioasă să afle ceva despre Alec. Alec ce-i fusese cândva, în tinerețe, iubit; Alec pe care încă îl prețuia pentru răbdarea și pentru puterea lui de a face ca „da” să fie „da”, iar ”nu” să fie „nu”. Nu era Alec trișorul pe care-l întâlnise în firea bărbaților în sensul că un „da” se poate transforma rapid în orice fel de scuză. I-a spus odată Rodiei că va încerca să n-o mintă, să-i spună în cuvinte potrivite adevărul ce-l simte. I-au rămas Rodiei vii acele momente, iar cuvintele i se-ncheagă în amintire ca în ziua rostirii lor.

Mutând aiurea farfurii și oale prin bucătărie, Rodia se gândea cu gingășie la Alec pe care l-a prețuit cu adevărat abia mai târziu.

-Ce să facă? Nu ț-am spus? Mai nimic. M-a adus acasă, iar pe drum una, alta, gargară, fleacuri. Doar îl știi pe Alec cum îi el... Zâșe multe și mărunte, fără căpătâi... Mai dai câta pită? Faină mâncare ai făcut azi... Da' unde-s ăia mici? Pe ăl mare l-am zărit în oraș. Era într-un cârd de băietani, zgribuliți, cu gulerele ridicate și cu mâinile în buzunare... Ca vai de pita lor... Ce-or fi având băieții ăștia în cap? Le dai dreptate, ridică nasul; nu le dai dreptate, ridică glasul.

-Își găsesc ei drumul până la urmă...

- Nu-i chiar așa, muier, nu-i chiar deloc așa, iacă-tă! Drumul trebuie să ți-l construiești, să muncești, să te străduiești... Nu-l vezi pe ăsta ce se mai străduiește? Tătă ziua prin baruri, la discotecă... bani, canci! De la tată-su... De la mă-sa mai mult! Ia nu-i mai da, să vezi cum își caută de lucru.

-Ce ți s-o pus acuma pe el? Ai trecut pe la Pârlea și ți-i mintea înfierbântată?

-Ce vorbă-i asta, muier? Ce vorbă?

Alta n-ai a spune? Uite colo berea de la Pârlea. Atât.

-Atâta o fi, dacă numai atâta zici.

-Atâta-i numai... Ăla să-și caute a lucra... O zî nu-l mai țân pe banii mei! Destul că l-am ținut în școală. Are diplomă, să-și caute. Stă tătă zăua după gagici. În casă nu ridică un pai, da'l auzi ”Mamăăăă, mi-i foame!” unde mănă, acolo își lasă farfuria. El e boierul și noi slugile. I-ai ținut palma ... și uite, vezi? Ți place acum când te judecă?

-O sunat cineva la poartă. Mă duc să văd cine-i.

Goia continuă singur să-nșiruie cuvintele așa cum ăi veneau pe limbă: Sigur, acu' te-ai scos cu ăsta, cu sunatu', iacă-tă... Dă-le tătă vremea țucale ș-ai să culegi ponoase. Da, da, muier! Ce știi tu? Iacă-tă! Când eram ca el, gata!, la lucru! Cum ce găseam. Da' io n-am avut școală, iacă-tă! Ăsta are și la ce i-i bună? ... Cole, la budă, nici câta!

GABRIELA MOCĂNAȘU
(Fragment din roman)

poezia anotimpurilor
Haiku

vara – natsu

*

Nopti fără greieri
Ceva i se întâmplă
Universului

Șerban Codrin

*

În urma broaștei –
un plescăit în noapte
și luna-n țândări

Eduard Țară

*

Noapte de vară -
cumpăna fântânii
taie luna în două

Dumitru Radu

*

Noapte senină –
căutătoarea de scoici
și luna goală

Dumitru Ifrim

*

Bondar rătăcit –
perdeaua de zorele
tremură încă

Mioara Gheorghe

*

Noapte de vară -
zgomotul funinginii
căzând pe burlan

Dan Doman

*

Mirosul fânului -
caut pe hartă locul
unde mă aflu

Valentin Busuioc

*

Lumina lămpii -
umbra unui fluture
zburdă pe pereți

Vasile Moldovan

*

Bătrâni la coasă –
ferit cu grijă cuibul
de prepeliță

Petru I. Gârda

*

Măr roșu căzând
Cum doarme-n trifoi
solemn!

Nici Tell, nici
Newton

Aurel Rău

*

În fuga
trenului
macii
însângerează
galbenul
grâului

Florin Vasiliu

*

Atâta vară

încât și vreascurile
cântă înverzite

Olimpia B. Deșliu

*

În urma ploii
pe florile magnoliei
furnici roșii

Sonia Coman

*

Dincolo de lac
bisericița de lemn
pe cer și-n apă

Radu Patrichi

*

Maci în migrare
Foșnește sfâșierea
de vânt furată
Ana Marinoiu

*

Asfalt încins –
umbra unui câine
caută umbră

Iulian Dămăcuș

*

Specie a genului liric,
haiku-ul (poezie de
origine niponă) este
un pastel. Poemul
surprinde un obiect
sau o acțiune în spațiu
și în timp. Pentru a
marca anotimpul, este
obligatorie existența
unui cuvânt sezonal.
Esența haiku-ului este
paradoxul. (I.D.)

Ilustrații:

**Hokusai Katsushika -Marele
val Kanagawa**

**Hokusai Katsushika - Muntele
Fuji**

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Muzeul de Istorie Sighișoara la 110 ani

În anul 1879 la inițiativa istoricului și deputatului Karl Fabritius în orașul de pe Târnava Mare, se organizează o expoziție cu tematică istorică, care va însufleți pe tânărul student Josef Bacon și pe doi frați Friedrich și Heinrich Kraus să pună bazele unui muzeu de istorie și artă. Gândul înființării unui muzeu în va frământa pe parcursul tinereții pe Josef Bacon. Acesta după terminarea studiilor de medicină se va întoarce în orașul natal în calitate de medic al orașului. În 1896 va înainta o propunere magistratului orașului, în care își va exprima dorința de a întemeia un muzeu în Turnul cu Ceas. Referatul lui Josef Bacon a fost aprobat de consiliul orașenesc socotindu-se că alegerea înființării unui muzeu în Turnul cu Ceas este una foarte bună și în același timp ieftină pentru bugetul orașului.¹

La 24 iunie 1899 se deschideau porțile Turnului cu Ceas, unde era organizat cu sprijinul asociației Sebastian Hann muzeul *Alt*

Schaessburg. Alături de acest muzeu, din inițiativa aceluiași custode inimos, dr. Josef Bacon va lua ființă într-o anexa a Turnului cu Ceas, în anul 1912, *Muzeul de Igienă*. La acesta se va mai adăuga *Muzeul de etnografie săsească*, organizat în *Casa cu Șindrilă* din anul 1908 și *Muzeul Școlar* în sacristia *Bisericii Mănăstirii* în 1932.²

Nici românii nu se vor lăsa mai prejos și în anul 1937, într-o casă închiriată în orașul de jos, etnograful și folcloristul

¹ Richard Ackner *Das Bacon-Buch. Von Mosel an die Koklel. Familiengeschichte*, Familiendruck und für Siebenbürgische Bibliotek Gundelsheim, 2002, p. 77.

² *Ibidem*, pp. 4-10.

Gheorghe Cernea, învățător din Paloș-Ardeal va pune bazele unui muzeu etnografic românesc – *Muzeul Etnografic Târnăvean*.³

Perioada comunistă aduce modificări de substanță în evoluția muzeelor sighișorene. Colecțiile din perioada interbelică vor fi comasate sub o singură administrație.

Numele instituției a variat în această perioadă. De la *Muzeul Raionului Sighișoara* în 1952 va primi în 1968 după reorganizarea administrativă denumirea de *Muzeul Municipal Sighișoara*, și mai

apoi de *Muzeul de Istorie Sighișoara*, nume care îl are și azi.

NICOLAE TEȘCULĂ

Foto: 24 iunie 2009 - Vernisajul expoziției Muzeul de Istorie Sighișoara la 110 ani

“Casa cu cerb”, în fundal “Turnul cu ceas”, sediul Muzeului de Istorie Sighișoara

³ Adriana Antihi, „Despre activitatea muzeelor din Sighișoara” în *Vatra*, 6, 2006, p. 20.

DESPRE VECINATATEA ROMÂNEASCĂ A FEMEILOR DIN CĂTUNUL VIILOR – SIGHIȘOARA

VECINĂTAȚILE DIN TRANSILVANIA

“Singurele forme de grupuri locale din Europa, relativ pure și menținându-se vii până în timpurile moderne, care nu au fost niciodată feudalizate și au interacționat cu statul modern având vechea lor formă sunt, după știința noastră Vecinătățile săsești din Transilvania {Mihailescu, 2002, p.4}

Vecinătățile reprezintă forma și nivelul cel mai eficient al sistemului de relații sociale al așezărilor rurale și urbane. Vecinătatea joacă un rol important în viața omului {ex. naștere, căsătorie și înmormântare} în obiceiurile practicate de sărbătorile religioase, dar și în viața economică și gospodărească din zilele lucrătoare”. {Mihailescu, 2002, p.13 }

VECINĂTAȚILE SĂSEȘTI

Vecinătatea săsească {Nachbarschaft} a fost o instituție socială medievală specific germană, cu structură democratică, reunind pe toți cetățenii care locuiau un anumit teritoriu (strada, zona) și aveau aceeași origine etnică și aceeași confesiune. Stephan Ludwig Roth a definit-o în felul următor : « Vecinătatea este o comunitate frățească, teritorială, a cărei membri beau din aceeași fântână, stau de gardă în timpul nopții pentru securitatea tuturor, își construiesc împreună casele, se comportă ca și rude în cazul ivirii unei boli sau catastrofe, se odihnesc pe același catafalc, își sapă mormintele, își conduc morții la ultimul lor drum, la sfârșitul înmormântării își cistesc împreună pe cei care i-au părăsit, apoi, din devotament, au grijă de vaduv(ă) și de copiii rămași orfani » {Mihailescu 2002, p.14}

O vecinătate se conducea după norme și reglementări precizate în statute, după modelul breslelor. În frunte se afla un « tata de vecinătate (Nachbarvater) mai bătrân, dublat de un « tată mai tânăr », ambii aleși democratic pentru o perioadă de 2-4 ani. Fiecare vecinătate avea o ladă în care erau păstrate statutele acesteia, evidența activităților, contabilitatea veniturilor și a cheltuielilor. Lada de vecinătate nu numai că era bine păstrată dar, deschiderea și închiderea ei se făcea doar în prezența membrilor vecinătății și marca începutul și sfârșitul unui ciclu de activitate. Nimeni nu avea voie să întârzie sau să

fumeze în timp ce lada era deschisă. Ele sunt păstrate cu sfințenie și în prezent de ultimii reprezentanți ai comunității săsești. Din păcate mai puțin le găsim astăzi la vecinătățile românești, care și ele după modelul celor săsești au avut deasemenea lada de vecinătate. Alături de statute se găsea tabla de convocare {Taffel} și ștampila.

Cu ocazia adunării anuale numită și « ziua judecării » {Richtag, Sittag}, lada de vecinătate era adusă și așezată pe masă de cei doi conducători. Acum se făcea o verificare a situației financiare după care urma « judecata » celor care au comis abateri de la sistemul de valori morale, celor care nu au participat la activitățile comune și se aplicau amenzi. Furtul, comportamentul indecent, înjurătura sau sudalma în public, erau aspru pedepsite. Erau criticate consumul de alcool, jocul de cărți, cearta între vecini sau cearta în familie. Erau amendate absențele de la muncile comunitare, sau de la nunți, petreceri, înmormântări.

Vecinătățile apar menționate documentar relativ târziu. În 1533 sunt menționate la Brașov, iar în 1563 la Sibiu. La Sighișoara prima mențiune documentară a unei vecinătăți datează din 1526- vecinătatea din strada Șaeșului (Mihailescu 2002, p.17).

Cu introducerea *concivitas*-ului din 1781, omogenitatea etnică a satelor săsești din teritoriile regale privilegiate a dispărut treptat, românii au putut să se mute chiar și în acele localități unde înainte numai cu acordul consiliilor (magistratelor) săsești locale putea cineva să-și cumpere o bucată de pământ sau o micuță casă. Comunitățile săsești au avut o ultimă încercare în segregarea teritorială a românilor încă în secolul al XVII-lea, dar administrația austriacă le-a interzis categoric acest lucru. În această perioadă s-au format treptat și primele Vecinătăți românești din Transilvania. Astfel, de pildă, în Șcheii Brașovului, în 1785, funcționa deja trei Vecinătăți, a căror membrii au fost greci și români, dar în fruntea lor, în mod obligatoriu, se afla încă un « tată » de vecinătate sas. Numai în 1821 românii au obținut dreptul ca în fruntea vecinătăților din Șcheii Brașovului, pe lângă părintele sas să fie numit și un locțiitor român. (Muslea 1957, 326-328)

In casa la Fotărița Mare Veche d-na Maria Cojocaru

Femeile poarta in mâini sticle frumos impodobite

In curte la Fotărița Mare – Maria Cojocaru

In fata porții la Fotărița Mare Hegbeli Valeria

Iesirea alaiului de nunta din curte

In casa la mireasa – Fotarita Mare nou aleasa cu mirele,nasul si nasa

Plecarea alaiului de nunta spre Fotarita Mare nou aleasa

Alaiul de nunta pleaca spre locul unde se tine Richtogul

Vecinătățile de tip săseșc din Transilvania, spre exemplu, au fost în forma lor tradițională bine consolidată, o formă exemplară de întraajutorare în cadrul comunității săsești. Din punct de vedere al comunității săsești a localității, ele au avut evident valoare de capital social. (Chelcea și Ilut 2003, p. 68)

Acest model exemplu a fost adoptat și încă mai funcționează în cadrul comunității românești a satelor și în mediu urban al cartierelor (în zona Transilvaniei). Ele poartă, ca și vecinătățile săsești o valoare de purtător de capital social, deoarece, în acest caz nu au fost purtătoare de segregare și limitare a interacțiunii interetnice, dimpotrivă.

Din cercetarile efectuate în 2004 în Sighișoara, cea mai veche vecinătate românească, conform tablei de vecinătate, este Vecinătatea Gheorghe Lazar din 1767. În prezent, în Sighișoara sunt 11 Vecinătăți românești și doar una a rămas până azi ca vecinătate a femeilor din Cătunul Viilor (Millenham, Mühlenham).

Din punct de vedere geografic, zona cătunului Viilor este un bazinet amplu, cu deschidere spre sud situat pe malul drept al Târnavei Mari la cca trei kilometri în linie dreaptă de cetatea Sighișoara. Numele de dealul Viilor provine de la cultura de vița de vie care s-a practicat pe terasele superioare ale bazinetului. Încă din secolele XIX-XX zona a început să fie locuită mai ales în partea de vest către Fabrica de Căramidă. La 1907 firma Letz avea o cărămidărie care a fost dezvoltată în același an de firma Hercules din Târnaveni. După primul război mondial se va înființa o Societate Anonimă, care va înființa o altă fabrică de țiglărie, printre acționari fiind Banca Meșteșugărească și familiile Löw și Schmidt. Cele două fabrici vor fi unite în 1948, după naționalizare, sub numele de 7 Noiembrie, nume ce se va implementa în conștiința locuitorilor, cătunul Viilor fiind cunoscut și sub numele de 7 Noiembrie. Am menționat aceste amănunte pentru a justifica creșterea numerică a populației românești în acest cartier, populație care își va construi case și o Școală de 4 clase, necesară la acea vreme.

Vecinătatea femeilor a fost înființată în anul 1924, la sugestia unor femei gospodare cu scopul de a veni în ajutorul comunității din acest cartier la nunti, botezuri și înmormântări. În acea vreme aceste ritualuri se desfășurau în curtea gospodarului, iar vecinătatea pune la dispoziție vesela (farfurii, pahare, tacâmuri etc). Dacă se imprumutau la alte persoane, vesela sus amintită, ce nu faceau parte din această

vecinătate, se lua o anumită taxă care se folosea de vecinătate femeilor din cătunul Viilor în scopul organizării Richtogului (petrecerii). Vecinătatea este condusă de un Comitet format din 4 persoane: Fotărița Mare, Fotărița Mică, secretara și Gura Tinerilor - ce aveau rolul de a organiza Richtogul. La început numărul femeilor ca membre în vecinătate era mic, dar cu timpul vecinătatea s-a extins. Pentru a putea realiza mici venituri necesare activităților susținute de vecinătate, comitetul a hotărât să confecționeze diferite lucruri ca drapele negre pentru mort, fețe de masă etc. Cu ani în urmă mortul era transportat cu dricul, car funerar, pentru care se respecta o anumită rânduială. Astfel, dacă murea o femeie, de-o parte și de alta a dricului mergeau două femei cu steag negru, dacă murea un bărbat același lucru îl faceau doi bărbați.

Vecinătatea are un statut. Conform acestui statut se prevedea că alegerile să se țină la 4 ani, când se alegea un nou comitet. Din 1975 s-a hotărât ca aceste alegeri să se țină la doi ani, iar comitetul să fie format din 5 persoane: Fotărița mare, mică, secretar, gura tinerilor, și o membră. Motivul principal pentru care s-a schimbat regulamentul a fost dorința ca fiecare femeie din vecinătate să poată ajunge Fotărița Mare.

Aproximativ, din anul 1975, s-a hotărât de către Vecinătate, ca schimbarea comitetului, să se desfășoare sub ritualul unei nunți românești din această zonă. Ziua aceasta era hotărâtă în ședința ce se desfășura în luna ianuarie și se stabilea ca ziua petrecerii să aibe loc înainte de lăsatul postului de Pasti. La această petrecere se invitau și alte doamne din alte vecinătăți din Sighișoara sau din satele limitrofe, care puteau devenii chiar membre în această vecinătate. Tot acum se încasa cotizația și se stabilea noua taxă pentru anul în curs, se caracteriza activitatea desfășurată de comitet și după caz ce acțiuni au fost benefice și au dus la realizarea unor venituri necesare vecinătății. Se stabilea de comun acord, să se continue aceste idei, se discutau propuneri noi, pentru anul în curs. Este vorba de faptul că în fiecare primăvara (mai - iunie) vecinătatea organizează un maslu cu 7 - 9 preoți la Cruce (troța) la fam Deac, pentru « ferire de vremuri rele » și fiecare membru sau familie oferea un pomelnic și bani. Comitetul avea sarcina să se ocupe de invitații la maslu omenindu-i cu cozonac, vin, sau rachiu. Deasemenea se mai organiza petrecere la iarbă verde cu femeile din vecinătate fiecare venind cu mâncare și băutura. Această întâlnire are loc mai spre vară și nu este obligatoriu să se

organizeze în fiecare an. Totul depinde de cum își coordonează activitatea Fotărița Mare și cum se implică în acțiunile vecinătății cu femeile.

Comitetul nou ales are obligația de a da o tocana, mâncare pregătită din bucățele de carne (mai ales de porc) cu ceapă și înăbușită în sos cu bulion și rachiul la Richttag-ul ce se va desfășura în locul ales (de preferință la Școala din Cătun, dar, în ultimii ani la Clubul C.F.R. din Sighișoara). Ritualul constă în următoarele: alaiul format din femei îmbrăcate în frumoase costume populare, se adună la Fotărița Mare Veche (în cazul nostru doamna Cojocaru Maria) în jurul orelor 10 dimineața, care cinstesc pe toți cu vin, rachi și prăjituri. La casa respectivă se strigă strigături caracteristice nunții, se cântă tradiționalele cântece de nuntă din zona Târnavelor, iar afară în curte se face hora. Alaiul format din femeile vecinătății în frunte cu o Stegăriță numită așa că poartă tricoul, se îndreaptă spre casa Fotăritei Mari Noi (în cazul nostru doamna Hegbeli Valeria). Aceasta este îmbrăcată în mireasă, iar mirele va fi tot o femeie îmbrăcată în haine bărbătești cu pălărie și mustață. Lângă mire și mireasă stau nașul și nașa. Acest lucru creează o ilaritate de bun gust și o atmosferă întradevar de petrecere. Și aici are loc cinstirea alaiului cu prăjituri și țuică și se strigă strigături

vesele la adresa gazdei, mirelui și miresei. Alaiul își continuă drumul într-un șir ordonat până la locul unde are loc petrecerea. Pe parcursul drumului se opresc la unele case, unde cinstesc gazda în fața porții, se face un joc. La locul unde are loc petrecerea se mai face o hora și un joc, se cântă Hora

Unirii și se intră în sala unde se va servi tocana dată de noul comitet. Glumele, dansul și jocurile specifice românești se continuă până seara, când sosesc și soții doamnelor din vecinătate.

În contextul vecinătăților din Transilvania, Sighișoara este unul dintre puținele orașe unde populația românească este organizată

Vară rece (70 x 70).

și în prezent în vecinătăți. Ele sunt organizate pe cartiere, iar cea a femeilor din cătunul Viilor este unică. Grație femeilor din această vecinătate, se continuă tradiția și tinerei generații căreia îi transmite nu doar obiceiul nunții, ci și frumoasele costume românești din zonă. Trebuie să menționăm că pentru această petrecere, tinerele femei își confecționează piesele ce alcătuiesc portul românesc din zonă după

modele vechi. În mod special trebuie amintit satul Țopa unde și acum, în anii aceștia, se mai țes crătințe și se coase ii.

ADRIANA ANTIHI

Bibliografie :

Vecini și vecinătăți în Transilvania, coord. Vintila Mihailescu, București, Ed. Paideia, 2002.
Muslea C. Candid, *Contribuții la institutia "vecinei" la*

romanii brasoveni în Studii și articole de istorie II, Societatea de Științe Istorice și Filologice, 1957.

Informații orale de la Vecinătatea femeilor în cadrul Richttag-ului organizat la 5 martie 2004, vezi imaginile.

Peisaj citadin cu sfârșit de iarnă (60 x 50).

Promotori ai culturii la Sighișoara: Tipografii

Alături de școală, stat și biserică, un rol important în promovarea actului cultural l-au avut după invenția lui Gutenberg, tipografiile. Prezența acestora într-o localitate determina creșterea gradului de educație și de știință al locuitorilor urbei.

Expansiunea tipografiilor în Europa a fost strâns legată nivelul de educație. Existența unei populații, care cunoștea scrisul și cititul făcea ca afacerea în domeniul cărții să fie asigurată. Reforma religioasă prin apelul ei direct la cuvântul Scripturii a determinat apariția unui sistem educațional foarte bine pus la punct, lucru vizibil în Transilvania, unde după adoptarea Reformei în variantele sale instituția școlară s-a bucurat de o dezvoltare viguroasă.

Teritoriul Pământului Crăiesc, locuit și administrat de sași, era un mediu propice, în care tipografiile și librării să se dezvolte. Acest lucru este demonstrat și de apariția primelor tiparnițe. Se știe că prima tipografie din Transilvania va apare la Sibiu în 1529, fiind urmată apoi de cea fondată la Brașov, de Johannes Honterus în 1539 și de cea din Cluj în 1550.⁴

În acest mediu se va dezvolta și prima tipografie românească din Ardeal. Este vorba de tiparnița diaconului Coresi din Șcheii Brașovului, a cărui tipărituri în limba română au înrurit cultura românească de la finalul Evului Mediu.

Din păcate, la Sighișoara prima tipografie este atestată abia în secolul al XIX-lea, deși matricolele bisericii evanghelice menționează la cumpăna dintre secolele XVII-XVIII pe un anume Andreas Blasius în calitate de legători de cărți.

Pe la mijlocul secolului XIX Andreas Uberath, preot evanghelic la Biserica

Leptosilor din urbe dispunea de o presă, care însă era rudimentară și avea doar un uz școlar.⁵

Prima editură apare o dată cu prima publicație periodică în anul 1869. În acest an va apare pentru o perioadă de 10 luni *Das Sächsische Volksblatt*. Editorul este Friedrich Kraner și tipografia unde apare poartă numele de Friedrich Kraner & Friederich Jördens. Din păcate nu cunoaștem nimic despre viața și activitatea redactorului și a editorului, singurele

date existente sunt cele referitoare la asociatul lui Kraner în activitatea tipografică și anume Friederich Jördens. Acesta era fiu al orașului Lübek, venit în perioada neoabsolutistă în Ardeal și stabilit în acest an 1868 în Sighișoara. Fiul său Franz într-o cronică a familiei ne prezintă atmosfera existentă în oraș la sosirea tatălui său: „...se stabilește Friederich Jördens cu soția și copiii, două fete și doi băieți în noiembrie 1868 din Sibiu la Sighișoara, luând locuința situată la etajul casei din spatele uliței preotului, cu fațada situată în ulița Școlii (...) în casa Bacon, în timp ce la parter a fost adăpostită o tipografie modestă. După puține săptămâni atelierul era dat în exploatare și primele sortimente tipărite erau citite în oraș de către cercurile critice...”⁶

Relațiile sale cu Kraner se vor dovedi a fi destul de dificile și doar după un an Jördens va rămâne singurul proprietar. În 1872 va pune bazele celui de-al doilea periodic și anume și anume *Schäßburger Anzeiger*.

După moartea sa cei doi fii vor duce afacerea mai departe și ziarul va apărea sub aceeași denumire și format până în 1901,

⁵ Friedrich Teutsch, „Beiträge zur sächsischen Buchdruckergeschichte“ in *Korrespondenzblatt*, IX Jahrgang, 15. März 1886, p. 33.

⁶ Johann Baptist Teutsch „Deutsche Zeitungswesen in Siebenbürgen“ in *Groß-Kokel Bote* 1921, nr. 2210-2216, 2229-2230.

⁴ Gernot Nussbächer, *Johannes Honterus*, Kriterion Verlag, Bukarest, 1974, p. 56.

când își va schimba denumirea în *Schässburger Zeitung* și va deveni o foaie politică, „pentru politica germano-săsească și pentru binele obștesc”. În 1904 vor vinde ziarul lui W. Krafft, care va păstra aceeași orientare și format al său până în 1919, când va fi cumpărat de proprietarul și editorul lui *Gross-Kokler Bote*, va contopii cele două ziare. Krafft era sighișorean de origine și avea o mare afacere în domeniul poligrafic la Sibiu. Între 1904-1919 va deschide o secție la Sighișoara, care se va dovedi a fi nerentabilă și o va vinde lui Friedrich Horeth.

Spre deosebire de Jördens, Horeth era sighișorean de origine. După terminarea școlii primare în orașul natal, se dedică studiului artei tipăririi cărților. Urmează toate treptele pentru accederea în meseria de meșter conform regulilor medievale ale breslei, în acest sens îl găsim ucenic la tipografia lui W. Krafft din Sibiu, care edita majoritatea periodicilor sibiene, apoi continuă studiul din calitatea de calfă părăsind Transilvania și slujind la diverse tipografii în spațiul german, colindă orașe ca Viena, München, Stuttgart și Frankfurt am Main. Se întoarce în orașul natal probabil în jurul anului 1875 când, îngrijindu-se de apariția săptămânalului *Groß-Kokler Bote* până la moartea sa în 1920, când va transmite afacerea celor doi fii Gustav și Friedrich.⁷

Cele două tipografii vor funcționa în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea, oferind publicului cititor pe lângă publicațiile periodice și numeroase lucrări, în marea lor majoritate opera profesorilor de la Școala din Deal.

După Marea Unire din 1918 și românii sighișoreni au avut posibilitatea de a deschide afaceri în domeniul poligrafic. Menționăm aici personalitatea omului de cultură Miron Neagu. Născut în 2 noiembrie 1889 la Loamneș, Miron Neagu și-a făcut studiile la Sibiu, unde a urmat teologia. Va activa până la moartea prematură a soției ca preot în satul Retiș (azi jud. Sibiu), apoi s-a retras și s-a mutat la Făgăraș, unde a înființat o mică tipografie cu un asociat, cu bani împrumutați de la Banca "Furnica". După un timp, a lichidat afacerea și cu banii rezultați, a cumpărat o casă și un loc pentru o tipografie în Sighișoara. Acesta este și unul dintre marile lui merite, înființarea tipografiei de mare performanță, în 1937-1938, care, în anii interbelici, a fost prima și cea mai importantă tipografie românească din Transilvania. Pentru această tipografie, Miron Neagu s-a împrumutat de la bancă cu o dobândă de 24%, lucru deosebit la vremea respectivă. A înzestrat tipografia cu

caractere aduse din Germania, care dădeau posibilitatea unei grafici, inclusiv primele pagini cu autorii, care nu se puteau realiza nici în București.⁸

A adus un editor din Brașov, poetul Emil Giurgiuca, care a condus tipografia și obiectivul principal a fost sprijinul poezilor și prozatorilor tineri din România, fapt apreciat de Academia Română. Primul roman tipărit a fost "Maree" de Vladimir Vecerdea, urmat de primul volum de poezii al poetului Mihai Beniuc intitulat "Cântece de pierzanie". S-au tipărit pe lângă reviste (în colaborare cu "Gândirea") peste 20 de volume de poezie și proză. În 1938 a fost instituit un premiu pentru tineri poeți și prozatori, banii fiind dați de către Miron Neagu. Președintele Comisiei de atribuire a premiilor a fost Liviu Rebreanu. Personalități care au colaborat cu editura Miron Neagu: prof. Victor Papilian, Sextil Pușcariu, Perpesicius, Chinezu, Nicolae Iorga, T. Mureșan, Ion Vasiliu.⁹

Mai mult decât atât, se dovedește a fi un pasionat culegător de folclor, colaborând cu Ilarion Cocișu la adunarea și prelucrarea cântecelor specifice românilor de pe cursul mijlociu al Târnavei Mari.

Din păcate, această activitate nu a fost recunoscută de noua putere politică de după 1945 și acest mare om de cultură a fost nevoit să sufere mai mulți ani de închisoare în temnițele comuniste. S-a stins în vârstă de 84 de ani în anul 1973 la Sighișoara.

Putem spune că, deși, urbea de pe Târnava nu a avut o tradiție îndelungată în domeniul tipografic, cei aproape 80 de ani de existență a tipografiilor și editurilor au ridicat nivelul cultural al localității, a contribuit, mai ales grație bogatei activități a lui Miron Neagu, să fie cunoscut vechiul burg medieval în întreaga Românie Mare, ca o adevărată cetate culturală a Transilvaniei, alături de mari orașe ca Brașov, Cluj, Sibiu.

Perioada de după instaurarea regimului comunist a dus la un recul în domeniul editorial și publicistic, ceea ce a dus la situația hilară de azi. Un oraș lipsit de editură și doar cu o singură librărie, care încearcă cu greu în aceste vremuri tulburi, să astâmpere setea de lectură a intelectualului sighișorean.

NICOLAE TEȘCULĂ

⁷ *Ibidem*.

⁸ Emilia Baltag, "Miron Neagu la Sighișoara" în *Vatra*, nr. 6, 2006, pp. 44-46.

⁹ *Ibidem*.

Un mare cercetător de folclor pe plaiuri sighișorene: prof. Ilarion Cocișiu

Păstrând și continuând tradiții de-a lungul timpului, poporul român a făurit o artă populară de o impresionantă originalitate, bogăție și expresivitate.

Strâns legată de viață, arta populară s-a dezvoltat odată cu poporul, cu istoria lui. Ea oglindește condițiile economice, sociale și culturale din diferite epoci precum și sensibilitatea și fantezia creatorilor ei. După cum bine punctează O. Densușianu, folclorul este „felul propriu de a simți al unui popor, viața lui sufletească în manifestațiile ei mai caracteristice, așa cum se răsfrânge în diferitele lui producțiuni din timpurile cele mai vechi”.

Chiar dacă adesea a avut înfățișare de Cenușăreasă, creația populară și-a dat obolul cu modestie și în chip neprecupețit la făurirea culturii moderne. „Afirmarea interesului conștient pentru literatura poporană este, în ordine cronologică, a doua mare dată a istoriei literaturii noastre moderne. Întâia a fost alcătuirea crezului renașterii ardelenene. Dar, dacă aceasta este întâia ordine cronologică, afirmarea interesului pentru folclor marchează întâia dată, prin însemnătate” (D. Caracostea – Balada populară română, 1932 - 1933).

O istorie a înrâurilor folclorice în literatura noastră pornind de la studiile întreprinse, despre influența creației populare asupra marilor noștri scriitori dă în vileag o simbioză neîntreruptă chiar dacă nu în toate cazurile foarte vizibilă.

Folclorul însă, prezintă interes pentru însăși valoarea lui artistică nu numai documentară, ca și expresie a însușirilor creatoare ale poporului de-a lungul istoriei sale.

Folclorul „de pe Târnave” este la fel de bogat și de profund ca și în celelalte zone ale țării. S-a vorbit adesea și s-a scris mult despre cântecul „de pe Târnave”, iar cercetătorii au emis păreri despre caracteristicile acestui stil muzical. Prin această expresie, destul de vagă de altfel se înțelege, probabil,

teritoriul cuprins între cele două râuri Târnava mare și Târnava Mică până la vărsarea lor în Mureș.

Unul dintre cei mai importanți cercetători ai folclorului „de pe Târnave”, profesor la liceul sighișorean „Principele Nicolae”(actualul colegiu național „Mircea Eliade”) în anii '30- '40 ai secolului trecut, a fost Ilarion Cocișiu cel mai proeminent dintre elevii lui Constantin Brăiloiu- „adevăratul întemeietor al folcloristicii muzicale românești”(O. Bârlea- Istoria folcloristicii românești, 1974, p.511).

Mare iubitor de folclor, Ilarion Cocișiu se remarcă prin sârghița în culegerile de cântece populare de toate genurile care a fost și primul care a încercat și o reprezentare a genurilor muzicale pe tot teritoriul fostului județ Târnava Mare. Când a început studiul asupra folclorului acestei zone în „vara anului 1929”(I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.393), profesorul Cocișiu sesizează „E curios cum au trecut toți culegătorii în această regiune pe lângă bogăția și varietatea de colinde, cântece de mort, de nuntă și de balade fără să le sesizeze măcar – culegerile s-au redus la strigături și așa zisele doine”(I. Cocișiu – Folclor muzical din

Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.396).

Fiu al

zonei

Târnavelor,

născut în

comuna Retișul,

I. Cocișiu a avut

ambiciția vizibilă

de a completa

harta folclorică

a Transilvaniei

cu culegeri din

ținuturile pe

care nu le-a

putut străbate

Bela Bartok, cu

atât mai mult cu

cât acesta

căutând să arate

dialectele

muzicale

Panorama Turnului cu Ceas (50 x 60);

transilvănene, spunea (Volksmusik d.Rum. V.Mm.pag.XXIX,1923): „ E de observat că jud.Sălaj, Bistrița, Târnava-Mare și Mică, Brașov, Făgăraș și Sibiu și mai departe întreaga Românie veche, exceptând ținutul Argeșului și Basarabia, pentru cercetarea cântecului popular sunt teritorii în întregime necunoscute” (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.396).

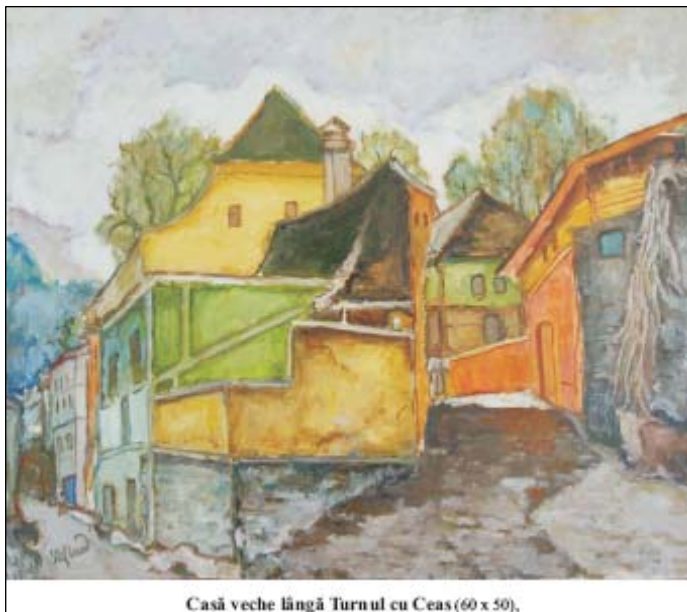
Culegerile de cântece, I. Cocișiu, le începe în comuna natală în vara anului 1929 de unde culege „după auz” 300 melodii. Apoi până în primele zile ale anului 1941, a cules „după auz” și cu ajutorul fonografului melodii de pe întreg teritoriu al județului Târnava Mare. Numai în 1931, lucrând cu ajutorul fonografului și în câteva campanii a cules peste 1500 de melodii. Din anul 1941 I.Cocișiu își extinde aria de cercetare și de culegere de melodii populare aproape la întreaga Transilvanie culegând până la sfârșitul scurtei sale vieți, în 1951, peste 9000 cântece reprezentând aproape o treime din fondul Arhivei de Folclor întemeiată de Constantin Brăiloiu.

Conform prof. I. Cocișiu teritoriul „ dintre Târnave” se integrează în mare în dialectul muzical al Ardealului de Sud, împărțit la rândul lui în patru subdialecte, iar subdialectul muzical căreia îi aparține Sighișoara și împrejurimile ei cuprinde „ o parte ce ar reprezenta adevăratul stil muzical al județului cuprinzând comunele din jurul Rupei, mergând pe marginea secuimei și malul Târnavei până în dreptul Mediașului și drumul spre Agnita, închizându-se în arc, cu comunele de pe coama dealului ce desparte Ardealul de Țara Oltului”(I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.393).

Clasificarea subdialectală nu este totuși rigidă, unitatea dialectală a Ardealului de Sud există și este exemplificată mai ales de cântecele rituale : de seceră, de nuntă și de mort. Acest lucru s-a datorat în special înrudirilor dintre oamenii din sate vecine și numai, circulației

continue la târguri, serbărilor câmpenești, apartenenței în trecut a satelor la moșia unui grof, munca săvârșită cu lucrători aduși din alte sate au fost ocazii de menținere a unității dialectale muzicale.

Prof. Cocișiu citează exemplul a 3 comune toate ale grofului Haller : Mihai Viteazul (Zoltan) , Albești(Ferihaz) și Retișul unde sunt melodii la fel dar și diferite , precum și împrumutul folcloric din Țara Oltului prin femeile din Făgăraș venite la seceriș în comuna Retișul care „ ne arată îndeajuns ce importanță au în

Casă veche lângă Turnul cu Ceas (60 x 50).

circulația melodiilor și modificarea chiar a unui stil local, relațiile sociale ale sătenilor cu alții și de câte considerații trebuie să ținem seamă când emitem o judecată, o caracterizare a unui stil ori dialect muzical”(I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.415).

Cântecul țărănesc se împarte în genuri care pot fi libere (doina, cântecul „de dragul cântecului”), sau legate de un anumit prilej sau rit(colindele, cântecele de nuntă, bocetele, baladele). Această clasificare constituie o dovadă a păstrării de-a lungul timpului a tradiției cântecului popular, pentru că decăderea genului începe cu nerespectarea prilejului cu care acesta se cântă. De ex. nu se colindă decât de Crăciun, nu se cântă cântecul miresei decât la nuntă, nu se bocește decât după mort, etc.

Este atribuită muzicii populare o putere magică mai ales în lumea satului, unde trăirea ei este mai puternică și completă, țărănul fiind în același timp creator, interpret și critic.

În „ Folclor muzical din Târnava Mare” (1944), primul studiu muzicologic despre repertoriul unul județ, conceput ca un capitol al monografiei în care a apărut, Cocișiu propune drept călăuză în cercetarea lui, opiniile interpreților „ E de preferat să se țină seama de recunoașterea țărănului față de melodie, de clasificarea lui”. Rezervele le impune singur prin citarea de exemple în care interpreții cântau aceeași melodie pe alt text și cu altă mișcare, socotindu-le melodii diferite, încât „ nici criteriul acesta nu poate fi absolut”.

Prof. Cocișiu face în acest studiu o foarte documentată descriere a reprezentării acestor genuri muzicale de-a lungul întregii zone a Târnavelor.

Repertoriul **colindelor** este foarte bogat. „Găsim aproape toate temele de colinde cu arie de răspândire mare, alături de câteva teme locale. Am luat din cele 311 colinde și cântece de stea înregistrate cu fonograful și peste 100 notate după auz, doar câteva. Comunele în care obiceiul e mai bine păstrat sunt cele dinspre Olt, cu câteva teme care se leagă de județul Făgăraș, în centru lângă Sighișoara- Albești iar Valea Buii în întregime, e colțul cel mai bine păstrat. Pe valea Hârtibaciului și încă o bună parte din comunele din jurul Sighișoara colindele au fost înlocuite cu cântece de stea” (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnavă Mare. Monografia jud. Târnavă Mare, 1944, p.397).

Dintre **cântecele de stea** cel mai mult cântate în această zonă sunt: *Trei crai de la Răsărit*, *Steaua sus răsare*, *Ce vedere* (sau *O ce veste*) *minunată*, *În orașul Witfleem*, etc.

Obiceiul colindatului în această zonă a fost însoțit pe vremuri de jocul ritual al turcii (capra), însă azi zona de răspândire a acestui rit este extrem de scăzută.

Din descrierea făcută de oamenii intervievați de prof. Cocișiu ne putem face o imagine despre frumusețea acestor obiceiuri de Crăciun cum mai sunt păstrate și în ziua de astăzi la sat. Astfel în ziua de Ajun feciorii se adunau la fereastra unei case unde erau fete colindau, intrau în casă unde erau cinstiți de gazdă, apoi cu fata împreună mergeau la altă casă. În comunele Albești și Boiu de lângă Sighișoara la casele unde nu erau fete se colinda doar la fereastră. Tot în ziua de Ajun copii de școală mergeau cu irozii înarmați cu săbii de lemn. Femeile colindau și ele doar pe la neamuri sau pe la familia de prieteni.

Această descriere vorbește îndeajuns despre trăirea vie a acestor obiceiuri transmise din generație în generație.

O particularitate a acestei zone ca de altfel în întreaga zonă a Ardealului o formează **versurile care se cântă la sfârșitul slujbei**, în zile de sărbătoare. Între cele mai cunoscute : *Versul lui Lazăr*, *Versul lui Haralambie* (găsit de prof. Cocișiu în Ceaslov-ul lui Ștefan Stratmirovici tipărit la Brașov în 1835), *Vers la Ziua Crucii*, *Vers de Bobotează*, *Versul Sf. Nicolae*, *Vers de Crăciun*. Acesta din urmă pare a fi creația lui Zaharia Boiu cu răspândire foarte mare în jurul Sighișoarei, dar și în alte județe (Bela Bartock l-a cules din Mircești-Turda).

Conform prof. Cocișiu este greșit a se spune că avem **cântece de muncă**. Asemenea cântec ar trebui să fie un auxiliar al muncii însăși, pentru ritmarea și ușurarea ei. Erau însă cântece care se cântau de grupuri de țărani la sfârșitul unei lucrări agricole cum ar fi de pildă

cântecul de claca secerișului numit „

Cântecul Buzduganului” sau „*Cântecul cununii*”.

După mărturiile oamenilor mai în vârstă de la sate (iar prof. Cocișiu o citează pe Ana Marcu din satul Țopa de lângă Sighișoara), la terminarea secerișului se făceau cununi de spice de către fiecare gazdă, iar cel ce o ducea în sat era udat cu apă. Spicele erau așezate în casă la icoană și câteodată puse la praporii din biserică (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnavă Mare. Monografia jud. Târnavă Mare, 1944,

p.403).

Melodia cântată cu acest prilej pe tot drumul parcurs de „cunună”, este aceeași în tot Ardealul de Sud și este înrudită cu melodia „a cununii” din Năsăud și celelalte județe din nordul Ardealului.

Faptul că încă de la mijlocul secolului trecut clăcile erau foarte rare a dus aproape la dispariția acestui cântec foarte impresionant prin linia melodică solemnă și prin frumusețea versurilor.

Nunta, pasul decisiv între două feluri de viață socială este consfințită de o serie de cântece rituale între care cel mai de seamă în regiunea noastră este „*Cântecul miresei*”

sau, „*Gogitul miresei*” cântat de către prietenele miresei înaintea plecării la cununie. Tot acum se cântă și „*Cântecul mirelui*”, iar în drum spre biserică se cânta un marș (pe vremuri „*Frunzuliță verde de stejar*”, iar mai târziu la începutul sec.XX „*Deșteaptă-te române*”) (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.405). La masă nuntașii cântă cântecele obișnuite a se cânta la nuntă, iar când este adusă găina, ori când femeile vreau să închine mirilor sau nunilor se obișnuiește a se striga *strigături*. Înspre seară se face *jocul miresei*, o învățată pe care mireasa o joacă la rând cu aproape toți nuntașii, care plătesc acest joc.

Repertoriul **cântecelor rituale de mort** se pare că a fost mult mai bogat în această regiune, dar treptat s-a restrâns destul de mult fiind înlocuite cu versuri stereotipe pe care se improvizează poezioare care descriu viața celui dispărut. Cel mai cunoscut cântec ritual de mort din această regiune rămâne „*Cântecul ăl mare*”. Cântat la miezul nopții acest cântec are o „șesătură” melodică asemănătoare doinei care este cristalizată însă în trei rânduri melodice (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.408).

Balada, cântec care se adresează unui auditoriu este și ea legată de un prilej: nuntă sau șezătoare. Este genul în care cuvântul predomină, muzica trecând pe planul doi. Totuși spre deosebire de baladele din alte regiuni ale țării, cele din Ardealul de Sud sunt mai puțin „povestite”. „Aici baladele se cântă pe melodii de cântece propriu zise de factură veche, unele aducând cu genul doină (cristalizat în formă arhitectonică) și câteodată chir pe cântece de joc - vezi Petrea. De asemenea, nu sunt trecute în patrimoniul lăutarilor și nu prea le cântă bărbații ci mai mult femeile, la nunși și mai ales în șezăturile din lungile nopți de iarnă...” (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.411).

„*La oraș la Sighișoara*” (în care este vorba despre moartea generalului rus Scariatini) este o baladă care se cântă pe melodia unei doine străvechi. Având în vedere tema ei, balada „rămâne cu totul locală fără posibilitate de răspândire în mase, având caracter de cântec la modă, de scurtă durată” (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.411).

În Ardealul de Sud, pe lângă temele cunoscute de balade cu răspândire în întregul teritoriu circulă și cântece cu cuprins asemănător baladelor haiducești. Mai cunoscute sunt „*Cântecul lui Daian*”, „*Cântecul lui*

Vălean” și „*Cântecul lui Budac*”. De asemenea sunt și cântecele care preamăresc eroii naționali: Avram Iancu, Horea, Rațiu din Seghedin.

Genurile muzicale nelegate de un rit sau prilej anume, cântate: **doina și cântecul propriu-zis** (hora) sunt genuri unde melodia predomină.

Aceste genuri muzicale sunt foarte răspândite în toate comunele din jurul Sighișoarei ca de altfel în tot Ardealul de Sud.

Doina propriu-zisă se găsește pe întreg teritoriul românesc, iar în trecut a fost – probabil- genul cel mai mult cultivat (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.414). Melodiile culese în zonă de prof. Cocișiu „*La temniță la Boița*”, „*Joi de dimineață*”, „*Pe luncile Brăilii*” vin să exemplifice vasta răspândire a acestui gen muzical pe tot teritoriul țării.

Cântecul propriu-zis ardelean din partea locului este foarte variat ca aspect. Asemănările frapante ale melodiilor din diferitele părți ale regiunii Ardealului de Sud duc la explicația melodiilor „transplantate” cum este exemplul comunelor Albești, Mihai Viteazul și Retișul care au aparținut în timpurile mai vechi unui singur grof. De asemenea cântecele aduse de țărani veniți din alte părți la muncă. Silvia Cocișiu, citată de prof. Cocișiu încearcă să explice acest lucru, „Cântecele astea care le cântă acum fetele, le cântam și noi când eram copile; dar o vint oltenele și le-o schimbat după ele, de acum nici nu le mai pot cânta le știam noi, că vin tot într’ale lor. Noi, le cântam mai prelungit, și mai jalnice, nu așa cum dau ele (oltenele) ca cu maiu” (I. Cocișiu – Folclor muzical din Târnava Mare. Monografia jud. Târnava Mare, 1944, p.414).

Profesorul Cocișiu nu s-a mulțumit cu simpla culegere și cunoaștere empirică a folclorului muzical. Pornind de la rigurozitatea metodologică a studiilor lui Constantin Brăiloiu a abordat unele probleme dintr-un punct de vedere neuzitat până atunci la noi.

„Moartea timpurie, în 1951, l-a împiedicat de a-și desăvârși și publica o seamă de lucrări, dintre care mai întinse sunt „*Despre dialectul muzical ardelean*” și „*Ciclul ritual agrar I, Ritualul de secere*” despre a căror existență nu se mai știe nimic. A închis ochii cu amărăciunea de a se fi văzut încolțit de mediocritățile care i-au stingherit activitatea” (Ovidiu Bârlea – Istoria folcloristicii românești, 1974, p.532).

LUCIA ȚARĂLUNGĂ

Biblioteca „Zaharia Boiu” Sighișoara

Tuliu Racotă, profesor, pedagog și cărturar sighișorean

Despre Tuliu Racotă știm că s-a născut la începutul secolului trecut (22 ianuarie 1908), în familia unui învățator din Agârbiciu (jud. Sibiu) – de unde provenea și tatăl marelui scriitor Ion Agârbiceanu – Tuliu Racotă și-a făcut studiile liceale la Dumbrăveni, Blaj și Sighișoara (1919-1927) fiind unul din primii absolvenți ai Liceului românesc de băieți nou înființat în acest din urmă oraș. Student apoi al Universității din Cluj (1927-1931) a avut ca profesori pe Sextil Pușcariu, Gheorghe Bogdan-Duică, N. Drăganu, și pe alți reprezentanți de frunte ai școlii filologice din capitala spirituală a Transilvaniei, iar printre colegii apropiați pe tânărul prozator Pavel Dan, despre care va scrie în anii noștri pagini emoționante.

Licențiat cu foarte bune rezultate în literatura română, limba română și pedagogie, a funcționat câțiva ani ca profesor, pe rând, în Baia de Arieș, Sighișoara, Gheorghieni și Cristuru Secuiesc, pentru a se stabili în 1940, în Sighișoara, unde a funcționat la liceul nr. 1 (fostul liceu de băieți) și nr. 2, slujindu-le cu dăruire și o înaltă competență – alături de alți remarcabili profesori. A fost mulți ani (1942-1948, 1960-1966) director al primului dintre ele, pe care el însuși îl absolvise. (În anii 1960-1966 a fost director al liceului „J. Haltrich”).

Dascăl eminent de literatura și limba română, fiind un timp și inspector (1949-1950), recunoscut și apreciat de autoritățile școlare și de Ministerul Educației și Învățământului, care l-a distins cu titlul de profesor emerit, Tuliu Racotă a insuflat generațiilor de elevi prin lecțiile sale – adevărate prelegeri universitare – dragostea profundă pentru operele marilor noștri scriitori, din epoca veche și până în actualitate. Ca activist al celebrei Astra, a ținut numeroase conferințe, iar în 1947 a fost desemnat președinte al despărțământului Târnava Mare și cooptat în comitetul central al Asociației. Mai târziu, o dată cu organizarea subfilialei Sighișoara a Societății de Științe Istorice și Filologice (1955), apoi a celei filologice – bucurându-se de o largă apreciere din partea colegilor, unii foști elevi ai săi – a fost ales președinte al acesteia, până în anul pensionării (1966), făcând adesea expuneri pe diverse teme didactico-științifice.

De altfel, investigația științifică a fost o componentă permanentă a activității sale, ea fiind aceea care a contribuit în mare măsură la lărgirea orizontului lecțiilor, îmbogățirea și nuanțarea lor. Începută în paginile revistei „Blajul” (1934) și continuată apoi în „Transilvania” și alte publicații, cercetarea sa științifică s-a îndreptat spre opera și activitatea lui Ion Neculce, Simeon Ștefan, Nicolaus Olahus, Sava Brancovici și a altor cărturari, iar dintre scriitorii secolului nostru – spre creația lui Panait Cerna și Gib. Mihăiescu. În 1941, în cunoscuta colecție „Cunoștințe folositoare” condusă de I. Simionescu, la Editura „Cartea Românească” din București a publicat broșura *Energii transilvane – Cnezii Cândeia de Lupșa și voievodul Ioan de Hunedoara*, iar mai târziu, în 1944, în „Biblioteca Astra” (Sibiu) micromonografia „Ioan Inocenție Micu”, ambele încadrându-se în seria de răspunsuri demne și documentate pe care intelectualii patrioți din Transilvania le-au dat la marea nedreptate ce ni se făcuse în 1940.

Cercetarea științifică a fost continuată și lărgită în ultimele decenii, profesorul Tuliu Racotă orientându-se în special spre unele aspecte mai puțin cunoscute ale istoriei școlii românești, culturii și literaturii din Transilvania, în particular în Sighișoara, publicând articole și studii în „Tribuna”, „Transilvania”, „Vatra”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Limba și literatura” și altele. O parte din acestea au fost reunite în cartea „Momente culturale și literare transilvănene” (București – 1982, 128 p.) a cărei lansare la Sighișoara s-a transformat într-o adevărată ilustrare a cunoscutei teorii formulate de Al. Dima privind „localismul creator” ce poate fi considerată una din devizele Societății de Științe Filozofice. De asemenea, în anii din urmă a publicat noi contribuții la istoria școlii și a românilor din Sighișoara, pe baza documentelor de arhivă (1795-1918); articolul *Horia Teculescu și „Astra” sighișoareană* (Steaua Roșie – 1986, 14 octombrie) și altele. Grav bolnav și cu inima slăbită profesorul emerit Tuliu Racotă s-a stins din viață în ziua de 13 aprilie 1992, părăsindu-ne pentru o lume mai bună, Sus în Împărăția Cerurilor.

MIRCEA RADU IACOB

Legăturile lui Horia Teculescu cu personalitățile culturii interbelice

Deși ASTRA sighişoreană exista încă din 1871, deabia după Marea Unire de la 1918 activitatea ei a început să se contureze și să capete importanță, datorită formării unei puternice pătri de intelectuali ceea ce a dus la înmulțirea și îmbogățirea evenimentelor culturale în zonă.

Impulsionarea vieții culturale și „strălucirea ei pe timp îndelungat a pornit din inima aceluia mare cărturar care a fost Horia

Teculescu” (Gavril Rusu, insp. Școlar, Monografia jud. Târnava Mare, p.337), cea mai mare personalitate a Sighișoarei interbelice.

Numit director al liceului „Principele Nicolae” din anul 1926 „Horia Teculescu, om de cultură vastă și mare patriot s-a încadrat repede în atmosfera de însuflețire găsită în localitate și a dus-o mai departe cu deplin succes” (Gavril Rusu, insp. Școlar, Monografia jud. Târnava Mare, p.337).

În cei 16 ani cât a activat pe aceste meleaguri (până în 1942, când o boală necruțătoare l-a răpus la numai 45 ani), Horia Teculescu, datorită spiritului înalt care îl însuflețea și prin muncă neobosită a reușit să facă din acest oraș pe care l-a iubit profund, un centru cultural deosebit de activ.

În această „Perlă a Târnavelor” cum cel mai adesea îi plăcea să denumească Sighișoara, el a mai fost numit și președinte al societății „Astra” al despărțământului Târnava Mare, cât și membru de drept în Consiliul Comunal al orașului, depunând o muncă asiduă atât culturală cât și civică în folosul orașului său adoptiv.

Fără a vrea să marginalizăm rolul altor creatori și susținători ai culturii sighişorene interbelice : N.D. Petrescu-Zoița, A.P. Bănuț, I.Cocișiu, Miron Neagu, totuși Horia Teculescu rămâne pentru această perioadă un adevărat mentor, el fiind inițiatorul și autorul multora din actele și evenimentele culturale din Sighișoara și din zonă.

A slujit cultura atât în calitate de director, publicând cele 3 anuare (1926/1927 ; 1927/1929 ; 1929/1933), cât și președinte al Astrei sighişorene din 1930, cu tot elanul de care era capabil și a reușit să transforme Sighișoara

Toamnă sighişoreana (60 x 50)

„ într-unul din cele mai active centre culturale românești” după cum bine sublinia istoricul literar Ioan Breazu.

La inițiativele „ASTREI” viața muzicală cultă a fost și ea marcată de manifestări de mare forță cum au fost concertele lui George Enescu, 3 la număr în 1923, 1927 și 1929, precum și

reprezentăția tot în 1929 a primului spectacol de operetă pus în scenă la Sighișoara. Este vorba de opereta „ La șezătoare” de Tiberiu Brediceanu prezent și el la spectacol, soliști fiind Miron Neagu, V. Topriceanu și I.Comoroșan.

Miron Neagu alt om de cultură sighişorean mare iubitor de folclor și pasionat culegător de folclor, a fost audiat de George Enescu și Tiberiu Brediceanu în 1929, iar cu alt prilej, în 1931 G.Enescu i-a acordat un autograf cu următoarele cuvinte : „*Pentru Domnul Miron Neagu : sinceră și admirativă amintire*”.

Tot în această perioadă iau naștere numeroase ansambluri corale, dintre care cel al ASTREI condus de prof. Ilarion Cocișiu va întruni elogiile specialiștilor pentru calitatea execuției și interpretare artistică și care a avut primul concert cu public în chiar ziua concertului de operetă amintit mai sus.

Un alt țel al intelectualității locale și al ASTREI este culturalizarea românilor din zonă prin răspândirea cărții și înființarea de biblioteci. În acest sens are loc o amplă acțiune pe data de 30 oct.1921 când sunt prezenți la Sighișoara principele moștenitor Carol, ministrul culturii și artelor precum și acad. Andrei Bârseanu președintele ASTREI centrale. Se vede astfel importanța dată acestei probleme. În anul 1923 a fost inaugurată biblioteca poporală a Reuniunii meseriașilor și comercianților din Sighișoara bine dotată atât cu literatură beletristică cât și cu literatură de specialitate. Acțiunea este continuată, astfel că în anul 1927 la Sighișoara erau următoarele biblioteci: o bibliotecă a ASTREI cu 160 de volume, 2 biblioteci școlare, 2 biblioteci liceale și o bibliotecă a Reuniunii meseriașilor și comercianților. (Petcu,M.;

Gavrilă, Ghe.-Astra sighișoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942, pag.41). De asemenea în plasa Sighișoara s-au înființat biblioteci în 25 de localități. După moartea lui Horia Teculescu, soția acestuia Victoria donează pentru biblioteca ASTREI întreaga bibliotecă a soțului ei care însuma 1200 volume și din care o parte în fondul documentar al bibliotecii liceului „Mircea Eliade”.

În timpul activității sighișorene, timp de 16 ani Horia Teculescu a purtat o vie corespondență cu unele dintre cele mai mari personalități ale culturii românești interbelice, fie primind scrisori de la aceștia, fie trimițând el scrisori, majoritatea invitații de a veni să țină conferințe în această „cetate de basm”. (H. Teculescu în) . Au fost invitați astfel nu numai scriitori și poeți ci și mari specialiști în alte domenii: istorici, economiști, oameni politici, compozitori, etc.

În urma acestor invitații, Sighișoara îi are de mai multe ori ca oaspeți pe Nicolae Iorga, Sextil Pușcariu, Vasile Goangă, Ștefan Ștefănescu-Goangă, Silviu Dragomir, Emanoil Bucuță, Gheorghe Bogdan Duică, Victor Jinga, D.D. Roșca, C.C. Giurescu Al.Hodoș, Liviu Russu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Ion Agârbiceanu, Cincinat Pavelescu, etc.

Legăturile acestor mari personalități cu Sighișoara au fost mediate și întreținute personal de Horia Teculescu, care datorită zelului și ardorii depuse pentru împlinirea misiunii lui culturale a captat atenția, simpatia și prețuirea acestora nu numai pentru propria persoană ci și pentru oraș.

De cât respect și prețuire se bucura H. Teculescu ne putem da seama răsfoind Anuarele liceului ale lui H.Teculescu precum și cartea „Astra sighișoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942” de Petcu, M. și Gavrilă, Ghe unde în anexă sunt prezentate scrisorile lui Horia Teculescu și a unora din corespondenții săi.

Astfel la sărbătorirea lui N. Iorga, cu prilejul împlinirii de către acesta a vârstei de 60 ani, când pe lângă obișnuitele urări, liceul trimițând și un album omagial, se primește următorul răspuns:

„D-lui profesor Horia Teculescu

Director de liceu

Sighișoara

Scumpe coleg,

Sănătate tuturor celor care s-au gândit la mine, în aceste zile grele, la grijile mele și la lipsa de dreptate și nerecunoștință a altora, îți mulțumesc foarte mult

Primește te rog cele mai bune salutări

N.Iorga”

(Anuarul lic. 1929/30-1932/33, pag.26).

În anul 1931 liceul îl omagiază pe O.Goga cu prilejul împlinirii a 50 de ani. Răspunsul poetului a fost următorul:

„Iubite Teculescu, arată te rog, caldele mele mulțumiri tuturor pentru bunele sentimente ce-mi trimiteți. Dacă mi se îngăduie o povață, arată tineretului vechea mea dorință: să se pătrundă de ideea națională cu toate consecințele ei, dacă vrea să-și câștige un titlu de mândrie pentru tâmplele cărunte de mai târziu.

Octavian Goga”

(Anuarul lic. 1929/30-1932/33, pag.35)

Tot în anul 1931 liceul îl omagiază pe M. Sadoveanu cu prilejul împlinirii a 50 de ani trimițându-i un portret pictat de pictorul S. Albescu și un album omagial . Marele scriitor răspunde:

„Iubite Domnule Teculescu,

Îți mulțumesc din inimă pentru darurile pe care ai binevoit a mi le trimite de aceste sfinte sărbători bătrânești. Te rog să fi așa de bun să te faci interpretul meu pe lângă domnii profesori ai liceului principele Nicolae apoi a le arăta sentimentele mele de recunoștință pentru dragostea ce-mi arată. Te rog să comunici și elevilor liceului dumnitale toată mulțumirea ce am avut pentru delicata lor atențiune.

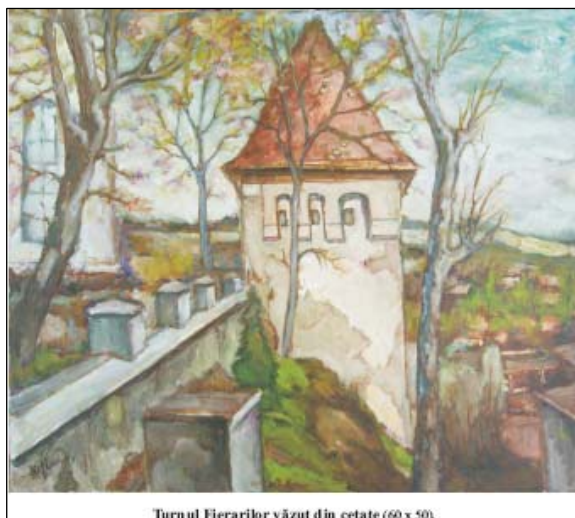
Vă doresc tuturor un an nou bun, întru sănătate și spor și socotiți-mă al domniei voastre, cu toată dragostea prieten,

Mihail Sadoveanu”

(Anuarul lic. 1929/30-1932/33, pag.35)

În anul 1928 liceul îl omagiază pe I.Al.Brătescu-Voinești cu prilejul împlinirii a 60 de ani. S-a ținut o șezătoare literară în care H.Teculescu a vorbit

despre opera scriitorului. Marele scriitor a răspuns:

Turnul Fierarilor văzut din cetate (60 x 50).

„Mult stimat domnule Director,
Nu găsesc cuvinte prin care v-ași putea exprima
viea emoțiune și măgulire ce am simțit la
primirea prețioaselor omagii, ce-mi adresează
liceul „Principele Nicolae”.

Vă rog să primiți și să împărtășiți și domnilor
profesori și tuturor elevilor călduroasele mele
mulțumiri și expresiunea celor mai alese
sentimente.

Cartea ce a-ți binevoit a-mi trimite o voiu păstra
pentru urmașii mei ca un
document de nobleță.

Brătescu-
Voinești”(Anuarul lic.
1927/28-1928/29,
pag.208).

În 1933 celebrul
epigramist Cincinat
Pavelescu, impresionat de
modul cum a fost primit
la Sighișoara unde a ținut
o conferință, a mulțumit
astfel:

„ Nu știu, Iubite Domnule
Teculescu cum am putut
lăsa să treacă atâta timp fără să vă mulțumesc
și pentru modul cum m-ați primit în Sighișoara
și mai cu seamă în casa voastră- asil de grație,
de reculegere și de visare, și pentru organizarea
conferinței mele și cuvintele rostite de dv. cu
atâta subtilă elocință, atât înainte cât și la
banchet.

Vă exprim sentimentele mele și afectuoase și
admirative.

Cincinat Pavelescu”

(Anuarul lic. 1929/30-1932/33, pag.95).

Istoricul C.C.Giurescu trimite următorul
raspuns la invitația lui H.Teculescu de a ține o
conferință la Sighișoara:

„ Stimate Domnule Teculescu

Am primit cartea dumatiale poștală și cu
plăcere primesc să vii la Sighișoara spre a ține
o conferință. Se întâmplă însă că la 4 martie am
o altă conferință în București așa că nu pot veni
la această dată. Sunt liber în zilele de 18 sau 25
martie când vin, încă odată cu plăcere.

În așteptarea răspunsului dumatiale,
primește te rog, asigurarea celor mai alese
sentimente.

C.C.Giurescu

(Petcu,M.;Gavrilă,Ghe.-Astra sighișoreană
1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942, anexa
26)

Prietenia lui H.Teculescu cu poetul Ion
Minulescu s-a înfiripat în anul 1927 cu ocazia

prezenței acestuia din urmă la Sighișoara la o
șezătoare literară. În anul 1937 I. Minulescu îi
trimite lui H.Teculescu următoarea scrisoare:

„Dragă Horia

Fii te rog drăguț și trimite-mi și mie o copie
după poezia făcută la Căciulata cu Any Ondra,
pe care eu am pierdut-o și de care am nevoie să
o pun într-un foileton. Tu trebuie s-o păstrezi,
fiindcă știu că asta este una dintre dulcile tale
manii.

Când mai vii pe la
București ostenește-te să
dai cu nasu' și pe la mine,
la minister și poate chiar
pe-acasă,.....

Al tău,

Ion Minulescu”

De o deosebită
delicatețe este scrisoarea
lui Ionel Teodoreanu din
24 martie 1938 :

„ Iubite Domnule
Teculescu,

Iartă-mă că-și răspund
atât de târziu. Dar viața
mea a trecut pîntr-un fel
de tunel al destinului,

negru și apăsător, care m-a făcut să uit viața și
oamenii.

Vin cu dragă inimă la Sighișoara. Scrisorile
dumatiale vestesc floare nouă și miros de pâine
caldă. La Sighișoara voi sta 2-3 zile.
Vreau să-mi încarc sufletul cu floarea și
vechimea locurilor de acolo, acoperind
funinginele care în ultimul timp mi-au înegrit
sufletul. Sper că până la sosirea mea, va apare
și noul meu volum „ In casa bunicilor” frate
bun cu „Ulița copilăriei” pe care aș dori să-l
aduc în casa dumatiale cu mâinile mele, știind că
lectorul îl merită astfel dat. Sunt ostent în
fibrelle mele adânci.Strunele mele de-acum sunt
greori de toamnă târzie. Poate că și conferința
va pătimi. Mă veți erta. Am însă impresia că nu
voi fi printre străini, ci în mijlocul acelei familii
pe care cărțile o aduc uneori scriitorului. Întind
mâinile de departe, dumatiale, pomilor și
oamenilor buni. Ionel Teodoreanu”

O caldă prietenie îl leagă pe
H.Teculescu și de prozatorul Cezar Petrescu pe
care la începuturile cunoștiinței lor îl numea
simplu „ Domnule Petrescu”(1935), ca după
numai 3 ani în 1938 să-l numească „ Iubite
cucoane Chezarie” iar la sfârșitul scrisorii „ Cu
frățescă dragoste mă închin, Horia Teculescu”

S-au amintit mai sus cele 3 anuare
publicate ale liceului, alcătuite de H.Teculescu.
Ele s-au bucurat de o mare prețuire atât în țară
cât și în străinătate. Astfel bibliotecarul Palatului

Strada Scolii (60 x 50)

Regal G.T.Kirileanu cere aceste publicații ca să le cuprindă în fondul bibliotecilor regale:

„*Stimate Doamnă Teculescu,*
Negăsind în librării Anuarele publicate de Dvs. care cuprind studii interesante, v'aș ruga să binevoiți a-mi răspunde cum aș putea procura bibliotecelor regale câte 2 exemplare, arătându-mi și prețul convenit.

De asemenea v'aș ruga să-mi indicați și alte publicații ale Dvs.spre a mi le putea cumpăra.

Al Dv. cu deosebită stimă,

G.T.Kirileanu

Bibliotecarul Palatului Regal''

Aceste anuare s-au bucurat de recunoaștere și peste hotare fiind cerute de universitatea din Torino-Italia, după cum aflăm din scrisoarea următoare:

„*Torino, 9 August 1932*

Mult Stimată Doamnă Director,

Vă rog să binevoiți a-mi trimite Anuarele liceului de la 1926 până astăzi, pentru recenzie în Rivista Pedagogica italiană, directorul căreia este dl.Dr.A. Credaro, senator și profesor universitar,

Cu deosebită stimă,

Dr. Mario Ruffini

Lector de limba română la Universitatea Corso Principe Eugenio,17 Torino(Italia)''

(Petcu,M.;Gavrilă,Ghe.-Astra sighișoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942, anexa 23)

Din Anexa nr.23 din- Petcu,M.;Gavrilă,Ghe.-Astra sighișoreană 1861-1950 și Horia Teculescu 1897-1942) aflăm și sentimentele d-lui Teculescu la primirea acestei scrisori „*Pentru munca noastră am primit cuvinte de încurajare din toate părțile țării, dar mare ne-a fost mângâierea primind rândurile de mai jos, un puternic îndemn, sosit de peste hotare''.*

Activitatea lui H.Teculescu a fost multilaterală și rodnică, 2 dintre lucrările lui „*Pe Mureș și pe Târnave''*- bogată culegere de folclor publicată în 1930 și ampla carte despre directorul lic.„*A.Șaguna''* Brașov „*Virgil Onițiu un educator deschizător de suflete și ziditor de idealuri''* publicată în 1937, au fost premiate de Academia Română . Prima în 1932 în urma raportului academic întocmit de poetul O.Goga, iar a doua în anul 1938 în urma raportului lui Onisifor Ghibu și a votului unanim.

Scrisorile primite cu aceste ocazii de H.Teculescu una de la Ion Bianu președinte al Academiei Române, datată 11.01.1931 și de la Onisifor Ghibu datată 27.12.1935, ne dau o

imagine completă a recunoașterii de care s-a bucurat H.Teculescu în mediile academice interbelice.

„*Stimate doamnă Teculescu,*

Am citit cu viu interes și multumire frumoasa D-tale scriere „ Pe Mureș și pe Târnave''. Ea cuprinde un măreț buchet din acele flori sufletești și poetice în cari s-a delectat copilăria mea, trăită în văile dintre Târnave, între Mediaș, Blaj și Cetatea de Baltă.....

Ai făcut o lucrare frumoasă și folositoare, un buchet un mozaic, în care cine vede și pricepe poate cunoaște o latură de sublimitate a fondului artistic al neamului românesc cum se arată în mijlocul dulcelui nostru Ardeal, cea mai dulce și mai frumoasă parte din lume. Să trăiești!

I.Bianu

Președinte al Acad.Române''

„*Iubite amice,*

Am citit cu o rară însuflețire sufletească paginile pe cât de calde și de adevărate pe atât de temeinice prin care ai reînviat, în Țara Bârsei imaginea neîntrecutului nostru director Virgil Onițiu. Tu i-ai înălțat prin aceste pagini un monument vrednic de măreția lui și i-ai fixat mai bine decât oricine personalitatea atât de hotărâtă și de complexă.....

O. Ghibu''

Deși cea mai mare parte din corespondența sa, H.Teculescu a purtat-o cu marele Lucian Blaga, prietenul său și fost coleg am ținut să prezentăm în aceste pagini doar corespondența sa cu personalitățile interbelice care au onorat Sighișoara cu prezența lor pentru a ne da seama de efervescența vieții culturale interbelice a orașului nostru ca urmare a eforturilor depuse de intelectualitatea de aici și în special de H.Teculescu.

Din aceste puține rânduri ne putem da seama de cultura și înalta ținută profesională ale celui ce a condus cu glorie destinele acestui liceu timp de 16 ani. Ca o aleasă prețuire și adânc respect, în anul 1943 conducerea liceului și oficialitățile jud.Târnava Mare i-au ridicat un bust lui H.Teculescu (în zona unde se găsește azi bustul lui I.Chendi). Din păcate acesta a fost distrus de o bombă aruncată de aviația fascistă în 1944. Sbiritul său va rămâne viu pentru totdeauna în orașul său de adopție pe care l-a iubit și l-a slujit până la moarte.

LUCIA ȚARĂLUNGĂ
Biblioteca „Zaharia Boiu'' Sighișoara

„SEMNELE TIMPULUI” ÎN CULTURA TRADITIONALĂ (IV)

Omul s-a recunoscut în «viața» lunii, nu doar pentru că propria sa viață avea un sfârșit, ca aidoma tuturor organismelor, dar, mai ales, pentru că oferea autenticitate, prin revenirea ei ca «lună nouă», propriei sale năzuinți de regenerare, speranțelor sale de «renaștere».¹⁰

Pentru țaranul român, calendarul mitic are, ca unitate de măsură, ciclul unei luni (noi sau pline) pentru fixarea sărbătorilor care rememorează marile evenimente cosmogonice. În structura magico-mitică a calendarului, ciclul de 40 de zile, în care este împărțit timpul, se stabilește în funcție de „însemnele” lunii, „luna nouă” sau crai nou, când apare pe cer sub forma unui corn sau seceră, „luna plină” sau „luna veche”, când luna luminează în întregime. În funcție de fazele lunii, în viața satului tradițional aveau loc diferite acțiuni magice: rituri de fecunditate și fertilitate, rituri de ascensiune a morților la cer (pe Calea laptelui), credința în vârcolacii care mănâncă trupul lunii, vrăji, selenomancie, rituri de trecere.¹¹

Calendarul popular se întemeia la trecerea dintre ani: în seara spre Sf. Vasile, se iau 12 felii de ceapă, se pune sare în fiecare felie, se „botează” fiecare felie, după numele lunilor, iar a doua zi dimineată se poate ști dacă luna va fi ploioasă sau secetoasă, după apa pe care a lăsat-o sarea în feliile de ceapă – dacă a lăsat prea multă apă, luna va fi ploioasă, dacă sarea nu s-a topit deloc, va fi secetă, iar dacă e pe jumătate umedă, luna va fi schimbătoare. O altă îndeletnicire magică, din seara Sfântului Vasile, pentru „rodnicie”, presupune „citirea” „rodului” în cărbunii proveniți de la un singur lemn, fag sau alt lemn tare: se înșiră un număr anumit de cărbuni pe vatră, se denumesc după roadele care se fac în acea zonă (grâu, seceră, popușoi, orz, ovăz, barabule, etc.) și se lasă până a doua zi dimineată – cărbunii prefăcuți în cenușă prevestesc un an bun și rodnic, iar cei care

rămân întregi arată sărăcia. Luna, în mentalitatea țaranului, este „proorocul”, „profetul cel mai bun”: astfel, „când luna e plină în seara Sf. Vasile, va fi anul roditor, mănos; când nu va fi plină, anul va fi neroditor.”¹²

La lună nouă (crai nou), nu se făceau semănături deoarece boabele nu legau, nu se făceau nunți, pentru că nu durau căsniciile, se făceau farmece de ursită, iar dacă „secera lunii se desfăcea în două”, copiii se rugau la lună pentru diferite daruri. La lună plină (veche), se pornea plugul, se făceau semănături, copilul născut era considerat norocos, se culegeau

plante de leac. Simbolul lunii noi, sub forma „coarnelor de consacrare”, se regăsește, ca element decorativ, pe troițele de drum de tipul stâlpilor sau al „coloanei cerului”, pe grinzile de porți de curte (Maramureș), pe culmile de acoperiș a caselor (Muntenia) sau pe stâlpii funerari, rolul reprezentărilor lunare fiind de „însemne apotropaice” ale drumurilor, caselor și mormintelor, împotriva făpturilor malefice care

Primăria (60 x 50)

bântuie lumea.¹³

Îndeletnicirile zilnice ale omului tradițional se desfășurau în funcție de alternanța lună nouă / lună veche: „Copacii răsădiți la lună nouă au numai flori și n-au poame, da la lună plină sunt plini de poame”; „de samanat e bine să sameni, dacă luna s-a învechit, s-a pișcat”; „de vrei să ai flori frumoase, le sameni la lună nouă, că înfloresc toată vara, iar dacă sameni ceva de trebuință, atunci trebuie să sameni la lună veche”; „la lună nouă fac fărâncătoarele farmecele lor cele rele, căci atunci au putere, pentru că ele cu dracul, cu necuratu îmblă...”; „chiar pe drum a merge, noaptea, la lună nouă, e cu groază și cu primejdie timpul acela, până nu se face slujba; atunci e ceasul Necuratului, el are atunci slobod de la Dumnezeu să îmble și toate necurăteniile”; „toate farmecele cele rele la lună

¹² Sim. Fl. Marian, **Sărbătorile la români**, ed. cit., vol. I, p. 71.

¹³ Romulus Vulcănescu, **Mitologie română**, ed. cit., pp. 430-431.

¹⁰ Id., Ibid., p. 158.

¹¹ Romulus Vulcănescu, **op. cit.**, pp. 430-431.

nouă se fac și totul ce se face de bine se face la lună veche”; „Tot răul la lună nouă se înnoiește și rămâne cum a fost până se sfîntește luna”; „Când e lună plină, merg toate în plin și la lună veche îți merge bine, e lucru cu temei și ține.”¹⁴

În legendele românești, luna apare ca făptură mitică, masculină sau feminină.

Potrivit credințelor populare, luna a fost, la început, alături de soare și de stele, rod al Arborelui primordial care a răsărit din oceanul de ape sau, Dumnezeu (Fârtatul) a zămislit luna din aur: „a luat un *boț de aur*, a rupt dintr-însul mai multe bucăți și le-a aruncat pe cer. Din bucățile de aur aruncate pe cer au ieșit soarele, luna, luceferii și stelele.”¹⁵

Ca făptură masculină, luna este „ajutorul” soarelui: „După ce s-a făcut lumea, a fost sfântul soare șapte ani singur, luna încă nu era. A mai făcut Dumnezeu o sesie: «Hai, Doamne, zice dracul, ș-om face să vadă oamenii și noaptea.» «Haide, zice Dumnezeu. Mergi înapoi în pământ și-mi adă, de unde ai adus piatră de cea scumpă, adă-mi cremene și argint.» (...)Dumnezeu a scapat și-a făcut luna – un om. Ș-a făcut drumușor de argint, pe amândouă părțile cu pomi, și i-a zis să se ducă. «Du-te, zice Dumnezeu, pe drumușorul ista până ce-i ajunge la casa soarelui, căci tu ești lui de ajutor. Dar să te potrivești că cu atâtea și atâtea tot în urma lui să te ții; numai către sfârșit ai să te mai apropii și apoi iar ai să te depărtezi, iar mersul acesta îl vei ține una până în vecii vecilor, după cum ți-l hotărâsc eu acum.» (...) Căci luna e om: la început mititel, ca și copilul, și apoi tot crește, aripile îi cresc împrejur, până ce vin una, și e rotund. Apoi începe iar a îmbătrâni și a se face tot mai mic, aripile i se taie, până ce rămâne ca degetul, și iar se naște din nou.”¹⁶

Ca „făptură feminină”, luna are, în creația populară, mai multe accepțiuni: luna e nevastă a Cerului Sfânt, Luna - Sfântă care-l ajută pe Sfântul Soare pentru a lumina pământul și noaptea, și luna ca soră a soarelui care se împotrivesc legăturii - „împotriva firii” - cu fratele-soare: „Atunci mi-i lua / de soție a ta / când mi-i face iar / o scară de ceară, / de jos până sus, / și să mi te duci / la moș Adam, / la soția sa, / la baba Eva, / pre ei i-ntreba, / O-i bine să ia / frate pre o sor`, / ce-o iubește cu dor, / ș-or n-o fi păcate / să ia sor` pre frate, / ce n-am mai văzut / de când m-am născut?!”¹⁷

Într-o baladă din Bucovina, soarele și luna își au obârșia tocmai în cununia nefastă dintre un frate și o soră: „Pe cel munte nant și verde / O stână de oi se vede, / Cu stâna cine era? / Constantin și soră-sa (...) / Mult așa, soră, nu stau, / Haide să ne cununăm. (...) / Într-o zi de dimineață / Lenuța era mireasă, / La biserică s-adus, / Bătrânul popă le-a spus: / - Haine sfinte-am îmbrăcat, / De aste n-am apucat - / Se cunună văr cu văr, / Păcate strigă la cer, / Dară soră și cu frate / Mi se strânge pielea-n spate. / Foaie verde de cicoare, / Pe dânsul l-a făcut soare, / Foaie verde mătrăgună, / Pe dânsa a făcut-o lună, / Zi și noapte tot mergea / Și nu se mai ajungea.”¹⁸

În schimb, în poezia populară, soarele și luna au dreptul de a judeca legăturile pământești: „Păsăruică albă-n pene, / Mergi la maica de mă cere. / De m-a da, de nu m-a da, / Eu pe laiță m-oi culca, / Pe fereastră mi-i fura, / La lună ne-om cununa, / Soarele ne-a judeca!”¹⁹

Luna tăinuiește trăirile sufletești ale omului și participă la zbuciumul lăuntric: „Frunză verde mărdomnesc, / Of, împărate ceresc, / Mai dă-mi zile să trăiesc; / Cu puica să mă-ntâlnesc. / Două vorbe să-i vorbesc / Ș-apoi să mă săvârșesc. / Nu știu luna-i luminoasă, / Ori puicuța-i preafrumoasă. / Nu știu luna pe cer merge / Ori puica la apă trece. / Frunzișoară de chiper, / Câte stele sunt pe cer, / Pân` în ziuă toate pier; / Numai luna rămânea, / Numai luna și c-o stea / Știe de patima mea.” sau „Cine n-are dor pe vale / Nu știe luna când răsare / Și noaptea cât îi de mare, / Cine n-are dor pe luncă / Nu știe luna când se culcă, / Și noaptea cât e de lungă.”²⁰

În general, în credința arhaică a poporului român, luna găzduiește frații potrivnici: „În lună e Cain și Abel”; „În lună sunt frații care se bat pe astă lume”; „Luna e făcută din sângele a doi frați, ce s-au tăiat cu cuțitele unul pe altul, și cum stăteau cuprinși, cu capetele plecate, așa se văd. Când e lună nouă, se vede numai unul, când e plină, amândoi. Să te uiți prin inel de cununie, sau printr-o basma de mătasă, că-i vezi.”²¹

Aștrii tutelari ai vieții patriarhale, **soarele și luna**, în variantă antropomorfă, de obicei, restituie ordinea cosmică primordială.

Prof drd. LUMINIȚA ȚĂRAN

¹⁴ Elena Niculiță-Voronca, **op. cit.**, vol. I, p. 230.

¹⁵ Romulus Vulcănescu, **Mitologie română**, ed. cit., p. 381.

¹⁶ Elena Niculiță-Voronca, **op. cit.**, p. 37.

¹⁷ Romulus Vulcănescu, **op. cit.**, pp. 391-392.

¹⁸ * * *, **Folclor din Țara Fagilor**, Editura Hyperion, Chișinău, 1993, pp. 292-293.

¹⁹ Elena Niculiță-Voronca, **op. cit.**, vol. II, p. 22.

²⁰ Id., *Ibid.*, pp. 22-23.

²¹ Id., *Ibid.*, p. 27.

Poezie albaneză din Kosova Hysen Këqiku

1.
Voi scrie cândva
În primăvara zumzetului de
muște
O scrisoare fără cuvinte

Despre mărunțel argintiu
Naisusiană*
Hoinărind grăbiți
Când hesperidele dormeau
În leagănul somnului

Ce rău pentru urmele topite
Prin ilice și giubele
Surtuce și sumane
Batjocoriți de șiragul și
șepcoși
Azvârliți și zdrențuiți
Pe drumurile vicleniei
Uragane, furtuni
Trunchiuri smulse
Rădăcini arse și coapte

2.
Sămânță lui Faranores
Nu a pierit
Dar a răsărit aiurea

Mereu pentru a rămâne
Sub umbra lui Premi
În fortareața
Dardaniei Sacra

3.
Călătorie lungă
Prin timp urât
Picioarele
Arată oboseala
Genunchii
Trimit jiuși
- În călătorie sunt

Să mă sui în vârf
Doar din acele coroane
Privesc "ora stelară"
Dincolo de soare
Și nici când apusul

4.
Versul meu aleargă spre zori
Urmărind fumul hornurilor
Întorcerea rândunicilor

Pe cine să rog să cânte despre
iubirea
Coaptă de arșița gliei

Să te sărut țărișoara mea
Nu aș fi existat nicidecum
Fără dorința arzătoare pentru
tine

Nu aș fi avut nici limbă
Fără limba sfintei Eritea

Nu aș fi avut nici litere
Fără gravura Celui de Sus
Și
Călătoria sfințeniei
Până la romanța mea

5.
Dacă n-ai fi avut numele atât
de frumos
L-ași denumi r ă b d a r e
Închipuiți-vă

Letargia nu este
Masa rotundă
Vârful înalt
Inima înfocată
În letargie
Mai bine ca oricine
Știe lacrima despărțirii
Dorul fecioarei
Purpuriul mijit al fețelor
Pentru fiul aflat la intersecție
unde departe
Egal cu cuvântul mamei
Suspini în vocabularul ei
Împrăștiat prin necroloage

NASTEREA CÂNTECELOR DE LEAGĂN (Lindja e ninullave)

6.
De unde această batjocorire
Cu buzunarele golite

Darul Stelei
Inimile pline de iubire
Continuarea cântecelor de
leagăn
Pentru cei nenăscuți

În mersul nostru ne bucură
Nașterea cântecelor de leagăn
Ele sărută pământul
Albesc florile
Pentru primul copil al miresii

În sprâncenele soarelui
Botezul cântecelor de leagăn

Hesperidele nu mai au somn
Dăruind mărunțel argintiu
1993

**Naisusiana, localitate antică a albanezilor kosovari legată de orașul Niș din estul Serbiei, vizavi de Valea Timocului. În războaiele din 1877-78, sârbii au distrus frontiera albano-română, arzând și devastând 600 de localități albaneze din județul Nish și Piro, care erau locuite cu 25% de sârbi și vlahi, și 75% de albanezi, cărora li s-a luat teritoriul la o suprafață de peste 20.000 de km2, o zonă multiethnică în care armata sârba a masacrat 250.000 de albanezi în casele lor. Explicația pare cam nepoetică, dar asta e adevărul istoric. (Baki Ymeri)*

Poezii de dragoste

Baki Ymeri

Inspirat de fința zânelor noastre frumoase ca un răsărit de soare, Baki Ymeri este poetul fabulos și cutremurător care crede în steaua iubirii. Cultural, confesional, etnic și patriotic, el aparține atât românilor, cât și albanezilor. Baki Ymeri este o ființă cu suferința și căldura noastră. Prin lucrarea sa culturală, el arată un punct luminos, comun și tandru. Bakiu aparține nu numai limbilor română și albaneză, ci și limbilor germană, franceză, bulgară, macedoneană, slovenă, sârbocroată, aromână, italiană, până la zece, ca un Cantemir întors prin Istoria hieroglifă spre poem, ca un cântec care caută o Europă mașteră. Ce bine că poetul nu ocolește izvoarele! Cum de s-a oprit tocmai aici unde, alături de noi, și el a devenit poet! O fi oare o răscruce? O fi oare o mirare? O fi oare ceva dat care ne alege? Baki Ymeri este poetul care stârnește ninsoarea în limba română. El reface un drum întreg, numai ca să dea o definiție versului său în albaneză, care albește mirarea limbii române (Victor Marin Basarab).

SUFLETUL VERII

Hai să privim în amurg
Disperarea
Și marea-n ruină,
Pădurea care și-a apus
Cununea de crengi.
De câte ori ne-npăcăm,
Suntem mai aproape de
Dumnezeu.
Hai, vino în sufletul verii –
Vom fi
Precum doi inși
Aplecați tare departe
Și adormiți...

CÂNTEC POPULAR

Prin Rai alergând,
Coborând,
Pe asternutul de vânt,
Sânii ei tremurau.
Undele lor mă loveau,
Mă trânteau la pământ.

BLESTEM CU MIRESMĂ

Numai zeițele se pot lăuda
Cu același cutremur
Al sânilor
Atunci când pășesc!
O, ce vârtej
De dorințe și magice arte
Ale descopierii
Diafanului veșmânt de
mătase
Ce cade la picioarele tale!
Nici un blestem
Nu-i mai puternic
Decât al miresmei
Cu care mă-nfășoară
Golul tău trup!

PUTEREA IUBIRII

Cu pielea ta luminezi stelele,
Cu gasul tău sorbi izvoarele,
Cu buzele tale încălzești
iernile,
Cu gura ta rostești
rugăciunile,
Cu ochii tăi orbești zorile,
Cu numele tău albești zilele.

Cu sângele tău înroșești
rodiile,
Cu sânii tăi străpungi nopțile,
Cu pântecul tău rotești
soarele,
Vezi?!
Cu pântecul tău rotești
soarele.

PERLA POETULUI

Ești ca boara cea ușoară
Ca o poftă legănată
La un piept de dumnișoară.
Ești, oricând, ca niciodată.
Niciodată nu știi când
Ești ca pasărea furată
De văzduhuri pe pământ.
Ești aripa care-n ceruri
Lasă-n urma ei un rand
Din poemul care zboară.

EROTICĂ

Cum să te laud, Femeie
Când te alinți pe divan
Te răsucești ca o cheie
Și te-apleci ca un lan
Și te-arunci în oglindă
Și te-neci tot mai goală
Și nu-i nimeni să-ți prindă
În agrafa din poală
Părul tău greu ca o beznă
Tremurând lângă gleznă.

SĂRUTUL

Spune-mi, armâno,
Maică-ta cu ce te-a alăptat,
În ce odai te-a încuiat
De miroși atât de frumos
A trup legănat
Și a pustii mângâieri?

De unde furi oare pofta
Pe care ți-o simt
Pe sânul amar sărutat
De norul descopciat
La cămașa lui de bumbac?

Buzele tale sunt fragi?
Vai, armâno,
La amiază când a fulgerat,
De la fulger s-au înmiresmat.

ACTORUL

(I)

La televizor anunță filmul « Moartea domnului Lăzărescu » premiat la festivalul... numele personajului îmi trezește amintiri din adâncuri de mult sedimentate sub presiunea cantității de timp consumat sau cel puțin suprapus. Este greu uneori să ridici veșmântul pământului așezat pe magma unei pulsații clocotind. Ca și vulcanele, care tocmai dorm. Nu se știe când erup.

- L-am cunoscut pe acest actor în rolul principal, este actor la noi, la Târgu Mureș.

Trebuia să spun cuiva neapărat. Trebuia să mă mândresc cuiva, ca și oricare om normal, parcă suntem mai însemnați sau chiar invidiați, dacă cunoaștem oameni valoroși. Este foarte interesant acest impuls spontan în orice om, indiferent de condiția lui... îl cunosc..., l-am cunoscut... și parcă existența proprie devine mai plină prin importanța celui cunoscut. Omul se naște oare, cu trebuința de a fi invidiat de alții ? - că doar trăiește între oameni, și ei expuși la invidie, sau pur și simplu se alege prin imitare cu acest vector de loc neglijabil în forfota vieții ?

-Da, l-ai cunoscut ? - mă întrebă.

-Mi-a fost prieten cândva, spuneam cu o voce disimulată, aducându-mi aminte de clipe, de cele unice, de cele umbrite, de data asta lipsite de durere, doar cu o nostalgie curgătoare fără început și fără sfârșit.

Nu mai primesc și alte întrebări, pe fata mea n-o interesează trecutul, pe mine da. Și de câte ori revenim la trecut, de câte ori dorim să-l conspectăm din nou cu o curiozitate renăscută, cu un simț de confruntare reconsiderat!

Mătușa era croitoreasă la Studio, așa se chema Institutul de Teatru din Târgu-Mureș, așezat pe o stradă frumoasă și liniștită. Frecvent intram la ea când veneam de la liceu, că îmi era în drum spre casă. Să mai schimb și eu o vorbă.

Întotdeauna se bucura când mă vedea, mă pupa cu un zâmbet larg, ceea ce n-o împiedica să strige dezinvolt, vai, ce miroși a câine! Mă irita observația ei după o primire călduroasă. Nici până azi nu știu de ce spunea asemenea lucruri, mai ales că de mulți ani stătea la casă și acolo aveau și un câine lup. Poate că își aducea aminte cum miroase un câine.

-De ce îmi spui așa mătușo ? – întrebam cu orgoliul rănit.

-Hai, nu te supăra, dar buchetul ăsta de mirosuri ce aduci cu tine seamănă cu..., dar numai repeta ceea ce a zis mai înainte.

-Cum ar fi ? – întrebam mirată, nu sunt curată, ordonată și aranjată?

-Nu știi cu ce se curăță parchetul la voi? Cu petrol, așa-i ? Poate ăla se impregnează în uniforma ta.

I-am dat pace, dar tare aș fi dorit să nu mă mai întâmpine în felul acesta respingător. Mă simțeam vinovată și nu știam de ce. Plus, scădea și entuziasmul întâlnirii. Am început să povestim despre una, despre alta, despre familie. Nu avea decât un băiat, Andrei, și el era căsătorit în Ungaria, nu venea decât rar acasă.

Pe mine ea m-a botezat și mă iubea enorm de la naștere. Faptul, că eram fetiță, conta mult. Îmi cumpăra cadouri de ziua mea sau de sărbători, cadouri pe care le puneam în dulap pentru păstrare cu sfințenie. Și azi am câte ceva din tot ce mi-a dăruit, era o persoană generoasă și importantă în viața mea. Îmi dădea săpunuri fine, spray-uri străine, când la noi asemenea produse nici nu se găseau, dar ea le primea de la fiul său și de la noră sa din Ungaria. Mă bucuram de ele, mă simțeam o răsfățată. Le duceam cu mândrie acasă și i le arătam mamei.

La 17 ani mi-a murit mama subit. A fost o tragedie de proporții cu urmări grave. Mătușa mă sprijinea tot timpul, și atunci, când nu vroiam, era alături de mine.

-Aș vrea să te muți la noi. Avem trei camere, Andrei e plecat în Ungaria și noi suntem rămași numai doi (ea și al doilea soț). Apartamentul este mare, suntem în pericol, poate ne bagă pe cineva în plus, că nu-i voie să ai mai multe camere decât numărul persoanelor. La două persoane un apartament cu două camere maxim, dar sub nici o formă, trei camere. Nu ai

voie să depășești suprafața prevăzută pentru două persoane. Ți dai seama cum ar fi, să trăim cu o persoană străină băgată cu forță la noi în casă?

Nu, nu-mi dădeam seama, dar nici eu nu-mi doream acest lucru. Cu toate acestea am refuzat să mă mut la ei. Mă feream de controlul lor excesiv.

Peste ani s-a ivit posibilitatea ca eu și cu tata să ne mutăm în blocul mătușii mele, să fim chiar într-un apartament alăturat, că vecinii ei se mutau în altă parte. Puteam să ne mutăm de la două, la trei camere, cu balcon comun cu mătușa. Ea a și propus rezolvarea situației pe loc, scoatem despărțitorul dintre balcoane și avem un culoar liber unde să comunicăm. Suna aiurea toată povestea. Deci vom comunica pe balcon de acum încolo ca să nu deranjăm interioarele. Plus, știam și eu, și tata, că dacă alegem această alternativă, n-o să avem liniște din cauza ei, se va băga în toate lucrurile noastre și asta nu doream niciunul. Nu vroiam să renunțăm la independența noastră sub nici o formă! De asta am refuzat posibilitatea de a se muta într-un cartier liniștit și romantic, situat pe malul Mureșului, să nu domine tirania mătușii deasupra capului nostru. Greu a fost de explicat, că de ce nu vrem să ne mutăm. Sunt convinsă că ea nu-și putea motiva în nici un fel această situație absurdă. Dar totuși, fiind femeie inteligentă, a intuit până la urmă, că de la o vreme nu ne mai bătea la cap cu această idee.

-Aș vrea să te înfiez, a zis altădată.

-Vai mătușă, încă un an și o să fiu majoră, cum să mă înfiez ?

-Eu, de când erai fetiță, te iubeam foarte mult, doar tu știi, te luam des la mine, îmi plăcea să fii în preajma mea. Multă lume mă întreba, este fiică ta ? – eu le răspundeam: dar, nu se vede ?

-Vai mătușă, știu că ții mult la mine, și eu te iubesc, dar trebuie să înțelegi că mama este numai una, și-i curgeau lacrimile întruna. Ajungea să pomenească numele mamei sale sau doar gândul la ea, și era gata de plâns până azi. Pierderea mamei este o boală lungă, incurabilă.

Mătușa o îmbrățișa în semn, că o înțelegea, cuvintele rămăneau secundare într-o astfel de situație. Apoi, schimba subiectul, ea fiind adultul și vrând să treacă peste amintirile dureroase.

-La noi e forfotă mare, mâine este premieră la Unchiul Vanea, piesa lui Cehov, și am fost chemată și eu la repetiția generală de către regizor. Trebuia să asist și eu în sala de spectacole, trebuia să văd toate costumele și să-

mi exprim părerea, dacă trebuia sau nu, să mai modificăm ceva la costume.

-Și mai cine era mătușă, o întrebam, că mă interesa orice detaliu din teatru și din viața de culise.

Între timp a sosit o actriță și a probat un costum pe care vroia s-o ajusteze mătușa, ca să stea mai cambrat pe corp. Costumele erau luate din magazia arhiplină a instituției, erau modificate în funcție de dimensiunile actorilor. Numai atunci se croiau haine noi dacă nu se găseau piesele necesare conform epocii și stilului respectivei epoci. Documentarea de specialitate o făcea decoratorul (Kemeny Arpad), cu studii în arte plastice și istoria artelor care desena pentru fiecare personaj o anumită ținută, corespunzătoare epocii în care se încadra piesa. Costumele sunt mijloace importante de zugrăvire a timpurilor istorice. Mă delectam adeseori văzând și admirând aceste mici picturi reprezentative, fără de care mătușa nu porni pe calea căutării și identificării costumației corespunzătoare.

M-ai dus la o cafea turcească, unde am povestit tot despre ce vroiai tu să afli. Încă mai aveam probleme cu limba. Eram la dispoziția ta, natural. Ți-a fost foarte ușor să mă duci în garsoniera ta. Eram la îndemână. Aveam spirit de autosacrificare. M-am pus la dispoziția ta printr-o scrisoare de admirație. Ar fi fost un paradox să te refuz și nu îndrăzneam. Mergeam lângă tine vrăjită de mâna ta, de talentul tău. Eram cu tine cu totul, deși mă vedeam și pe mine destul de bine, detașată de evenimente. Ca o străină.

Garsoniera ta. Curată, confortabilă. Plăcută ? Nu cred, că am savurat vreo dată confortul din garsonieră. Eram la dispoziția ta absolută. Puteai face orice cu mine, noroc că ai vrut să faci cu mine doar lucruri obișnuite. Niciodată nu ai știut - că nu ai vrut să știi - cât la sută sunt cu tine. Trăind într-o magie parțială m-am supus în inerția scrisorii adresate ție, în virtutea scrisorii trebuia să fiu a ta. Trebuia. Și eram, dar cum ? Nu-i indiferent.

M-ai sărutat cu pasiune, și eu la fel, până aici mă puteam dăruii tonalității tale, personajului important din viața mea. Dar tu vroiai să cucerești corpul meu mult prea devreme. Un corp nepregătit. Doar sufletul mi-era deschis pentru primirea ta. Toleranța mea era luată drept tandrețe, supunere, dar din care lipsea dorința de a fi cu tine și fizic. Pentru tine nu conta acest amănunt. Nu observai. Fiind bărbat nu puteai pierde ocazia să fii cu mine. Nu ți-ai pus întrebarea, că ce dorințe am eu.

SUZANA DEAC

ANA CIONTEA

Ana Ciontea s-a născut la 15 iulie 1959, la Hunedoara, dintr-o familie modestă a unui cartier mărginaș. În perioada studiilor liceale, a fost membră în cenaclul literar- artistic al tineretului „Lucian Blaga”, fondat de mine și funcțional între 1971-1997, secțiunea de poezie

și a formației de Teatru și Teatru Poetic, unde a deprins practica autentic- profesionistă a actoriei, fiind distribuită în numeroase roluri din piese clasice, sau cele scrise și regizate de Eugen Evu: „ Stele sub pluguri”, „ Ultima moarte a lui Manole”, alături de colegi de scenă, azi cunoscuți artiști, ca Simona Gălbenușe (azi profesor univ. în Canada), Camelia Maxim, Florin Busuioc, Marilena Bilavu ș.a. Recita excelent în incinta „ Studioului Artelor”, care a durat 52 (!) de ediții lunare.

Tot aici, Ana cucerește numeroase titluri de performanță, interjudețene și naționale. Am scris despre acest rar talent în acei ani, în revistele „ Contemporanul” și „ România literară” și am avut-o elevă la cursul de 2 ani, de teatru și artă scenică.

Visul ei de a avea o carieră la vârf, teatrală și de film, s-a împlinit, absolvind în 1982 IATC București. Debutază la Teatrul Giulești, azi Odeon și suie spectaculos pe scara afirmării, atât în teatru, cât și în film.

Ulterior, va avea șansa întâlnirii cu Silviu Purcărete, cu care a lucrat îndelung în Franța.

În cinematografie, hunedoreanca a făcut roluri remarcabile, cucerind și prin acestea trofee. „ Întoarcerea din iad”(1983. N. Margineanu), „Primăvara bobocilor”(1985) „ Luminile din larg”, „ Sezonul pescărușilor”, „ Umbrele soarelui”,(Mircea Veroiu) „ Sanda”, „ Această lehamite”(Daneliuc), ș.a. Primul mare premiu, care o consacră, este UCIN, 1990, pentru rolul din sezonul pesărușilor. Turneele ei sunt triumfale. Cinești români și străini au scris elogios despre ea. Datele mele succinte se cer actualizate. Îmi exprim duios mândria de a-i fi îndrumat primii pași, unica umbră fiind că Ana Ciontea nu a mai scris propria-i poezie, *preferând să o trăiască....*

Ana Ciontea are un destin frumos- fascinant- dramatic, în care rolurile ei au fost mereu memorate cu o iuteală magnetică, ultra-empatică, înțelese și jucate dezinvolt-ludic, însă *personajul – cheie este ea însăși: Ana Ciontea- Veverița Roșcovel (avea părul de aur și pistrii*

Aspect din orașul de jos (60 x 50).

de aramă...), cum o dezimerdam cu simpatie; un talent generos, cu inepuizabile resurse sufletești, motivate psihic de o copilărie a paradisului trist, sărăcit, de unde se refugia în visătoria Jocului. Rar mi-a fost dat să cunosc o actriță egală sieși în întregul registru tipologic. Negreșit, un talent înnăscut și de mare forță expresivă, datorită hărniciei ei și dăruirii. Îmi este rușine de rușinea edililor de după

1989, care nu au catadixist să îi acorde în orașul ei natal, cuvenitul titlu de Cetățean de onoare....Poate mâine...

EUGEN EVU

ASTERISC

Există două Echinoux-uri diferite?

Există o literatură echinoxistă și un „brand” *Echinoux*. Dar nu în sens programatic, nu în termenii în care în mod curent definim un „brand”.

Se știe, *Echinouxul* a fost o stare de spirit, una care s-a pus în opoziție cu alinierea ideologică, colaboraționismul, compromisul necesar/ inevitabil.

Echinouxul nu a produs autori pe bandă rulantă, nu a reprodus la xerox un anume tip de literatură. *Echinouxul* a dat personalități puternice, distincte, bine individualizate.

Despărțirea de *Echinoux*, la absolvirea facultăților clujene, în principal a Filologiei, nu a produs traume, nu a dus decât în puține cazuri la rătăcirii.

Bobârnacul echinoxist a făcut ca echinoxistii să se răspândească peste tot în țară, dar și în străinătate, și să dea tonul atitudinal acolo unde s-au „implementat”. Puține reviste literare nu au avut echinoxști în echipele lor redacționale, oricum, cele mai importante au avut: *Tribuna*, *Steaua*, *Transilvania*, *Familia*, *Argeș*, *Amfiteatru*... sunt doar câteva dintre revistele în care echinoxistii au dat tonul, după anii '70 și până în decembrie 1989.

Eugen Uricaru, Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic, Petru Poantă, Adrian Popescu, Dinu Flămând, Ion Cristoiu, Emil Hurezeanu, Radu G. Țeposu, Ion Simuș, Al. Cistelecan, Ion Mureșan, Marta Petreu, Andrei Zanca, Iulian Boldea, Cristina Felea, Mircea Bența... Iată, pe sărite, din valuri diferite, echinoxști referențiali, care s-au distins și care s-au impus acolo unde au decis să se manifeste.

Există un „cimitir al elefanților”, cum a fost numit colțul de pagină echinoxistă care pune în șir indian, în ordine alfabetică, pe toți cei care au trecut prin redacția revistei de la apariție până astăzi. Treceți în revistă acele nume și veți constata că literatura română contemporană ar fi mult mai săracă și mai tristă fără ei.

Există un *Dicționar Echinoux*, datorat lui Horea Poenaru, s-a relizat o antologie de poezie echinoxistă, opera lui Ion Pop, sunt, apoi, poate miile de cărți tipărite de echinoxști.

Unii au încercat să identifice note comune ale echinoxștilor, acele date care i-ar uni. Un exercițiu dificil, care nu a dat rezultatele vizate, fiindcă echinoxistii nu seamănă decât foarte puțin între ei.

Nicio istorie cinstită a literaturii române nu poate însă ignora revista *Echinoux* și pe

echinoxști. De fapt, cu puține și pitorești excepții, *Echinouxul* și ai săi s-au bucurat de o foarte bună primire. Îmi amintesc o afirmație a lui Laurențiu Ulici, prin 1979, care declara revista *Echinoux* drept cea mai bună revistă de cultură din țară.

Datorez foarte mult *Echinouxului*. A apărut în viața mea atunci când aveam mai mare nevoie de el, în primele luni de facultate. M-a integrat rapid, mi-a dat responsabilități majore, până la cea de secretar responsabil de redacție, cea mai mare responsabilitate acordată redactorilor studenți, urmându-i „la tron” lui Emil Hurezeanu.

Echinouxul m-a ferit de rătăcirii, m-a ferit de ademenirile ideologice, mi-a așternut covorul roșu la întâlnirea cu literatura, mi-a dat pașaport de liberă circulație în literatura română.

Mi-a dat temeuri să mă consider mai mult absolvent al *Universității Echinoux*, decât al Facultății de Filologie.

Cu siguranță, eram cu totul altul dacă în viața mea nu ar fi fost *Echinouxul*. Am avut dascăli admirabili, oameni care mi-au dat încredere, care mi-au deschis porțile literaturii.

Cred că *Echinouxul* a avut mereu parte de o imagine bună, iar pentru mulți autori, calitatea de echinoxist a ajuns chiar un certificat de garanție.

Inevitabil, actualul *Echinoux* nu mai seamănă cu cel de ieri! Viața noastră de azi nu mai seamănă cu viața noastră de ieri. Viața studentească e alta, presa literară e cu totul altceva decât era înainte de decembrie 1989.

Echinouxul de azi nici n-ar mai fi putut urma calea pe care a trasat-o „celălalt” *Echinoux*. Până la urmă, poate că sunt două *Echinoux*-uri diferite. Chiar dacă poartă același nume. Sunt doi frați, au aceeași părinți, dar au trăit în lumi diferite. Și diferențele sunt inevitabile. Revista trebuia să se adapteze la noile ritmuri și orizonturi sociale și culturale. Primul *Echinoux* a devenit istorie, noul *Echinoux* trebuie să-și definească notele care să-l distingă, să-l recomande în învălmășeala publicațiilor literare și culturale de azi.

Mă număr printre puținii care au colecția întregă a vechiului *Echinoux* și o bună parte din numerele noului *Echinoux*.

Mă simt la fel de legat de ele, mă regăsesc în aceste reviste, mă simt un copil al *Echinouxului*. Unul care-și iubește și respectă și părinții și frații și nepoții și...

NICOLAE BĂCIUȚ

GÂNDURI BUNE – povestea unei reviste

Așa cum stă bine unor cercetări ce țin de istoria unui eveniment, a unui document ori a unei persoane, incertitudinea, ipoteza, datele contradictorii oferă subiectului un plus de mister, de patină a timpului, care-l fac mai interesant, mai demn de atenție...

Este și cazul venerabilei reviste **Gânduri bune**, care dac-ar fi spre voia semnatarului acestor rânduri, ar împlini anul acesta, în decembrie vârsta de 70 de ani! – fapt confirmat de doamna prof. Cornelia Hossu în interviul acordat cu ocazia reapariției revistei în februarie, 1971 la inițiativa directorului liceului, prof. Vasile Ștei, a prof. Otilia Moraru și Ecaterina Zehan: *Primul număr al revistei Gânduri bune a apărut în trimestrul I al anului 1939...și precizează contextul – Școala normală de fete din Gherla din acei ani figura ca una din cele mai bune din țară, era înzestrată cu utilajul necesar bunei desfășurări a muncii instructiv-educative, învățători și profesori conștiincioși; îi mai lipsea însă un mijloc de comunicare a realizărilor, astfel a luat naștere publicația trimestrială Gânduri bune...Aceeși dată este acceptată și în nr. 9-10-11, anul IV, 2000, când este marcată printr-un cuvânt al directorului Liceului Ana Ipătescu din Gherla, prof. Mihai Aliman aniversarea a 60 de ani de existență a revistei, evenimentul prilejuind și o retrospectivă a publicației.*

Cu acest prilej au fost consemnate amintiri și opinii ale foștilor și actualilor artizani ai revistei - profesori și elevi: Rozalia Tăpăstău, Vasile Ștei, Otilia Moraru, Ioan Fărcaș, Dragomir Costea, Elvira Buzdugan, Felicia Rus, Mircea Corăbean, Delia Lăcan, Diana Lumezeanu, Adrian Turc...

Răsfoind numerele aflate în arhiva școlii, am constatat că unele ar putea fi clasificate ca tematice, materialele incluse subordonându-se unei idei, unui gen literar, sau (mai rar) unui domeniu al științei, ceea ce acordă originalitate, personalitate lucrărilor elevilor,

element care stă de altfel în atenția pedagogiei moderne.

Desigur, literatura este spațiul unde încă din liceu pot să se vadă primele semne ale talentului

și originalității (mai puțin în domeniul științific). În ambele situații însă, apare problema proprietății intelectuale, analizată cu referiri directe de către Solomon Marcus, - articolul *În apărarea proprietății intelectuale*, România literară, nr. 28/17 iulie 2009, unde vorbind despre *Impasul educației școlare*, autorul afirmă: *Școala continuă să ignore educarea ideii de proprietate intelectuală. Revistele diferitelor școli, sesiunile de referate și comunicări organizate anual de licee sunt o dovadă elocventă în această privință. Texte care, în mod vizibil, preiau idei și informații din diverse surse, nu le indică explicit pe acestea, cititorului fiindu-i greu să distingă în ce constă contribuția pretinsului autor. La sesiunile de comunicări ale elevilor și profesorilor, multe expuneri păcătuiesc prin aceeași neglijență. Granița dintre comunicare și referat se estompează până la dispariție. Ai ceva de spus tu, cu propria*

gândire, față de ceea ce alții au spus în chestiunea avută în vedere? Iată o întrebare care ar trebui să intre în reflexele oricărui comportament educat. În acest sens, numerele în care predomină noutățile din lumea științei de genul știați că...sau unele articole despre fenomene, descoperiri științifice par mai degrabă publicații de culturalizare a maselor, ce nu-și mai au rostul acum, în era internetului...poate sunt cel mult prilej pentru un exercițiu de comunicare scrisă, și astfel, de asumare a unui mesaj (retransmis, de fapt...).

Din numerele cu

tematică, cele mai reușite sunt: **7-8, anul III, serie nouă, 1999** (realizat sub îndrumarea prof. Felicia Rus) – *consacrat culturii japoneze* sub toate aspectele ei, dar mai ales cel artistic – ikebana (documentație amplă) și poemul haiku (câteva creații foarte reușite ale elevilor Horia Corăbean și Augustin Tătar), **nr. I, an I, seria a V-a, oct-dec. 2008**, sub îndrumarea directorului școlii, prof. Mihai Aliman, număr cu *tematică istorică*: Marea Unire di 1918, A treia Adunare Națională de la Blaj, Avram Iancu - craiul munților, Andrei Șaguna, Mitropolitul Ardealului – 200 de ani de la naștere, Regina Maria, un reportaj și un interviu ocazionate de vizita la Liceul Ana Ipătescu a Alteței Sale Radu, Principe de Hohenzollern – Veringen.

Un număr fără o tematică anume, cu 56 de pagini (redactat la mașina de scris...) și divers în subiectele prezentate, este cel din februarie, **1971, serie nouă**, în care, printre altele am remarcat un foarte reușit grupaj de poezie semnat de: Reghina Costea (*Zbor, Absurd, Hora secundelor, Brâncuși*), Mihai Șerban, Alexandrina Dascăl, Rodica Pușcaș și Lia Popan, urmași peste ani de alți elevi, care activează în cenaclul *Ion Apostol Popescu* din Gherla, publică în reviste, sunt prezenți în *Antologia Scriitori gherleni*: Alexandra Apetrei, Oana Zăpârțan, Corina Cherecheș, Szekely Tibor.

În primul rând revistele școlare sunt ale elevilor; în colectivele de redacție s-au perindat tineri harnici, inventivi precum: Maria Trombitaș, Mihai Șerban, Reghina Coste(1971), Diana Mureșan, Andrei Dunca, Oana Oprița (1999), Diana Todea, Raul Ștei, Diana Lumezeanu (2000), Bogdan Ciacoi, Alina Cîrja, Andrei Hosu (2006), Diana Sabo, Ioana Roșcan, Diana Rus (2008), Sandra Sabo, Alexandra Bora, Diana Rus, Iftinca Diana (îndrumător, prof. Virgil Chendrean) 2009.

Munca lor și a profesorilor a fost apreciată la diverse concursuri, și recompensată cu premii: locul II la Concursul județean (Cluj), 1997, pentru numerele 1,2 și 3, iar în 1998 cu numerele 4, 5-6 nr. dublu, locul III la Concursul județean al revistelor școlare.

Un moment (de care fac uz, aici) frecvent în revistele școlare, este cel al umorului

adesea involuntar, *perle* pescuite din lucrări și răspunsuri ale elevilor, dar uneori și ale dascălilor: „La o lecție de scris – citit , învățatoarea face asociere între *i* de mână și *i* de tipar. Observând că un copil mic e atent, îl provoacă:

- Petre, ce fel de *i* este acesta?
 - *i* de mână.
 - Dar acesta?
 - - ...?
 - Spune!
 - *i* de...*i* de...
 - Ei, ce fel de *i*?
 - D'apoi, d'apoi...*i* de picior! răspunde elevul satisfăcut.”
 (De la școala de aplicație - autentică!, *Gânduri bune*, pagina 14, an II, 1939).

Mai spunea Solomon Marcus în articolul menționat: *Ne amuzăm anual cu perlele unor elevi, dar nu cumva tocmai aceste perle sunt muguri de gândire personală, în replică la reproducerea unor formulări în limba de lemn?...*

Și în fine, câteva cuvinte despre numărul din *decembrie 1939, nr.1*. Avea Redacția și administrația la *Școala Normală de fete*, Gherla, și era tipărită cu siguranță în oraș; pe un an, abonamentul costa 25 de lei. Revista apărea sub conducerea D-nei Profesoare Cornelia Orza și a unui comitet de eleve din clasele V-VIII, numit *comitet de lectură*: președintă, vice-președintă, secretară, notară și un număr de 6 membre. Din *cuprinsul* publicației aflăm preocupările destul de diverse ale elevelor: morala creștină, dragostea de țară și rege, copilul străjer, folclorul, creația personală., de asemenea un studiu interesant privind *atenția distributivă a elevilor din clasele II, III și IV*. Pe lângă numerotare, în partea de sus a fiecărei pagini apare numele publicației, iar în stânga, în ordine, anul apariției, în cazul numărului la care ne-am referit – **anul II !** Așadar după cum se menționează și pe coperta din dec. 2008, prima apariție a revistei *Gânduri bune* ar fi fost în anul 1938. Poate că dintre cei care au contribuit la apariția ei de-a lungul atâtor ani, se va găsi un istoric ce va lămuri misterul... Important este ca revista să nu *înceapă* cu fiecare serie, ci să renască doar, cu fiecare număr, încă mulți ani!

IULIAN DĂMĂCUȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Adevărata mucenicie vă împresoară,
domnule Nicolae Băciuț!

Știu ce înseamnă să nutrești cu propria ființă
o *institutio*. Este, de fapt, cu neputință prin propriile
forțe; numai prezența harului dumnezeiesc îi dă viață.
Este românitatea doar o oază acolo?

Dar ce ciudat este faptul ca aflu despre
cultura din Iași tocmai de la dvs., care sunteți în
Mureș! Aici, la noi, în viața absolut prozaică pe care
încercăm să o transfigurăm în poem, nu răzbate nicio
adiere culturală locală. Dimpotrivă, deseori vin
miasme otrăvitoare.

Va mulțumesc pentru redeschiderea
ferestrelor spiritului ieșean,

Irina Iorga

Mulțumiri, succes în continuare și, după caz,
Concediu cu bucurii,

Ada Chisăliță Cruceanu
Caraș Severin

Am primit toate numerele și îți mulțumesc
foarte mult. Le-aș cumpăra și tipărite, pentru că sunt
foarte multe lucruri care mă interesează și le pot citi
cu mult mai mare plăcere ținând revista în mână.
Toate cele bune,

Zeno Fodor

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru aceste trimeri regulate
care mă țin în legătură activă cu revista "Vatra
veche". În eventualitatea că Vă interesează cărțile
mele de eminescologie, aș fi bucuros să le primiți.
Pentru aceasta imi trebuie adresa Dvs. poștrală - sau,
mai bine, un contact direct cu cineva care vine prin
București și căruia să i le dau spre transport. Pentru
că Vă interesează Veronica Micle, cred că V-ar fi de
oarecare folos "Cu Veronica prin Infern". Din
toamnă, când se termină concediile, putem discuta
mai mult și o eventuală colaborare. Nu cunosc zona
Dvs. geografică și pentru asta dialogul este foarte
slab. Îmi place revista, însă, și o citesc regulat.

Cu stimă,

N.Georgescu

Domnule N. Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă.

Multa sănătate !

C. Stancu

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ –

Mulțumesc mult:

1-atât pentru trimiterea fascinant de diversei și
substanțialei (prin tematica abordată) dvs. reviste,
Vatra veche (cu absolut merituoase "scormoniri", în
problematica literaturii și culturii românești, cu punți
către zestrea miraculoasă a tradiției, dar și spre
problematicile/interogațiile grave ale modernității !),
2-cât și pentru atât de prietenesc-generoasa înțelegere

Iarnă geroasă (60 x 60)

și solidaritate de breaslă, cu care ați publicat articolul
meu despre revista băcăuană *Plumb*, cea supusă, în
ultima vreme, unor tentative foarte concrete de
asasinare financiară, ca sancțiuni pentru verticalitatea
și curajul ei românesc-cultural!

Și eu, și directorul revistei *Plumb* (dl. Ioan
Prăjișteanu) vă exprimăm cea mai aleasă
recunoștință!

Cu, mereu, aceeași prețuire,

Adrian Botez

Felicitări, domnule Băciuț!

Mi se pare a fi o publicație vie,
nouă, această *Vatra veche*. Același,

Tudor Negoescu

PS Citesc pe Internet niște luări de poziție vizând
activitatea literară a domnului Aurel Podaru, cum că
ar fi plagiat din câțiva autori celebri, câștigători ai
Premiului Nobel. E ceva adevărat sau...?

Mulțumesc din inimă. Am răsfoit pe îndelete
noua (deși ...vechea) matală Revistă. Felicitări.

Leo Clezio a debutat pre când noi eram studenți.
Primele romane i-au apărut în Ed. du Seuil - parcă
așa se numea... Se găseau la Lectoratul de Franceză...

Măine, 1 august, Baki Ymeri împlineste 60 de ani.
Dacă nu mă înșeală memoria e născut la Tg. Mureș.
Sau mama sa e din Tg. Mureș? L-am cunoscut acum
vreo cinci ani la "Noptile de poezie" de la Curtea de
Argeș, organizate de Carolina Ilica și de Dumitru M.
Ion. Aceeași vârstă o mai împlinesc, după acte, tot
măine, 1 august, Mugurel Isărescu și... subsemnatul.
Iar Tudor Gheorghe face, cred, 64.

Hristos S-a înălțat/ Și viață veșnică ne-a dat !

Sus, la munte, ninge, plouă,

La Craiova pică rouă...

Cu prietenie,

DAN LUPESCU

Asociația Culturală ProEuropa LAMURA

Multzam fain și felicitări!

Cornel Cotuțiu

Mulțumesc mult, felicitări, succes în continuare.

Victoria Milescu

Semn de... revistă

Apărută din dorința de-a spori imaginea literaturii românești de azi, prin reflectarea ei în pagini noi, proaspete, de calitate, dar și din încrederea că se va îmbogăți pe sine, prin experiență, creație, judecată, revista "Vatra veche" continuă seria dialogurilor de căpătâi cu scriitori contemporani. Lucian Vasiliu este "alesul" din numărul 7 al revistei: "Mă irită impostura, stupiditatea, ridicolul! Scriu împotriva lor, în principal. Împotriva politizării excesive.(...) Detest mercenarii, stricătorii de limbă și tradiții, noii ciocoi." Nicolae Băciuț prezintă, într-un text-document, cartea de publicistică, "Era supărăcioșilor", (Ed. Curtea Veche, 2009), de Toader Paleologu, actualul Ministru al Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național: "Cele trei fețe ale cărții, "Diplomație și politică", "Conu Alecu și prietenii săi" și "Metehne românești", sunt fațete ale unei realități văzută atât în dimensiunea sa prezentă, cât și în perspectiva devenirii determinată politic." Mai semnează, și în acest număr, rubrici interesante : Cleopatra Lorințiu, Anca Chiorean, Eugen Axinte, Ion Filipciuc.

Elena M. CÎMPAN
Mesagerul, 31 iulie 2009

Vă multumesc foarte mult pentru amabilitatea D-voastră de a-mi transmite aceasta revistă de suflet și cultură românească. Plăcut impresionată, constat că lumea deosebită nu stă retrasă așa după cum am avut senzația, creează, gândește. pacat ca nu este mai unită.

Cu cele mai alese urări de bine,

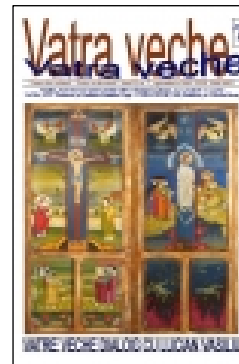
Ana Maria Grănescu

Mulțumesc mult, Dle Nicolae Băciuț, pentru noul număr al revistei Dv. Am început deja să o aștept.

O zi frumoasă,
Doina Cernica

Vatră de toamnă

Cu o lună înainte a fost editat numărul pe septembrie al publicației „Vatra veche”, editată de Asociația „Nicolae Băciuț”. Pornind la drum sub semnul icoanelor românești, al credinței în divinitate și-n literatură, foaia ilustrată pentru familie prezintă, în editorialul „Oceanul întors”, îndemnul lecturii de vacanță al lui Nicolae Băciuț, director al publicației și-n același timp director al Direcției pentru Cultură și Culte Mureș. Tot domnia sa se află într-un memorabil dialog cu Lucian Vasiliu, care ne declară că, pentru a supraviețui, a deschis „un atelier de potcovit inorogi”. La capitolul „Recenzii”, menționăm materialul „Povestea răsăritului” semnat de Menuț Maximinian, despre volumul „De la răsărit la apus” al lui Nicolae Băciuț. Constantin Stancu prezintă „Verbul în nuditatea sa”, iar Cleopatra Lorințiu vorbește despre dulcea harababură a întâlnirii cu marii scriitori. Partea tradițională ajunge la sărbătoarea Sânzienelor descrisă amănunțit de cercetătorul științific Maria Borza. Caricaturistul Cătălin Zaharia oglindește, în creațiile lui, o serie de scriitori. Publicația prezintă și concursul internațional de creație ce poartă numele poetei născută la Năsăud, Veronica Micle, iar starea prozei este adusă de Maria Bogdan, printr-un fragment din volumul „Dulcele amar”.

Un număr de toamnă bogat care asigură pentru „Vatra veche” un loc important în rândul publicațiilor culturale ale românilor.

Menut Maximinian

Răsunetul, 5 august 2009

Mulțumesc pentru numerele trimise din "Vatra veche..". O revistă într-adevar fără partipriuri, gândită cu onestitate și realizată cu trudă. Felicitări pentru revistă, dar mai ales pentru inima ta, care a adunat din partea Domnului atâtea daruri de suflet!

Gabriela Mocănașu

Nicolae

BĂCIUT,

Ești nebun! Nebun de legat, dar frumos! Pe lângă o **Dilema veche** acuma mai avem și o **VATRA VECHÉ!** După Luceafărul avem **LUCEAFĂRUL** de dimineață! Oricum, felicitări și spor în proiectul tău revuistic. Din inimă îți țin pumnii! Succes!

Cu prețuire,

Echim Vancea

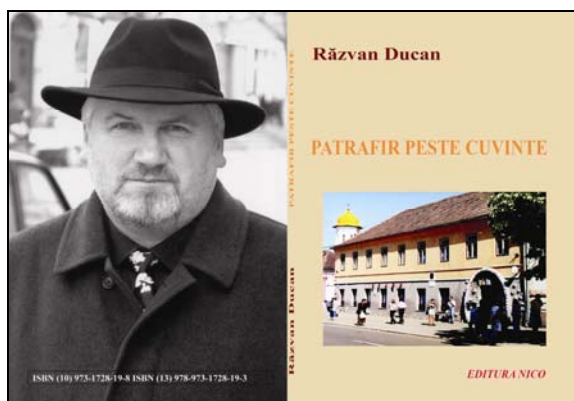
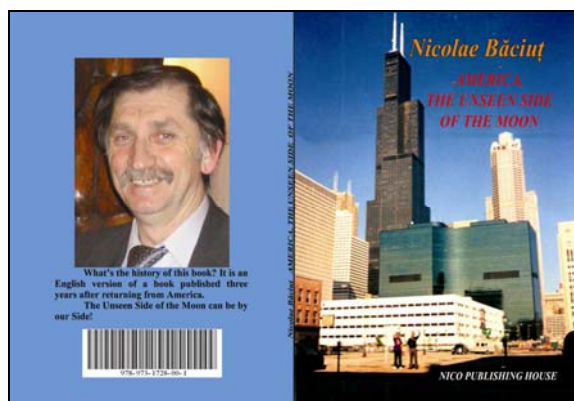
Dragă Nicolae Băciuț,

Îți multumesc frumos pentru toate revistele "Vatra Veche" trimise on line, Îmi face o deosebită plăcere să le citesc. Vă dorim mult succes în continuare ,

Cu stimă,

Victor Cristea

AUTORI MUREȘENI

SUMAR 8/2009 Octombrie Ediție specială

Ocean întors* Istorie și pictură, Nicolae Băciuț/2
Sighișoara medievală în pictură, Liviu Ovidiu Ștef/3

Vatra veche dialog cu George Vulturescu, Nicolae Băciuț/5

Grigore Vieru – lacrima lui Eminescu, Claudia Șatravca/9

Dumitru Irimia – o altă citire, Mioara Kozak/10
Cronica literară

Adi Cusin – la spartul târgului, Lucian Gruia/13
Scrisul cu îngeri, Elena M. Cămpan/14

Gabriel Stănescu în căutarea libertății, Lucian Gruia/15

Pe lunca ciresului, Menuț Maximinian/16

„Jocul cuvintelor” – „Dulcele meu amar”, Menuț Maximinian/17

Un Moromete al istoriei literare, Dan Lupescu/18
Linda Bastide ne trimite... contra sperieturii/19

Starea prozei* Strada Taborului, Gabriela Mocănașu/20

Poezia anotimpurilor* Haiku, antologie de Iulian Dămăcuș/22

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Muzeul de Istorie Sighișoara la 110 ani, Nicolae Teșculă/23

Despre vecinătatea românească a femeilor din cătunul Viilor, Sighișoara, Adriana Antihi/24

Promotori ai culturii la Sighișoara – tipografii, Nicolae Teșculă/28

Un mare cercetător de folclor pe plaiuri sighișorene: prof. Ilarion Cocișiu, Lucia Țarălungă/30

Tuliu Racotă, profesor, pedagog și cărturar sighișorean, Mircea Radu Iacob/34

Legăturile lui Horia Teculescu cu personalitățile culturii interbelice, Lucia Țarălungă/35

„Semnele timpului” în cultura tradițional (IV)/39

Atlas * Poezie albaneză din Kosova: Hysen Këqiku/41

Poezii de dragoste, Baki Ymeri/42

Actorul(I), Suzana Deac/43

Medalion Ana Ciontea, Eugen Evu/45

Asterisc * Există două Echinoxuri diferite?, Nicolae Băciuț/46

Gânduri bune – Poveste unei reviste, Iulian Dămăcuș/47

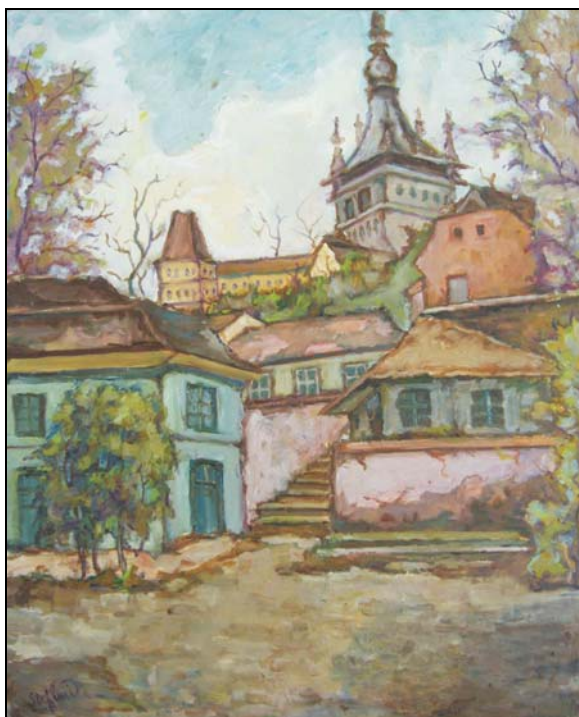
Curier * De la “Vatra” veche, la noua “Vatra veche”/49

Autori mureșeni/51

Camera obscură, Anamaria Ionescu/52

Număr ilustrat cu reproduceri din albumul „Sighișoara medievală în pictură”, de Liviu Ovidiu Ștef

OCHIUL CICLOPULUI

Casă veche din orașul de jos

Camera obscură

Prolog

Firul lung și sclipitor părea că domină întreaga încăpere. Era drept și subțire, iar la capătul său făptura mică și agitată țesea întruna, fără oprire. Nu peste multă vreme firul acela va deveni o încregătura fină și totuși respingătoare de

Director de onoare

MIHAI SIN

redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

**Eugen Axinte, Mariana Cristescu,
Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara
Kozak, Lazăr Lădariu, Cristian
Stamatoiu**

fire, pe care în mod eronat noi o numim “plasă”, iar creatura mică, dar rapace, va fi concentrată asupra devorării unei muște.

Deocamdată însă era numai acest singur fir pornind din tavan și strălucind în lumina difuzată de vitraliu. Geamul acela parcă era din altă lume. Parcă ar fi fost un disc aruncat de un copil în joacă. Părea total nepotrivit în camera aceea prăfuită și gri.

Imaginați-vă o clasă plină de copii agitați. Dintr-o dată dascălul pune o întrebare și se face liniște. Puștani lasă ochii în jos sperând că învățătorul nu îi va obseva. Toți cu excepția unuia. Unul mic și slăbuț, de care toți râd și îl iau peste picior în pauză. Dar el știe răspunsul și entuziasmul și bucuria strălucesc pe chipul lui. Dintre toți, el e singurul care poate răspunde. Pentru că el știe!

Pereții cenușii și podelele prăfuite nu știu și nu le pasă. Nu le interesează nici greutatea pașilor celor vremelnic găzduiți, nici lacrimile celor care au abandonat aici speranța. Singurul lucru pe care zidurile acestea îl primesc este ceața fumului de la țigări.

Dar ochiul de sticlă colorată a văzut și știe! A văzut viața și o povestește cu fiecare rază de lumină.

ANAMARIA IONESCU

**Din volumul “Camera obscură”, în curs
de apariție la Editura Nico**

Corespondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca (Chișinău), Daniel Renon (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Ligia Grindeanu (SUA) Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu pot fi preluate fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com *Adresa redacției: Targu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.